prosvetni delavec

Glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,

Ljubljana, 8. junija 1979 – št. 10 – letnik XXX

Šolske banke

Varčevanje se je v zadnjih letih v naših osnovnih šolah zelo razširilo. Skoraj da ni osnovne šole na Slovenskem, ki nima pionirske hranilnice. Naše pionirske hranilnice so zasnovane na novih temeljih, pedagoško ovrednotene, družbeno koristne in v skladu z našo samoupravno socialistično stvarnostjo. Lahko trdimo, da so dobro vključene v učnovzgojni proces, še večjo veljavo pa bodo dobile v usmerjenem izobraževanju, ki napoveduje veliko povezanost z delom in zagotavlja temeljitejšo pripravo mladega človeka za življenje.

Kaj naj storimo, da bodo še bolj zaživele? Hranilnice morajo biti trdneje v rokah samih učencev — mladih samoupravljalcev, ki organizirajo poslovanje. Učenci naj svetu varčevalcev in pri svojem delu ustvarijo tovariške medsebojne delovne odnose in razporejajo ustvarjene prihodke (obresti). V pionirskih hranilnicah se morajo oplemenititi še druge prvine, ki dajejo tem našim sodobnim šolskim bankam pravo vrednost in jih ločijo od tistih starih, s kapitalističnimi nazori.

Hranilnice naj vzgajajo učence k varčevanju in ne k skopuštvu in sebičnosti. Krepimo zaupanje in kolektivno odgovornost! Navajajmo učence na natančno in odgovorno delo. Navadimo mlade, da bodo znali podrejati svoje osebne interese interesom skupnosti. Učenci — mladi samoupravljalci naj se učijo pametno gospodariti in vrednotiti denar, ki je zaslužen s pridnim delom. Vzgajajmo v mladem človeku čut do sočloveka, ki je v težavah. Če je potrebno, naj hranilnica posodi učencu denar, pomaga ob nesreči itd. Od obresti naj dobijo denarno pomoč (dotacijo) najbolj delovna šolska društva, šolske organizacije, klubi, sekcije itd. Hranilnica naj postane v učnovzgojnem procesu pomemben dejavnik, ki pomaga oblikovati mlade osebnosti in pripravljati mladega državljana za življenje v socialistični samoupravni družbi.

Tudi v načinu in obsegu delovanja lahko naredijo hranilnice korak naprej. V mnogih naših pionirskih hranilnicah so to že storili. Hranilnice postajajo prave male šolske banke. Vanje ne vlagajo privarčevanega denarja le učenci, temveč tudi šolska društva, šolske organizacije, krožki, sekcije, klubi itd. Ves denar, ki se na kakršenkoli način zbira v šoli, naj bo naložen v pionirski hranilnici ali šolski banki. Tu naj bo začasno naložen denar poverjenikov in zbiralcev različnih članarin, naročnin itd. Skratka, nobenega denarja naj ne bo po žepih in predalih. In tega denarja ni malo!

V prihodnje lahko uvedejo pionirske hranilnice tudi razne oblike brezgotovinskega poslovanja. Čekovna knjižica je lahko kot mali šolski učbenik ali priročnik, ki nauči učenca plačevati s čekom in mu daje še druge informacije o varčevanju in denarnem poslovanju.

Starše bomo poskušali ogreti, da bi dajali svojemu otroku »mesečno dotacijo« (denar, ki ga rabi za tisti mesec: šolske potrebščine, naročnina mladinskih listov, članarina, plačilo šolske kuhinje itd.), ki jo vloži v pionirsko hranilnico ali šolsko banko in potem plačuje s čekom.

O tem in še marsičem se bodo pogovarjali na drugem posvetu mentorjev pionirskih in mladinskih hranilnic v Portorožu.

JOŽE BRILEJ

Izobraževanje postaja vsakdanja potreba

V Trbovljah je bila prejšnji teden proslava dvajsetletnice Zveze delavskih univerz Slovenije. Gotovo ni naključje, da so izbrali organizatorji za proslavo prav to rudarsko središče, znano po bojih za delavske pravice. Med take pravice sodi tudi pravica do izobraževanja. Ni dovolj le boj za spremembo razredne družbe. Pot k resnični osvoboditvi delavca vodi skozi znanje, ki si ga je treba pridobiti za obvladovanje in spreminjanje okolja. To pa je mogoče doseči le tedaj, če bodo delavci samoupravno razvijali izobraževanje kot eno temeljnih sestavin celotnega človekovega dela. Izobraževanje, brez katerega ni več delovnega procesa, dokler je človek sposoben delati pa je treba načrtovati in graditi »na samoupravno ugotovljenih potrebah temeljnih skupnosti in na stvarnih možnostih,« je naglasil podpredsednik IS SR Slovenije Dušan Šinigoj. Izobraževanje je vsakdanja delavčeva potreba, zato je nujno storiti vse, kar je mogoče, da delavec temu lahko zadosti, in s tem uresniči temeljno družbeno potrebo po boljše organizirani in učinkovitejši ustvarjalnosti.

Zato je bilo strokovno posvetovanje namenjeno ševilnim vprašanjem o izobraževanju odraslih in združenemu delu, kajti le z jasnimi odgovori na to bo možno dobro razviti svobodno menjavo dela tudi v dejavnosti delavskih univerz in drugih oblikah organiziranega izobraževanja odraslih. Na posvetu so podčrtali, da pomeni družbenoekonomski odnos svobodne menjave dela enakopraven družbenoekonomski položaj delavcev v izobraževanju in delavcev v materialni proizvodnji, to pa je pogoj, da bo izobraževalna dejavnost v resnici postala del združenega dela. Pri tem so še posebno naglasili soodgovornost delavcev v izobraževanju za uveljavitev odnosov svobodne menjave dela.

Veliko vprašanj v razvoju svobodne menjave dela na področju izobraževanja odraslih se še ni rešil, čeprav so se tako ali drugače povsod trudili. Razlogi za to se skrivajo v posebnostih izobraževanja po delu, ki je bilo dovolj pozorno družbeno obravnavano; v neurejenem vrednotenju in položaju tega izobraževanja znotraj celotnega sistema vzgajanja in izobraževanja in v preskromni skrbi in odgovornosti izobraževalnih skupnosti za izobraževanje odraslih. Doslej še niso dovolj razvili samoupravne organiziranosti, da bi uporabniki in izvajalci lahko dobro načrtovali izobraževanje odraslih v organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih in še drugod. Vse preveč še prevladujejo tržni odnosi, posebno v dejavnostih delavskih univerz in v šolanju ob delu. To zavira razvojne možnosti in slabo vpliva na kakovost in vsebinsko usmerjenost pa tudi na družbeni položaj organizacij združenega dela, ki izobražujejo odrasle.

V sklepih na posvetovanje so naglasili, da se bodo močneje vključili v razpravo o sistemski ureditvi izobraževanja kot sestavine združenega dela in čim bolj uredili ustrezno svobodno menjavo dela. Trudili se bodo, da bo izobraževanje odraslih upoštevano v razvojnih načrtih organizacij združenega dela ter družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti; to pa je pogoj za dobro, učinkovito in razvito delo. Prav za to morajo sodelovati izvajalci in uporabniki, neposredno, tako da bo izobraževanje odraslih odsevalo resnične interese in potrebe združenega dela in vsakega delavca. Pri tem je potrebno velika mera odgovornosti delavcev v izobraževanju odraslih, da bodo za vedno uveljavljali ustrezne cene izobraževanja, razvijali metode za vrednotenje uspešnosti tega dela ter se zavzemali za nove odnose do izobraževanja ob delu. Vse premalo so doslej izmenjavali izkušnje in dosežke pri uresničevanju svobodne menjave dela, zato bodo organizirali več posvetovanj, seminarjev in drugih ustreznih oblik za spoznavanje in obvladovanje novih odnosov na tem področju.

Popoldne je bila slavnostna seja skupščine Zveze delavskih univerz Slovenije. Na tej so podelili več zlatih in srebrnih plaket dolgoletnim in zaslužnim delavcem, ki so pomagali, da so se delavske univerze razvijale ali pa so v izobraževanju odraslih več let neutrudno delali. Predsednik Zveze delavskih univerz Slovenije je izčrpno poročal o dvajsetletnem delu in razvoju delavskih univerz. Pri tem je poudaril, da je bila eden glavnih povodov za ustanovitev delavskih univerz uveljavitev delavskega samoupravljanja, ki je zahtevalo pospešeno izobraževanje in usposabljanje delavcev za prevzem in razvoj samoupravnih pravic in odgovornosti. V tem sorazmerno kratkem obdobju se je izobraževalo v delavskih univerzah okoli 600.000 delovnih ljudi, ki so sodelovali poprečno po 20 ur na 17.700 seminarjih in političnih šolah. To je nedvoumno količina, ki pove, da se skladno s sodobnim razvojem spreminjamo družbo, ki dela in se nenehno uči. Delavske univerze so začele svojo pot zunaj vzgojnoizobraževalnega sistema, toda izobraževanje odraslih, ki se spreminja v značilno sestavino človekovega življenja, je nujna sestavina celostnega sistema vzgajanja in izobraževanja. Prav je, da novi zakon o usmerjenem izobraževanju napoveduje spremembo, ki pomeni kakovostni skok v vrednotenju tega izobraževanja v sklopu enotnega vzgojnoizobraževalnega sistema.

Slovesnost je obogatila prijetna pesem trboveljskega moškega okteta in mladinskega pevskega zbora. Ob tem čudovitem kulturnem doživetju se nehote vrinja misel, da je treba več storiti še za to, da se bo hkrati ob delu in izobraževanju razvijala visoka kultura prostega časa, ki je prav tako potreba in značilnost našega samoupravljavca. Spoznanje, da so delavske univerze ustanovljene zaradi delavcev, njihovega družbenega, duhovnega in gmotnega napredka, pa se naj z urejanjem novih odnosov uresničuje nenehno in povsod.

R. L.

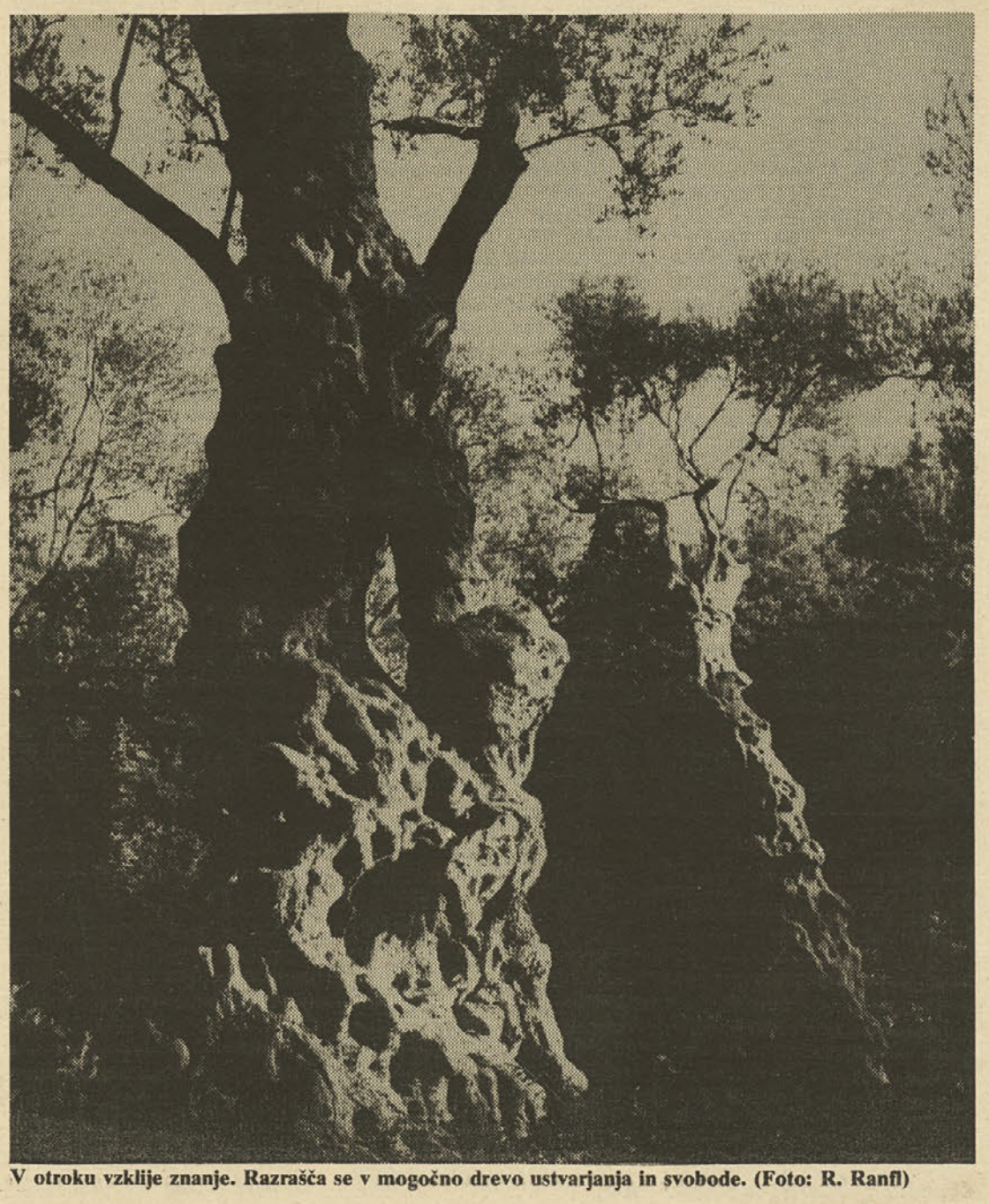

V otroku vzklije znanje. Razrašča se v mogočno drevo ustvarjanja in svobode. (Foto: R. Ranfl)

Kako iz zadreg?

V tehniških šolah v Sloveniji je bilo letos razpisanih 400 mest za varilske tehnike. V razpisnem roku (marca) so se prijevili — štirje. Iskali so 25 novih učencev za šolanje mlekarskega tehnika, pa se je javil — eden. V učilnicah za šolanje elektrotehnikov za jaki tok je prostora za 343 novincev, priglasilo pa se je ravno pol manj kandidatov. Poklic prometno-transportnega tehnika zanima letos 50 novincev. Vsak bi lahko sedel na šestih stolih, saj je razpisanih 296 mest. Seveda se pa temu nasproti niti približno ne bi mogli stlačit v učilnice tisti, ki bi se radi šolali za gradbenega tehnika — 741 kandidatov, a le 540 prostih mest, v učilnicah za šolanje elektrotehnikov za šibki tok bi skoro na vsakem stolu morala sedeti po dva učenca (655 kandidatov za 375 razpisanih mest), skoraj tako bi bilo tudi v ekonomskih šolah, saj se za ekonomskega tehnika javlja 2.295 kandidatov, prostih mest zanje pa je le 1.590.

Take so torej razmere v štiriletnih srednjih šolah tik pred zadnjim vpisnim dejanjem, ko se bodo prihodnji srednješolci med 20. in 30. junijem dokončno vpisovali v prve letnike srednjih šol. Nič drugače seveda ni v poklicnih šolah — tam so si številke še bolj nasprotujoče, saj za šolanje za nekatere poklice takorekoč sploh ni prijav, za nekatere druge pa po nekajkrat preveč. Zanimivo je, na primer, šolanje kmetovalcev: za kmetovalko je razpisanih 321 mest, prijav pa je komaj 18, medtem ko je za poklic kmetovalca v šolah razpisanih 90 mest, kandidatov pa je 141. Kovinarjev bi šolali 3.428, prijav pa je bilo komaj 142, kar 312 kandidatov pa se poteguje za 20 prostih mest v učilnicah za šolanje orodjarja. Za zidarja bi se jih lahko šolalo 690, prijav je bilo v razpisnem roku komaj 166; tesarjev bi šolali 390, a je prijav komaj 11, toda RTV mehanikov bi šolali 159, prijav pa je 226.

Nasploh je ob letošnjih prijavah za vpis novincev v srednje šole omembe vredno, da razmere niso mnogo drugačne kot leta nazaj. Tudi doslej so se vrata nekaterih šol ob prevelikem navalu zapirala mnogim učencem, navadno tistim z malo slabšim osnovnošolskim učnim uspehom, medtem ko so na kakšnih drugih šolah pobrali vse, ki so prišli v bližino, ne glede na oceno srednješolskega spričevala. Znane so tiste številke, da je v slovenskih srednjih šolah nasploh prostora za slehernega osmošolca in še za precej več ter da se osmošolci za to ne menijo dosti. Množično se vpisujejo zgolj na nekatere šole, za nekatere druge šole pa ni pravega zanimanja. Nemara je najbolj zanimivo pri tem to, da se zaradi tega razburjajo najbolj tam, kjer je pritisk za vpis prevelik, medtem ko si šole z izrazito majhnim vpisom ponekod ne delajo sivih las. Brskate, na primer, po seznamu šol, za katere je med mladino mnogo premajhno zanimanje, pa katero izmed njih previdno povprašate kako in kaj — odgovor je, da je bilo druga leta še slabše, a so se ob začetku šolskega leta učilnice vseeno napolnile. Seveda, prišli so učenci s Hrvaškega, iz bosanskih krajev in od drugod. Delovne organizacije, ki rabijo delavce takega in takega poklica, so šle same ponje. Tudi letos bo tako in še za naprej, dokler se bo dalo. Res pa je, da prihaja učencev iz drugih republik in pokrajin čedalje manj (včasih jih je prišlo 4.000, zdaj jih pride kakih 1.000 manj) in da bo najbrž prišel čas, ko bodo nekatere šole ob pomanjkanju učencev postale pač prevelike in ko nekateri poklici preprosto ne bodo imeli več naraščaja... A do tja je še daleč in kdo bi razmišljal na tako dolge róke!?

Zdaj so pred durmi druge stiske: kam spraviti učence, ki so v nekaterih srednjih šolah »nadštevilni«. Kako krivično je to omejevanje izbire šolanja in poklica, ko vendar vemo, da se obseg vpisa dostikrat pokorava nikakor samo možnostim zaposlitve, marveč tudi obsegu šolskega prostora. A žal tako je, saj mi sami premalo storimo, da bi bilo drugače.

Nekaj pa je letos precej druga-če, denimo precej bolje. Srednje šole so obvestile vse učence, kakšne so njihove možnosti za vpis na šolo, ki so si jo bili izbrali. Učenci, njihovi starši, njihove osnovne šole zdaj bolje vedo, pri čem kandidati za srednješolski vpis so. Strokovne službe za poklicno svetovanje — te so še posebej v teh dneh zelo aktivne in pripravljene pomagati slehernemu učencu — svetujejo nekaterim učencem, da bi si izbrali drugo šolo in drug poklic. Odločitve so za učence in za starše izredno težke. Izkušnje kažejo, da v teh stiskah učitelji ne pomagajo učencem povsod enako zavzeto. So šole, ki so to skrb prevzele z velikim čutom odgovornosti in jo opravljajo nadvse organizirano in tenkočutno, so pa tudi šole, kjer skrb za poklicno usmerjanje še ni na taki stopnji. Kaj naj bi tem »drugim« svetovali drugega v teh dneh kot to, da se tudi te z vsemi močmi vključijo v proces, ki mu navadno pravimo »preusmerjanje vpisa«. Suhoparna uradna beseda, za katero pa tiči toliko osebnih stisk.

JANKO SVETINA

V 8. razredu redne osnovne šole je letos 25.071 učencev in še 845 v posebni šoli. Iz rednih osnovnih šol se je v razpisnem roku prijavilo za vpis v srednjo šolo 24.788 osmošolcev, oziroma 95 odstotkov. Prostih, oziroma predlaganih vpisnih kapacitet v vseh srednjih šolah je 32.622: tam, kjer so prijave premalo številne, je prostora še za okoli 9.000 učencev; tam, kjer je zanimanje praveliko, je okoli 1.000 preveč prijavljenih kandidatov. Ponavljalcev bo menda okoli 1.000, učencev iz drugih jugoslovanskih republik in pokrajin pa bo prišlo menda okoli 3.000. Med vsemi prijavljenimi se jih želi vpisati v poklicne šole 40 odst., v ekonomske in administrativne 18 odst., v tehniške šole 15,5 odst., v splošne gimnazije 14 odst, v pedagoške gimnazije in vzgojiteljske šole 5,5 odst., v zdravstvene šole 5 odst. itd.

Poseben problem je vpis odraslih. Zanje je bilo razpisanih 11.612 prostih mest, v razpisnem roku pa se je prijavilo le 1.321 kandidatov. Razpisni rok v marcu je bil torej skoraj docela neodziven; zato bo treba odrasle ter njihove delovne organizacije opomniti, da se čas vpisa tudi za odrasle dokončno izteka tam ob koncu junija.

30-letnica mature

Maturanti učiteljišča v Mariboru — letnik 1949 — bomo praznovali 30-letnico mature 25. avgusta 1979 v hotelu Habakuk (Ob spodnji postaji vzpenjače na Pohorje). Zberemo se med 11. in 13. uro. Pridite!

Oglasite se na naslov: Marica Cerončič, 62000 Maribor, Goriška ul. 19-b

Naknadni razpis v letu 1979

Dodatni razpis v letu 1979 za sklenitev delovnega razmerja za opravljanje del in nalog v vzgojnovarstvenih in vzgojnoizobraževalnih organizacijah bo objavljen letošnjega 13. julija.

Vzgojnovarstvene in vzgojnoizobraževalne organizacije prosimo, da pošljejo razpise prostih del in nalog najpozneje do 20. junija na naslov: Uredništvo Prosvetni delavec, Poljanski nasip 28, 61000 Ljubljana.

dogodki novOsti

Z učbeniki vedno bolje?

Akcija za organizirano preskrbo osnovnih šol z učbeniki, ki jo je spodbudila s sklepi 8. kongresa Zveza sindikatov Slovenije leta 1974, se je začela pospešeno uresničevati pred dvema letoma. Zadnji podatki povedo, da so v polovici slovenskih občin dosegli zadovoljive uspehe. Uspešna je bila predvsem tam, kjer so se zanjo ogreli samoupravni organi šol in občinske izobraževalne skupnosti. Ponekod so imeli že pred tem bogato tradicijo, kot npr. v Mariboru, Ribnici, Škofji Loki, Trebnjem. Povsod so občani ugodno sprejeli ustrezen družbeni dogovor, vendar pa za njegovo izvajanje v krajevnih skupnostih ni bilo prave zavzetosti.

To pa še ne pomeni, da se razvojna pot zaustavlja. Odbor podpisnikov družbenega dogovora o izvajanju družbene akcije za organizirano preskrbo osnovnih šol z učbeniki je v začetku leta razčlenil, kako je potekala akcija v lanskem letu in opozoril na glavne pomanjkljivosti. Premalo smo se dogovorili o enotnem načinu razdeljevanja učbenikov, starši in učenci so bili o tem premalo obveščeni, zato so pogosto kupovali učbenike v knjigarnah, na šolah pa so ostajali na zalogi. Največji kamen spotike pa so še vedno cene učbenikov. Za te bi morali sprejeti poseben samoupravni sporazum. Osnutek zanj naj bi pripravil Zavod SRS za cene v sodelovanju z Zavodom SRS za šolstvo in Gospodarsko zbornico Slovenije, vendar tega še ni naredil — kljub ponovnim opozorilom odbora podpisnikov družbenega dogovora.

Na tiskovni konferenci smo slišali, da je zadeva še vedno »v zastoju«, to pa pomeni, da je zgornja meja cen učbenikov za zdaj še neznanka. Sporazum pa bo treba skleniti čimprej, ker bodo z njim določeni tudi pedagoški in tehnični standardi, ki jim bodo morali ustrezati učbeniki. Le-ti bodo morali veljati najmanj pet let, biti bodo morali bolje oblikovani, bolj trdno vezani in ustrezno metodično urejeni.

Slišati je tudi, da je akcija ponekod krenila po napačni poti, da medsebojna izmenjava učbenikov na šoli ni tista organizirana preskrba, ki naj bi pripomogla do brezplačnih učbenikov. Organizirano je poskrbljeno za učbenike tedaj, če se delovna skupnost šole dogovori, da bo sama preskrbela učbenike vsem učencem ne glede na to, ali so učbeniki novi ali stari, ali prispevajo zanje denar starši ali izobraževalna skupnost. Gre torej za tako organiziranost, da šole naročijo učbenike za vse učence in jih letem posredujejo v začetku šolskega leta. Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti spodbuja osnovne organizacije, da bi morale storiti še več na tem področju pa tudi Izobraževalna skupnost Slovenije priporoča občinskim izobraževalnim skupnostim, naj bolj prisluhnejo potrebam na svojem območju. Izdelajo naj akcijske načrte za leto 1979-80, ugotovijo potrebe po učbenikih in zagotovijo denar za pocenitev. V akciji naj sodelujejo tudi družbenopolitične organizacije in krajevne skupnosti. Potem bo izobraževalna skupnost zbrala podatke in razčlenila dosežke. Letos bo Izobraževalna skupnost Slovenije subvencionirala učbenike z nizkimi nakladami — učbenike v italijanskem jeziku, za dvojezične osnovne šole in nekatere učbenike za posebno šolstvo; v ta namen bo prispevala nad 2,8 milijona din.

Akcija se uresničuje torej postopoma, veliko pa bo treba še narediti in izboljšati. Vsi podpisniki družbenega dogovora morajo izpolnjevati svoje obveznosti, založništvo se naj bolje organizira in si pravično porazdeli učbenike z nizkimi nakladami, vsi pa moramo sprejeti dogovor dosledno spoštovati.

Tudi letos ni šlo brez težav. Ena izmed teh so bila npr. posojila za obratna sredstva pri izdajanju učbenikov. Ta denar naj bi prek temeljnih bank zagotovila Ljubljanska banka po posebnih merilih in z beneficirano obrestno mero 3 %, vendar do aprila še ni bil zagotovljen. Šele potem, ko je odbor podpisnikov posredoval, je banka odobrila denar za pripravo učbenikov, ne pa tudi za zaloge. Če denar za zaloge ne bo zagotovljen, učenci v začetku novega šolskega leta spet ne bodo dobili vseh učbenikov.

Tako kot vsako leto je izdal Zavod SRS za olstvo tudi letos katalog učbenikov, delovnih zvezkov in priročnikov. Nova bosta le dva učbenika: Matematika za 3. razred osnovne šole in Atlas sveta. Izpopolnjenih bo šest učbenikov, nekaj novih knjig bodo dobili učenci raznih narodnosti, tri otroci zdomcev, pet novih učbenikov pa tisti, ki se bodo izobraževali v osnovnih šolah za odrasle. Učbeniki bodo približno za 25 % dražji; na to je precej vplival Atlas sveta, ki stane 300 din, uporaben pa bo v osnovni šoli in nadalje v usmerjenem izobraževanju.

Že letos torej ne bo veliko novosti; to pomeni, da postajajo učbeniki veljavnejši. Res pa je, da ima vsaka večletna veljavnost svojo sončno in senčno stran. Ob naglem uvajanju novosti v šole bodo učbeniki hitreje zastarevali, učitelji jih bodo morali torej sami dopolnjevati s podatki in svežo vsebino. Predlagajo, naj bi bili učbeniki tudi tehnično urejeni tako, da bo mogoče preverjene popravke zlahka vstavljati in tako smotrno dopolnjevati.

M.K.

Vse za otroka

Celjski sejem Vse za otroka postaja ustaljena oblika prireditve, namenjene skrbi za najmlajše, posebno prizadevanju za uveljavitev dobrih igrač in drugih sredstev, ki jih potrebuje otrok za veder in zdrav razvoj. Sejem organizira Športno rekreacijski center Golovec v Celju, vsebino pa oblikujejo družbenopolitične organizacije, samoupravne interesne skupnosti, strokovne ustanove in organizacije združenega dela na temelju samoupravnega sporazuma; pri tem sodeluje tudi občinska skupščina.

Sejem se je že izoblikoval v gospodarsko, družbenopolitično, vzgojno in kulturno manifestacijo, ki utrjuje poslovno-tehnično sodelovanje med proizvodnjo, trgovino in uporabniki, pospešuje menjavo informacij, izkušenj in raziskovalnih dosežkov s področja razvoja in načrtovanja proizvodnje najrazličnejših izdelkov za otroka in mladostnika do 16. leta starosti. Organizatorji se zavzemajo za celosten razvoj proučevanja proizvodnje za otroka, sladno z njegovimi interesi in potrebami, ustvarjalnimi zmožnostmi in smotri vsestranskega razvoja osebnosti. Sejem ima torej poleg tržno potrošniške narave še pomembno vzgojno vlogo. Prikazuje ustvarjalnost otrok, staršev, vzgojiteljev, pa tudi krajevne skupnosti, torej okolja, ki v njem otrok živi.

Prireditev bo od 29. 8. do 5. 9. 1979, torej pred začetkom šolskega leta. Razstavljali bodo: živila, perilo, oblačila in igrače za otroke, učila in opremo vzgojnoizobraževalnih prostorov, igrišč in telovadnic. Posebej bo poudarjena mednarodna razstava igrač. Izdelovalci naj bi prikazali, kar zmorejo. Izvršni svet skupščine občine Celje pa bo po posebnem pravilniku za najboljše dosežke podelil zlate, srebrne in bronaste mestne grbe in plakete.

Prireditev je torej gotovo spodbudna za razvoj tega področja prostega časa, ki je bilo vse doslej dokaj zanemarjeno. Dobra je tudi zamisel, naj bi na tem področju ustvarjalno sodelovali tudi otroci, in sicer pri dogovarjanju med proizvodnjo in trgovino. Tako bi laže vplivali na izdelavo igrač, kakršne potrebujejo. Pri tem jim bo treba pomagati, da se bosta hkrati razvijala tudi njihovo zanimanje in zahtevnost — želje po bolj kakovostnih igračah in urejenem okolju.

Letošnja prireditev bo potekala pod pokroviteljstvom Zvezne gospodarske zbornice, Gospodarske zbornice Slovenije, medobčinske gospodarske zbornice Celje, Zveze prijateljev mladine Slovenije in občinske Zveze prijateljev mladine Celje. Zanimivo je morda še to, da je celjski sejem že na seznamu evropskih prireditev sekretariata za mednarodno leto otroka OZN — 1979. Ob sejmu bo še več drugih prireditev; koncert harmonikarjev, pogovor s pionirji-proizvajalci, prikazovanje modelarstva, okrogla miza o samoupravni organiziranosti otrok v krajevni skupnosti, pokušnja živil, srečanje mladih likovnikov, fotoamaterjev in članov filmskih krožkov, v sodelovanju s tovarno AERO in šolo risanega filma v Zagrebu, srečanje pionirjev iz mest, pobratenih s Celjem, ter izvedbo natečaja za literaturno, likovno in fotografsko obdelavo teme Otrok in kruh ali Kruh otrokom vsega sveta.

R. L.

Zavzeto o sodobni šoli

Preobrazba vzgojnoizobraževalnega sistema in uveljavljanje sodobnih smernic na področju telesne kulture je spodbudila Zvezo društev telesnokulturnih pedagogov SR Slovenije, da smo skupno s Telesnokulturno skupnostjo SR Slovenije, Republiškim komitejem za vzgojo in izobraževanje, Zavodom SRS za šolstvo, Zvezo telesnokulturnih organizacij in Visoko šolo za telesno kulturo letošnjega maja organizirali na Bledu dvodnevno posvetovanje o telesni vzgoji v osnovnem in usmerjenem izobraževanju.

Ugotavljamo, da se je na področju šolske telesne vzgoje v vzgojnovarstvenih in vzgojnoizobraževalnih organizacijah v zadnjem obdobju marsikaj izboljšalo: povečalo se je število strokovnih delavcev in objektov za telesno vzgojo, številčno ocenjevanje je odpravljeno, znanost dobiva tudi na tem področju vse večjo vlogo. Uveljavilo se je tekmovanje za športno značko (okrog 80.000 aktivnih) dejavnosti šolskih športnih društev je zaživela bolj kot kdajkoli.

Hkrati ugotavljamo, da je na področju šolske telesne vzgoje še veliko pomanjkljivosti, ki ovirajo hitrejši razvoj te dejavnosti. Telesne vzgoje še zmeraj ni deležna vsa mladina od 3 do 25 leta, potrebovali bi še več učiteljev za ta predmet, objekti za telesno vzgojo niso zgrajeni ustrezno in dovolj funkcionalno, pedagoško svetovalna služba zaostaja za potrebami neposredne pedagoške prakse, pedagoški normativi bistveno ovirajo strokovno delo, financiranje delovnih programov med izobraževalno in telesnokulturno skupnostjo še ni urejeno.

V sodelovanju s predavatelji iz Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije, Telesnokulturne skupnosti, Zavoda SRS za šolstvo, Visoke šole za telesno kulturo v Ljubljani, Pedagoške akademije Maribor, Filozofske fakultete, Predagoškega inštituta, Fakultete za arhitekturo, geodezijo in gradbeništvo, Tovarne športnega orodja Elan, Telesnokulturne skupnosti Škofja Loka, ki so pripravili 19 referatov, je potekala obsežna razprava 126 udeležencev iz 42 občin, ki je dala temeljna izhodišča za oblikovanje stališč in predlogov. Tako so neposredno izmenjavali mnenja in stališča strokovnjaki z različnih področij družbenih dejavnosti in predstavniki iz neposredne pedagoške prakse. Pri taki vsebini in organizaciji dela, je bila še posebno poudarjena povezava teorije in prakse.

Iz obsežnega gradiva (objavljenega v reviji Telesna kultura) povzemam le nekatera bistvena stališča s posvetovanja:

— Ker potrebujemo vedno več učiteljev telesne vzgoje, pa tudi zato, ker jih veliko odhaja v druge poklice, je potrebno zagotoviti večji vpis na Visoko šolo za telesno kulturo v Ljubljani in Pedagoško akademijo v Mariboru. Da bi čimprej zagotovili kader, moramo pospešiti predvsem šolanje diplomantov z višjo izobrazbo, ki naj takoj nadaljuje študij ob delu na drugi stopnji.

— Pospešiti je treba nadaljnje usmerjanje učiteljev telesne vzgoje v strokovno delo z učenci nižjih razredov, natančno proučiti dimanično prepletanje delovnih faz v celodnevni šoli in dosledno izvajati pet ur telesne vzgoje na teden v celodnevni šoli, dve uri prostovoljnih dejavnosti in vsakodnevni rekreativni odmor.

— Izobraževalna in telesnokulturna skupnost morata skleniti samoupravni sporazum o financiranju skupnih programov dela.

— Učitelj doseže svojo 42-urno obveznost s spremljajočo osnovno dejavnostjo v okviru 20 pedagoških ur tedensko, natančno opredeljena pa je tudi dodatna dejavnost, ki ne sodi v 42-urni delovnik.

— Zaradi posebnosti, ki nastopajo pri procesu telesnovzgojnih dejavnosti, utemeljujemo pedagoški normativ 14-16 učencev pri vadbeni uri, v izjemnih primerih pa se skupina lahko poveča do največ 20 učencev.

— Razpravljalci so sprejeli tudi strokovno utemeljen predlog o normativih za izgradnjo pokritih telesnovzgojnih objektov, ki določa tri tipe telovadnic: 15x27m, 31x25m, 47x28m, glede na število oddelkov v šoli.

Udeleženci in organizatorji posvetovanja smo se dogovorili, da bomo sprejeta stališča na svojih področjih dela strokovno in družbenopolitično utemeljevali in uresničevali v praksi.

mag. JANKO STREL

predšolska vzgoja

Otrok in okolje

Skupnost vzgojnovarstvenih zavodov SR Slovenije je sredi maja sklicala v prostorih Pedagoške akademije v Mariboru posvetovanje z naslovom: Razvijajmo otrokov govor in mu pomagajmo pri vzpostavljanju stikov z okoljem. Na posvet so povabili okoli 500 strokovnjakov, teoretikov in pedagoških delavcev, ki so razgrnili bogate misli in izkušnje o razvoju govora v predšolskem obdobju z vidika psihologije, o razvijanju otrokovega jezika in sporazumevalnih zmožnosti na predšolskem področju, o vzgoji govora v predšolski dobi in podobnih pomembnih vprašanjih.

Govorili so še o motnjah v razvoju govora v predšolskem obdobju, o otroški književnosti, o knjižnicah v vzgojnovarstvenih organizacijah in o javni knjižnici, o razvijanju in pospeševanju govora malih otrok, o delu v dvojezičnih oddelkih, kjer namenjajo posebno pozornost razvijanju govora, o vzgojnih sredstvih za govorno vzgojo, o vplivih staršev na otrokov govor, o vlogi vzgojiteljice v razvoju govora, o razvoju jezikovne sposobnosti in o govoru kot pogoju otrokovega stika z okoljem.

Posebej so razpravljali o vplivih sredstev obveščanja na razvoj otrokovega govora, o vlogi lutke in lutkovnih iger za vzgojo govora, o otrokovi govorni umetniški ustvarjalnosti, o tej problematiki pri prizadetih otrocih in likovnem izrazu.

Vprašanja so obravnavali po delovnih skupinah, kar je omogočalo ustvarjalno sodelovanje vseh udeležencev.

Posvet je popestrila tudi zanimiva razstava na pedagoški akademiji, ki je prikazovala vzgojna sredstva za razvijanje govora predšolskih otrok, knjige za predšolske otroke in izredno razstavo likovnih stvaritev predšolskih otrok z mariborskega območja.

Drugi dan posvetovanja je bil namenjen hospitacijski dejavnosti. Udeleženci so obiskali Zavod za korekcijo sluha, Osnovno šolo Gustav Šilih in kar 16 vzgojnovarstvenih organizacij v Mariboru. To je bilo bogato spletanje teorije in prakse, spodbudno za nadaljnje delo, pa tudi utrditev družbenega življenja med pedagoškimi delavci, ki je pomembno za dobro strokovno in samoupravno delo.

Na tej strani objavljamo povzetek uvodnega referata mag. OLGE KUNST GNAMUŠ s Pedagoškega inštituta pri Univerzi v Ljubljani.

Razvoj otrokovega jezika in sporazumevalnih možnosti

Govor je tako prepojen z našo osebnostjo, našimi mislimi in čustvi, da je tako rekoč njihov neločljivi del. Prav ta zraščenost govora s človekovo osebnostjo in njegovo duševnostjo je povzročila, da smo imeli govorne sposobnosti dolgo časa za samoupravno danost, za zmožnost, ki jo človek razvije tako rekoč mimogrede in brez posebnega truda. Toda govorne zmožnosti so človeku dane samo pogojno. Človek se sicer rodi z dispozicijami, ki omogočajo, da se razvije v človeško bitje, toda proces človekovega učlovečenja je neločljivo povezan z življenjem v družbi. Mnoge lastnosti, za katere menimo, da so prirojene, so človeku dane samo pogojno. To velja tudi za govorne zmožnosti. Človek jih razvije le, če živi v ustreznih družbenih razmerah. Človek ne razvije govornih zmožnosti po načelu vse ali nič, kot se pogosto misli, ampak po načelu več—manj. Zato se ljudje zelo razlikujejo po zmožnosti medsebojnega sporazumevanja, zmožnosti logičnega sklepanja na temelju jezikovnih izjav. Od otrokovih govornih zmožnosti je odvisno, kako bo uspeval v šoli, kako bo osvajal tehnike socialnih odnosov in kako se bo vključil v kolektiv.

KAJ SO GOVORNE ZMOŽNOSTI

Na vprašanje, kaj razumemo pod izrazom obvladati jezik«, ni mogoče najti odgovora v jezikoslovju, ne da bi upoštevali spoznanja psihologije in sociologije jezika. Govorne zmožnosti zajemajo širok razpon različnih jezikovnih, sporazumevalnih in spoznavnih sposobnosti in spretnosti, ki niso odvisne samo od tega, kako kdo obvlada besedišče in gramatiko materinščine, ar pak tudi od njegovih spoznavnih in socialnih izkušenj.

Govorne zmožnosti lahko razdelimo vsaj v tri sklope: jezikovne, sporazumevalne in analitične.

Pod jezikovnimi zmožnostmi razumemo obvladanje glasoslovnega, morfološkega in skladenjskega sestava ter besedišča.

Kadar govorimo o materinščini, se moramo zavedati, da to ni enoten jezikovni sistem, ampak je znotraj njega več podsistemov — socialnih zvrsti, kot so zborni in splošni pogovorni jezik kot knjižni vrsti ter pokrajinski pogovorni ter narečni jeziki kot neknjižne vrste. Knjižni jezik je po svoji funkcionalnosti najpopolnejši sistem, ki ga uporabljamo v procesu izobraževanja. Od tega, kako otrok na predšolski stopnji osvoji knjižni jezik, je odvisno, kako uspešen bo v šoli.

Tako po družbenem izviru kot po narečni pripadnosti so otroci v zelo neenakem položaju glede možnosti, da že v predšolskem obdobju osvojijo knjižni jezik poleg njegove pogovorne variante ali pokrajinskega pogovornega jezika in narečja, ki je praviloma njihov materini jezik. Te razlike vplivajo na otrokov uspeh pri predmetu slovenski jezik v šoli, pa tudi na njegov splošni učni uspeh.

V predšolskem obdobju osvojijo knjižni jezik kot materni jezik le otroci izobraženih staršev, ki govorijo doma njegovo pogovorno obliko ali pa otrokom vsaj veliko pripovedujejo in berejo. Kajti branje, pripovedovanje in recitiranje so naravne priložnosti za neprisiljeno rabo zborne izreke. V pisanih besedilih se otrok srečuje s skladenjsko dodelanimi stavki in stavčnimi zvezami, ki jih v običajnem govorjenem jeziku ponavadi ne uporabljamo.

Toda na drugi strani je veliko otrok, ki knjižni jezik slišijo samo po radiu ali še to ne. Njihovi starši govore izključno v narečju, berejo pa jim skoraj nikoli, ker za knjige ni niti časa niti denarja, saj so praviloma zelo drage. Ti otroci v resnici nimajo možnosti, da bi osvojili glasoslovni in morfološki sestav knjižnega jezika, v šoli se tako rekoč prvič srečajo z njim kot s tujim jezikom.

Izgovorne navade in morfološke oblike pa so takrat že zelo zakoreninjene in otrok težko osvoji njihove knjižne variante. Zato v njihovih pisnih izdelkih mrgoli napak. Ker so se redko srečali z zapisanim jezikom, ki se odlikuje po izdelani, jasni skladnji, zaostajajo tudi v skladenjskem razvoju. Tvorijo skladenjsko preproste povedi in imajo težave pri razumevanju zapletenih.

Zato je treba na predšolski stopnji najti enotne odgovore na vprašanje, kakšno mesto naj imajo v vzgojnovarstvenih organizacijah, knjižni jezik, splošni in pokrajinski pogovorni jezik ter narečja.

Pri tem je treba upoštevati tale spoznanja:

— Vsaka od socialnih zvrsti je funkcionalno enakovredna drugi, narečni govor ne moremo imeti za napačen, ampak različen.

— V različnih govornih položajih uporabljamo različne socialne zvrsti: nenaravno bi bilo otroka siliti, da bi s svojo materjo ali z vrstniki na dvorišču govoril knjižno, če je tam udomačena raba narečja.

Toda v vzgojnovarstvenih organizacijah smo dolžni izkoristiti vse naravne priložnosti za osvajanje knjižnega jezika. Seveda bomo v pogovoru z otrokom uporabljali sproščeno, naravno varianto splošnega pogovornega jezika, kajti otroku se približamo le, če govorimo naravno, sproščeno in neizumetničeno. Izkoristiti pa moramo vse priložnosti za osvajanje zborne izreke. Možnosti je veliko: pripovedovanje, branje in recitacije so naravne priložnosti, ob katerih otroka neprisiljeno navajamo na zborno izreko in urimo pravilen izgovor.

Poleg jezikovnih zmožnosti mora otrok razviti še sporazumevalne. Te mu omogočajo, da iz jezikovnih sredstev, ki jih obvlada, vsakokrat izbere tista, ki ustrezajo namenu, ki ga želimo s sporočilom doseči, sogovorcu, vsebini sporočanja. Jezika se torej učimo tako, da se učimo njegove uporabe v različnih položajih. Tudi sporazumevalne zmožnosti otrok razvija počasi in v veliki meri s posnemanjem.

Na drugi strani so otroci pogosto zelo vešči uporabljati govor v agresivne namene. Znajo si prizadevati, ne pa tudi zabavati, spodbujati in tolažiti. Tudi v tem so pogosto zrcalo družbe, v kateri živijo.

Opozoriti je treba še na analitične jezikovne zmožnosti, ki nam omogočajo, da ob povedih in besedilih tudi logično sklepamo.

DEJAVNIKI OTROKOVEGA GOVORNEGA RAZVOJA

Kako družina vpliva na otrokov govorni razvoj?

Za otrokov govorni razvoj v prvem življenjskem letu je najodgovornejša družina, saj otrok preživi prvih osem mesecev praviloma ob materi.

Otroci, ki so prepuščeni sami sebi in niso ljubljeni, spregovorijo kasneje. Taki otroci so videti žalostni in najraje molčijo. Ne trudijo se, da bi pritegnili pozornost odraslih, ker so bile njihove izkušnje neugodne, njihova prizadevanja, da bi pritegnili pozornost okolja, neuspešna. Neugoden je tudi položaj otrok, ki so priča bolj ali manj pogostih družinskih konfliktov in zato doživljajo trajne ali občasne frustracije. Toda tudi zaželen in ljubljen otrok živi pogosto v okolju, ki govornemu razvoju ni naklonjeno.

Pomembno je tudi, kakšno vlogo ima govor v otrokovem spoznavanju okolja: če se starši ukvarjajo z otrokom, skrbno ubesedijo lastno dejavnost in usmerjajo otrokovo dejavnost z govorno jasno oblikovanimi navodili ter tudi od otroka pričakujejo, da izrazi svoje želje razumljivo, vplivajo ugodno na njegov govorni razvoj. Če pa starši namesto besed otroku kažejo (Prinesi tisto!), dopuščajo, da tudi otrok v sporazumevanju uporablja nejezikovna sredstva (Kje so copati? Tam, namesto pod posteljo, pod mizo), če različne sorodne pomene izrazijo z eno besedo (na Koroškem rečejo npr. Dobi si kruha za: Odreži si kruh), potem govorimo o omejenem govornem kodu.

Otroci v družbeno in kulturno ugodnejšem okolju imajo več priložnosti za širjenje besedišča: pogosta potovanja, letovanja v drugih krajih, obiski kulturnih prireditev, knjižnic, gledališč, športnih klubov, učenje tujih jezikov, poslušanje pravljic, vse to so dejavnosti, za katere je otrok v zaostalem okolju, ki ni nikoli prešel meje rojstnega kraja, prikrajšan. Znano je pa, da pride otrok npr. z letovanja ali potovanja z veliko bogatejšim besedičem.

Na govorni razvoj vpliva tudi splošna vzgojna usmerjenost v družini in z njo povezan stil sporazumevanja: avtokratsko razmerje do otroka, razumevanje otroka kot predmeta vzgoje, ustvarja neugodne razmere za intenzivnejšo dvosmerno sporazumevanje med otroki in starši: otrokova vprašanja niso zaželena, starši usmerjajo otrokove dejavnosti in posredujejo moralne norme s skopimi navodili brez utemeljevanja. Povratna informacija ni zaželena, v zaostalem okolju obstaja nazor, da je dobro vzgojen otrok molčeč in da sprejema navodila odraslih vdano, ne da bi zahteval pojasnila in utemeljitve (Otroci naj molčijo, kadar govorijo odrasli, Molk je zlato). Ne le, da vzgojni stil v družini omejuje dvosmerno sporazumevanje, ampak siromaši govorni vzor staršev: ni namreč potrebe po utemeljevanju in prepričevanju, kar zahteva eksplikacijo logičnih, časovnih in prostorskih razmerij v skladenjsko izdelani povedi. Priredno in podredno zložene povedi kot obliko izražanja teh razmerij nadomesti kratek, nepopoln, pogosto se ponavljajoč prosti stavek v velelni obliki.

Stil sporazumevanja med otrokom in starši lahko opazujemo v trolejbusu, pri zdravniku, v trgovini. So starši, ki na otrokova vprašanja ne odgovarjajo, zlasti če so zahtevnejša. Pogosto mora otrok vztrajno ponavljati vprašanje, da dobi enobesedni odgovor z izrazom nejevolje in naveličanosti. Na drugi strani pa lahko opazujemo dialoge, ki se odlikujejo po skrbni in natančni ubeseditvi tako v besedah kot v izboru povedi. Podobno je treba tudi otrokom postavljati zahtevnejša vprašanja. Torej ne samo Kje je mama? Kako je šla mama v službo? ampak tudi Zakaj se pa oče vozi v službo z avtom, mamica pa ne? Da lahko otrok odgovori na slednje vprašanje, ne zadostuje več ena beseda, ampak stavek. Potrebno pa je tudi pomisliti, najti razlago. In otrok ugotovi, da pravzaprav ni na to nikoli pomislil. Tako govor ni več samo sredstvo, ampak zahteva otrokovo miselno udeležbo. O tem, kako vplivajo na govorni razvoj socialne zvrsti, ki jih uporabljajo starši, smo že govorili.

Ugotovljene pomanjkljivosti družinske vzgoje, ki koreninijo v družbeni razplastnosti, postavljajo pred družbeno organizirano vzgojo dve vrsti nalog:

— Predšolske vzgojnovarstvene organizacije se morajo zavedati pomena in nalog govorne vzgoje, kakor tudi dejstva, da živijo nekateri otroci v okolju, ki govornemu razvoju ni naklonjeno. Ustvariti morajo možnosti za najustreznejši razvoj otrokovih govornih zmožnosti.

— Če kdo, so vzgojnovarstvene organizacije najbolj poklicane, da skrbijo za izobrazbeno rast staršev. Starši se namreč pogosto ne zavedajo vloge, ki jo imajo v otrokovem razvoju. Ne vedo, kako je mogoče tako rekoč mimogrede, le z malo volje in zavestnih prizadevanj, z upoštevanjem nekaj temeljnih načel, ugodno vplivati na otrokov govorni razvoj.

Na predšolski stopnji so starši še neobremenjeni, zaupajo v otroka in so odprti za spodbude. Zato je to ugoden čas, da lahko vplivamo na vzgojno delo v družini.

Razvoj govornih zmožnosti v vzgojnovarstvenih organizacijah

Raziskave otrokovega govornega razvoja v predšolskem obdobju so pokazale, da je to obdobje najintenzivnejšega razvoja govornih oblik, govornih funkcij, glasoslovnega, oblikoslovnega in skladenjskega sestava materinščine. Ugotovili so, da je otrok med tretjim in sedmim letom posebej občutljiv za jezik. Ta občutljivost je naravna posledica njegovih spoznavnih in sporazumevalnih potreb. Če pogojnih možnosti za razvoj govornih zmožnosti ne izkoristimo, naredimo nepopravljivo razvojno škodo. Primanjkljajev tako rekoč ni mogoče odpraviti ali pa jih lahko odpravimo le z izjemnimi napori.

Govorne vzgoje v vzgojnovarstvenih organizacijah si ne smemo zamišljati kot izoliranih jezikovnih programov, ampak kot organsko sestavino otrokovega celotnega razvoja, njegovega raziskovanja okolja in njegove igre. Govor in izkušnja morata biti tesno prepletena. Smotrov govorne vzgoje ni mogoče ustrezno načrtovati, če se ne zavedamo tesne vzajemne povezanosti govornega razvoja s spoznavnim. Da lahko otrok razume pomene nekaterih besed in povedi, mora biti ustrezno spoznavno razvit. Toda uporaba teh besed in povedi v govoru odraslih ga usmerja pri opazovanju, razčlenjevanju in posploševanju pojavnosti, kar pospešuje njegov spoznavni razvoj.

Govorna vzgoja na predšolski stopnji mora izkoriščati otrokovo izjemno jezikovno ustvarjalnost in izhajati iz otrokove sproščenosti.

Otrokov glasoslovni razvoj

Človeško bitje ima biofiziološko podlago za osvajanje glasoslovnega sistema kateregakoli od obstoječih jezikov: enako dobro kot slovenski jezik bi lahko osvojil japonščino, angleščino. Kateri glasoslovni sistem bo razvil, je odvisno od govornih spodbud okolja.

Najpomembnejše obdobje za razvoj glasoslovnega sestava materinščine je obdobje do sedmega leta starosti, ko so izgovorne spretnosti v glavnem izoblikovane in fiksirane ter jih je razmeroma težko spreminjati.

Skrb za razvoj pravilne artikulacije glasov in zmožnosti njihovega slušnega ločevanja je zato ena temeljnih nalog predšolske govorne vzgoje. Temeljno izhodišče za uresničevanje teh nalog pa je jasna, pravilna in natančna artikulacija glasov. Hkrati moramo otroku zagotoviti priložnost, da te glasove tudi čim pogosteje izgovarja.

Poleg razvoja glasoslovnega sistema in zmožnosti pravilnega in jasnega izgovarjanja glasov pa je treba na predšolski stopnji razvijati tudi zmožnosti slušnega ločevanja glasov. Ni namreč mogoče dovolj poudariti pomena jasne artikulacije za učenje pisanja in branja.

Razvoj otrokovega besedišča

OTROK GLEDA S PRSTI

V prvem življenjskem letu se začne razvoj simbolične funkcije, to je zmožnosti, da predmete zamenjamo z jezikovnimi znaki — besedami, kar nam omogoča, da govorimo o pojavih, ki so prostorsko in časovno oddaljeni, da pojavnost preoblikujemo v skladu z razumskimi spoznanji, jo posplušujemo in vzpostavljamo razmerja, ki niso dana pojavno. Razvoj simbolične funkcije je temelj otrokovega spoznavnega razvoja.

Otrok najprej osvoji besede, ki zaznamujejo predmete, pojave in dejanja iz sveta njegovih potreb, čustev in želja, predmete, ki jih lahko vidi, prime, se z njimi igra. Otrokovo potrebo, da svet spoznava s prsti, je treba upoštevati in spoštovati tudi v njegovem govornem razvoju, to temeljno potrebo mu je treba zadovoljevati tudi pri osvajanju besedišča: poimenovano naj prime in raziskuje, s poimenovanjem naj se igra, najprej poimenujemo predmete, ki so v žarišču njegovega zanimanja in dejavnosti.

Preden otrok osvoji pomene besed, ki izražajo časovna, prostorska in logična razmerja (jutri, opoldne, spredaj, zadaj, večji, mimogrede), mora doseči tudi ustrezno stopnjo spoznavnega razvoja. Toda spodbuda, ki mu jo dajemo z uporabo teh besed, ga sili k raziskovanju prostorskih razmerij, zaporedja dogodkov. Če takih besednih spodbud ne bi bil deležen, bi zaostajal tudi v spoznavni dejavnosti, raziskovanju, analizi in posploševanju izkušenj. Tega razmerja med spoznavnim in govornim razvojem se je treba zavedati. Otrok je zmožen predelati le tisti besedni dražljaj, ki preveč ne presega njegovih spoznavnih zmogljivosti, toda odsotnost takih dražljajev njegov razvoj zavira.

Poleg časovnih in prostorskih pojmov ter njihovih poimenovanj, otroka navajamo v poimenovanje skupine pojavov, ki imajo skupne lastnosti. Otrok naj zna našteti predstavnike takih pojmovnih kategorij, kot so npr. ptice, domače živali, drevje, sadje, zelenjava, obleka, obutev, pohištvo, jedilni pribor. Tudi razumevanje nadpomenk je pomembno za njegovo logično sklepanje.

Razvoj otrokovih skladenjskih zmožnosti

Pod razvojem skladenjskih zmožnosti razumemo razvoj zmožnosti povezovanja besed v slovnično pravilno oblikovane povedi. Zmožnost oblikovanja povedi ima širok razpon: seže od enobesednih povedi do povedi, katerih pomen je abstrakten in ga je težko razbrati.

Dolgo časa je bila razširjena misel, da je otrokov skladenjski razvoj končan že pri petih letih, vsekakor pa pred vstopom v šolo. Res pa je, da otrok skladenjske jezikovne zmožnosti razvije šele pri 11, 12 letih, na pragu abstraktnega mišljenja. Med otroki opažamo velike, največje razlike v razvitosti stavkotvornih zmožnosti. Te vplivajo na učni uspeh usodneje kot otrokovo besedišče. Otroci iz zaostalega okolja tvorijo preproste enostavčne povedi, medstavčna razmerja pa izražajo z njihovim nizanjem, povezujejo jih s prislovom potem, veznikom in. Otroci iz govorno spodbudnega okolja pa so že na predšolski stopnji zmožni oblikovati zahtevne oblike priredij in podredij.

Kako otrok odkrije stavkotvorna pravila, ostaja v skladenjskem razvoju nepojasnjeno. Večina avtorjev se strinja, da je obseg, v kakršnem starši razširjajo otrokove nepopolne povedi, pomemben dejavnik v njihovem razvoju. Kajti razširjanje njihove povedi jim daje pomembne informacije o pravilni zgradbi povedi. Zlasti izobraženi starši, ki so občutljivejši za jezikovne nepravilnosti, pogosteje razširjajo otrokove nepopolne povedi, zato njihovi otroci v govornem razvoju napredujejo hitreje kot otroci, ki niso deležni govornega vzora pravilnih oblik in besednih ter stavčnih zvez.

Zanos nad novimi spoznanji nas ne sme zaslepiti, da bi spregledali, da je v naših vzgojnovarstvenih organizacijah za otrokov nadaljnji razvoj že pričujoče, da obstajajo mnoge pozitivne izkušnje, ki jih bo treba ozavestiti in posplošiti.

Mladi danes

Človek človeku — človek

Majske prireditve mladosti so se že iztekle, vendar je bil tudi prvi junijski dan sončen, radosten, poln mladosti. V Mariboru je bilo tako, ko so se zbrali predstavniki petinšestdesetih pionirskih odredov iz raznih slovenskih občin na sklepni prireditvi, posvečeni pionirski solidarnosti z narodnoosvobodilnimi gibanji v svetu.

Devet let že poteka akcija solidarnosti Titovih pionirjev z zatiranimi narodi, ki se še upirajo kolonializmu, neokolonializmu, aparthaidu in vsem nazadnjaškim silam v svetu.

Pionirji skušajo po svoje pomagati tem narodom z zbiranjem denarnih prispevkov, kupujejo značke, nalepke, čestitke, pripravljajo razstave. Ni še tako dolgo od tega, ko je zelo uspela akcija Deset tisoč šolskih torbic za pionirje Vietnama.

»Svoboda je največje bogastvo in ni nam žal dati del tega, kar imamo, da bi tudi drugim bilo lepše,« je poudaril Jože Božič, predsednik koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije in narodnoosvobodilnim gibanjem pri RK SZDL Slovenije.

Pionirji se niti ne zavedajo, koliko tako pomagajo svojim vrstnikom. Angolski otroci, ki so do nedavnega smeli le sanjariti o šoli, se veselili, igrali, danes zares obiskujejo šolo, in nič manj niso željni znanja kot naši. Tako kot naši otroci tudi oni vidijo krivice, ki se dogajajo po svetu. Občutili so jih sami, zato toliko bolj cenijo solidarnost, ki jo včasih lahko predstavlja že ena sama šolska torbica, le en prijatelj, ki ti želi pomagati.

Takšne in podobne misli so izžarevale tudi iz recitala »Ob spomeniku revolucije stojim«, ki so ga pripravili mladi Mariborčani. Skozi splet igric, pesmi in plesa so prikazali boj za svobodo, mladinske delovne brigade, svoje mladostno veselje in nepopisno srečo — odsev dragocene svobode.

Petinšestdeset pionirskih odredov slovenskih osnovnih šol je prejelo priznanja za uspešno sodelovanje v tej humani akciji.

Akcije, kot je ta, imajo poleg vsega še globok vzgojni pomen. Pohvale vredno je, da že najmlajše vzgajamo v duhu solidarnosti in humanosti. Tudi najmlaši morajo vedeti za krivice in trpljenje, ki ga doživljajo zatirani narodi, hkrati pa se morajo zavedati svojega srečnega otroštva in bogastva, ki ga imajo. Le tako bo morda nekoč povsod uresničena misel, ki so jo mladi tolikokrat poudarili v svojem nastopu: ČLOVEK ČLOVEKU — ČLOVEK!

L. L.

Tehniki in raziskovalci se predstavljajo

Tiho in vztrajno prizadevanje, ki poteka prej v krožkih, klubih in delovnih skupinah, ob koncu leta in še zlasti v počitniškem času oživi in pokaže svoje dosežke delo mladih tehnikov in raziskovalcev v vsem obsegu. Šole, organizacije ljudske tehnike, gibanje Znanost mladini ter naše raziskovalne in vzgojnoizobraževalne organizacije prispevajo k vsemu temu svoj delež, zlasti v obliki mentorstva, organizacije in opreme, seveda pa tudi s finančno pomočjo. Odveč je opozarjati na pomen teh dejavnosti, ki je predvsem v spreminjanju pasivnega učenja v aktivno, raziskovalno pridobivanje znanja ter v zgodnjem uvajanju v strokovno delo in njegovo enakovredno vrednotenje z drugimi področji združenega dela.

Tudi letošnja pomlad je bila glede tega zelo živahna in obeta se prav takšno poletje. Začelo se je z II. srečanjem mladih tehnikov Ljubljane 18. in 19. maja. Pokrovitelj te prireditve je bila Skupščina občine Ljubljana-Moste-Polje, Osnovna šola v Polju pa njen osrednji dejavnik. Tu so odprli modelarsko razstavo, nato pa so se začela tekmovanja. Najprej so mladi udeleženci srečanja reševali teste iz splošne tehnične poučenosti, potem pa so se posamezne skupine pomerile v svojih panogah: brodarski, letalski in raketni modelarji, konstruktorji (s Fischerjem), elektrotehniki, radiotehniki (v lovu »na lisico«), prometniki in skupina tekmovalcev v spoznavanju JLA. Ob tej priliki so si udeleženci ogledali vojašnico »Bratstvo-enotnost« v Polju, kjer je bila tudi demonstracija vrhunskih modelov, v bazenu v Vevčah so pokazali sposobnosti svojih modelov brodarski modelarji, naposled pa so pionirji Osnovne šole Polje izvedli kulturni program. Sledila je še razglasitev rezultatov s podelitvijo diplom, plaket in prehodnih zastavic.

26. maja pa je bilo v Domžalah III. srečanje mladih tehnikov Slovenije. Osrednje vodilo te prireditve je bilo izraženo v geslu »Tehnična kultura mladih — pogoj za večjo družbeno produktivnost.«

Srečanje je imelo štiri glavne sestavine: spoznavanje proizvodnih procesov, sestavljanje konstrukcij, sodelovanje v interesnih tehničnih dejavnostih in prikaz tehniških dejavnosti mladih na višji stopnji. Tekmovalni del — njegov poudarek je bil na demonstraciji doseženega znanja in ne prestižne narave! — je obsegal vožnjo avtomobilskih modelov, spuščanje raket, zmajev in letalskih modelov, vožnje ladijskih modelov, iskanje skrite radijske postaje in izdelavo fotograma za mlade fotoamaterje.

Mladi raziskovalci pa so se sešli na svojem 13. republiškem srečanju 1. in 2. junija. Mladinci so pripravili raziskovalne naloge iz kemije, fizike, biologije, geografije, etnologije, slovenskega jezika in književnosti ter umetnostne zgodovine. Po skupnem odprtju srečanja na Filozofski fakulteti v Ljubljani so se udeleženci razdelili po skupinah ter predstavili in zagovarjali svoje naloge. Medtem ko je bil prvi dan izrazito delovne narave, je bilo v drugem več družabnosti in slovesnosti: mladi raziskovalci so skupaj odšli na izlet v partizanske Dražgoše, ogledali so si muzej v Železnikih, starodavno Škofjo Loko, popoldne pa so jim v veliki dvorani Univerze v Ljubljani podelili priznanja in nagrade.

V počitniškem času pa je republiški odbor gibanja »Znanost mladini« z raznimi raziskovalnimi muzejskimi in pedagoškimi ustanovami, republiškimi in krajevnimi družbenopolitičnimi dejavniki itd. pripravil troje raziskovalnih taborov.

Mladinski raziskovalni tabor Pomurje 8. v Hodošu bo od 30. junija do 9. julija združil 25 dijakov iz vse Slovenije in zamejstva. Osnovni namen tabora je primerjava naselja Hodoš s stanjem pred štirimi leti, ko je bil tam prav tako raziskovalni tabor. Iz te primerjave bo mogoče ugotoviti razna razvojna gibanja in težnje, ki so pomembni kazalniki za družbeno načrtovanje. Strokovni vodja tabora bo prof. dr. Vladimir Klemenčič (Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani).

V Vinici bo od 30. junija do 9. julija mladinski raziskovalni tabor, na katerem bodo sodelovali mladi biologi, geografi, geologi, etnologi in arheologi. Biologi bodo sodelovali pri kartiranju srednje-evropskega rastlinstva proučevalci živalskega sveta pa bodo raziskali zlasti ribnike v bližini Vinice. Geografi bodo kartirali okolico Vinice in se s svojim delom vključili v akcijo »Nič nas ne sme presenetiti!«. Geologi bodo nabirali vzorce kamnin in fosilov ter sestavljali ustrezno karto. Naloga etnologov ima naslov »Ob Kolpi — način življenja, posebej pa bodo v tem sklopu proučevali šege, gospodarstvo, odnose v družinah in medkrajevne odnose. Arheologi pa bodo obiskali razna arheološka najdišča v okolici in bodo tudi sami sondažno izkopavali poznoantično naselbino na Velikem Kolečaju. Vsem skupinam so zagotovljeni visoko strokovno usposobljeni mentorji.

Pod geslom »Nič nas ne sme presenetiti!« bo od 30. julija do 11. avgusta v Škocjanu na Dolenjskem mladinska raziskovalna akcija, posvečena reševanju najvažnejše problematike za človekovo delo in obstoj v najtežjih razmerah (naravne nesreče, vojna). Celotno problematiko bodo razdelili v štiri skupine. Geografi, biologi, kemiki, geologi in arheologi bodo reševali vprašanja, kako zagotoviti pitno vodo. Kemiki, biologi, živilski tehniki in etnologi bodo raziskovali možne načine prehrane. Biologi, kemiki, etnologi in farmacevti bodo proučevali zlasti zelišča ter uporabo zdravil in druge ukrepe za ohranjanje zdravja v nenormalnih razmerah. Skupina fizikov, kemikov in etnologov bo raziskovala sončne, vodne in elektrokemijske vire energije ter skušala poiskati v tamkajšnjih razmerah rešitve za preskrbo z energijo.

Vseh treh raziskovalnih akcij se bo udeležilo več kot 100 mladih raziskovalcev, ki bodo po vrnitvah z akcij v naslednjem šolskem letu spodbujali tovrstno dejavnost v domačih krajih. V naš pregled niso zajete raziskovalne akcije, ki potekajo v drugih jugoslovanskih republikah, pa se jih bodo udeležili tudi mladi raziskovalci iz Slovenije.

SANDI SITAR

Mladi tehniki in raziskovalci se že zgodaj uvajajo v strokovno delo, ki je nujna sestavina našega združenega dela

Gluhi učenci tekmovali za bralno značko

Gluhi učenci ljubljanskega Centra za rehabilitacijo sluha in govora so letos prvič tekmovali za bralne značke: cicibanovo, bronasto, srebrno in zlato. 27 učencev je že od novembra l. 1978 pridno prebiralo knjige znanih slovenskih pisateljev in pesnikov in se trudilo, da si pridobijo bralno značko in priznanje. Pogoji so bili za slušno prizadete učence dokaj zahtevni in učitelji so vztrajali pri teh zahtevah. Toliko bolj razveseljivo je, da so kljub težavam učenci vestno beležili vsebine prebranih knjig in si jih tudi lepo zapomnili. Večkrat so imeli v zvezi s tekmovanjem za bralno značko tudi sestanke. Na sestankih je tov. Puharjeva, mentorica bralnih značk, učence spodbujala in jim mnogokaj tudi svetovala. Prav tako so učencem svetovali tudi učitelji slovenskega jezika, govora in drugih predmetov, kar so želeli pojasnil o neznanih besedah in rekih. Aprila so vsi učenci opravili z lepim uspehom pisni in ustni preskus. Na Cankarjev rojstni dan, 10. maja, so se odpeljali vsi učenci višjih razredov osnovne šole centra na Vrhniko, kjer so priredili izjemno lepo in prisrčno slovesnost. Obiskali so pisateljevo rojstno hišo in se povzpeli na hrib Sv. Trojice. Tam so izvedli ob pesmih, plesih in besedilih kulturni spored, ki so si ga ogledali tudi priložnostni gledalci. Na tej proslavi je spregovoril tudi zastopnik Zveze slušno prizadetih Slovenije o pomenu dela Ivana Cankarja, za čigar bralno značko so tekmovali gluhi pionirji. Čestital jim je k uspehu. Nato so ravnatelj centra, pionirski mentor in mentor bralnih značk podelili pionirjem priznanja in značke. Slovesnost je poživilo lepo vreme in bližina kulturnih znamenitosti. Mnogi pionirji so sklenili, da bodo prihodnje leto spet med tekmovalci za bralno značko.

BOGO JAKOPIČ

Konjiški pionirji — odlični strelci

Pionirska ekipa iz občine Slovenske Konjice je postala prvak SR Slovenije v streljanju z zračno puško. Na republiškem tekmovanju, ki je bilo 5. maja 1979 v Ljutomeru, je med štirinajstimi ekipami osvojila prvo mesto. Ekipo so sestavljali pionirji: Lovro Kohne, Zdenko Romih in Branko Klevže. Uspeh pionirjev iz Slovenskih Konjic je še večji, ker je Lovro Kohne zasedel prvo, Zdenko Romih pa drugo mesto. Tako branijo pionirji iz Slovenskih Konjic letos naslov ekipnega republiškega prvaka in naslov prvaka med posamezniki-pionirji.

Pa tudi med pionirkami imajo odlične strelke. Irma Kukovič je na že omenjenem republiškem tekmovanju med 43 udeleženkami dosegla deseto mesto in si s tem pridobila pravico do udeležbe na državnem prvenstvu.

Ista ekipa iz Slovenskih Konjic se je udeležila državnega prvenstva v streljanju z zračno puško, ki je bilo v Samoboru pri Zagrebu. Med najboljšimi ekipami iz vse Jugoslavije je zasedla častno četrto mesto. Kako zahtevno je bilo to tekmovanje, pove podatek, da je ekipa dosegla 518 krogov, to je samo za dva kroga manj od tretjega mesta in za 10 krogov manj od prvega.

Posamezni pionirji so se med 85 nastopajočimi na državnem prvenstvu razvrstili takole: pionir Lovro Kohne je zasedel 10. mesto, Zdenko Romih 11, in Branko Klevže 48. mesto. Pionirka Irma Kukovič je med 124 nastopajočimi zasedla 33. mesto.

Nedvomno gre za velik uspeh pionirjev — strelcev iz občine Slovenske Konjice, ki so ga dosegli tako na republiškem, kot na vsejugoslovanskem strelskem tekmovanju.

Konjiškim pionirjem-strelcem in njihovim mentorjem iskreno čestitamo!

FRANJO MAROŠEK

(Foto: Amand Papotnik)

Za prijateljstvo med otroki sveta

Končujejo se priprave za veliko jugoslovansko manifestacijo, namenjeno otrokom, ustvarjalnosti zanje in njihovi ustvarjalnosti. Letošnji devetnajsti jugoslovanski festival otroka v Šibeniku bo potekal pod pokroviteljstvom UNESCO od 23. junija do 7. julija. Pričakujejo, da se bodo slovesnega začetka festivala, ki ga bodo prenašale vse jugoslovanske televizijske postaje, udeležili predsednik zveznega izvršnega sveta Veselin Djuranović in druge pomembne osebnosti republik in pokrajin. Med gosti iz tujine bo tudi Peter Ustinov, ambasador miru pri UNESCO.

Scenarij za slovesnost je napisal književnik Mladen Bjažić, glasbo Alfi Kabiljo, režijo pa so zaupali Matu Relji. Sodelovalo bo več umetniških ansamblov in posameznih umetnikov.

Med festivalom bo tudi simpozij na temo Umetnost — vez prijateljstva med otroki sveta, na katerem bodo razpravljali pomembni javni delavci in strokovnjaki iz Jugoslavije in tujine.

V izbirnem sporedu festivala bo nastopilo sedem dramskih in sedem lutkarskih skupin in štirje glasbeni ansambli iz Jugoslavije. Iz tujine bo sodelovalo osem ansamblov, na sporedu bo 14 filmov, osem televizijskih programov za otroke, tri razstave (otroški plakat, otroške risbe in Kurir v akciji) idr.

Skupno bo na festivalu 53 izbirnih sporedov.

Z velikim zanimanjem pričakujemo nastop otroških ansamblov iz Severne Koreje in Kitajske, ki bodo posebni gosti naše dežele, gostovali pa bodo v drugih mestih.

O pripravah na festival in njegovem sporedu nam je pripovedoval pred nedavnim direktor festivala Drago Putniković.

Poudaril je, da gre za veliko manifestacijo, ki je posvečena mednarodnemu letu otroka te pomeni veliko priznanje in zaupanje naši deželi, pa tudi veliko obveznost in odgovornost vseh, ki sodelujejo. Govoril je tudi o tem, kako naj bi novinarji spremljali festival in tako prispevali k njegovemu nadaljnjemu razvoju in razvijanju estetske kulture mladih in za mlade.

Posebno odgovornst ima mesto-gostitelj Šibenik, ki bo v festivalskih dneh poln gostov iz Jugoslavije in vsega sveta. Glede na dosedanje izkušnje bo Šibenik prav gotovo častno opravil svojo nalogo in tako pripomogel k zbližanju otrok z vseh celin pa tudi k ugledu naše dežele, ki je v letu svojih velikih jubilejev gostitelj te velike manifestacije pod pokroviteljstvom UNESCO.

DJORDJE DJURIĆ

Pionirski foto 1979

Foto kino zveza Slovenije in fotokrožek osnovne šole dr. Janez Mencinger — Bohinjska Bistrica, sta v počastitev 60-letnice ZKJ, 40. obletnice ustanovne seje CK ZKS in v počastitev 87. rojstnega dne tovariša Tita pod pokroviteljstvom TO lesna predelava Tomaž Godec — Bohinjska Bistrica, organizirala jubilejno razstavo pionirske fotografije.

Na razstavo, ki so jo odprli 18. maja, je prispelo 690 fotografij 191 avtorjev iz 41 fotokrožkov.

Pionirji so v svojih fotografijah pokazali visoko stopnjo fotografske zrelosti, saj ima vsako delo svojo vsebino in težo.

Srečali so se z delavci v proizvodnji in z njihovimi izdelki. Posneli so lepote naše domovine in ujeli življenjske trenutke veselja, igre, žalosti, starosti in utrujenosti.

Bistro fotografovo oko je opazilo vse, zato smo lahko prepričani, da bodo pionirji še naprej širili svoje znanje, na film pa ujeli še veliko zanimivosti.

Zaradi izredne kakovosti fotografij je imela žirija pri podeljevanju plaket zelo težko delo. Morda je imela manj srečno roko pri podeljevanju plaket za kolekcije fotografij, saj je vse podelila fotokrožku osnovne šole Koroška Bela.

FRANCE BRUS

izobraževanje delo

Mikropouk — učinkovit postopek pridobivanja učnih spretnosti

Splošno znano in sprejeto dejstvo je, da so učitelju poleg teoretičnih (strokovnih, metodičnih, pedagoško-psiholoških, družboslovnih) znanj in pozitivnih stališč do učencev in poučevanja potrebne tudi temeljne učne spretnosti. Takih spretnosti, kot so: jasno in pregledno razlaganje, zastavljanje miselno zahtevnejših vprašanj, usmerjanje in vodenje razprave, pritegnitev večine učencev k dejavnemu sodelovanju, primerno odzivanje na odgovore, vprašanja in pripombe učencev itd., pa ni mogoče pridobiti le s prebiranjem strokovne literature ali z opazovanjem drugih učiteljev (čeprav so tudi to potrebni elementi), ampak so nujne tudi lastne, spočetka nadzorovane, izkušnje v poučevanju.

Ustrezne praktične izkušnje v poučevanju (nastopi, strnjena praksa) so zato zdaj nujen sestavni del usposabljanja učiteljev. Problem nastopov pa je, poleg skromnega obsega (mnogi študentje se morajo zadovoljiti z enim ali dvema nastopoma v vsakem predmetu), tudi v tem, da se študent med nastopom sreča in spopade s »pravim« poučevanjem v vsej njegovi celostnosti; hkrati mora biti pozoren na ničkolikó vsebinskih in metodičnih vidikov, na spodbujanje in discipliniranje učencev, znati se mora odzivati na nepredvidene okoliščine, »zdržati« celih 45 minut itd. Nimamo objektivnih podatkov o tem, koliko se, zlasti bolj plahi in nesamozavestni študentje, nauče iz prvega nastopa, predvidevamo pa lahko, da je za mnoge to bolj šok kot koristna učna izkušnja (seveda je marsikaj odvisno tudi od pomoči, usmerjanja učitelja ali metodika in od njegovega odzivanja na študentove napake).

Kot pripomoček pri premoščanju prevelikega razkoraka med teorijo in prakso se zadnjih 25 let v svetu uspešno uveljavlja mikropouk. Študent v poenostavljenih laboratorijskih razmerah (4—8 učencev, 8—20 minut poučevanja) vadi posamezne učne spretnosti; najprej zve nekaj o teoretičnih osnovah dane spretnosti, nato (po potrebi) opazuje model — vzorno izvajanje, po tem poskusi poučevati sam in dobi povratno informacijo o svoji uspešnosti (sestavine povratne informacije: opazovanje svoje poskusa na magnetoskopskem posnetku, samovrednotenje, pripombe mentorja, razpravljanje s kolegi). Ciklus poučevanje—povratna informacija se ponovi vsaj še enkrat, in če je potrebno tudi večkrat.

Učinkovitost mikropouka (z različicami) pri pridobivanju rameroma trajnih spretnosti je bila dokazana že v vrsti raziskav, postopek pa se je uveljavil kot pomembna sestavina študija na večini evropskih in ameriških zavodov za usposabljanje učiteljev.

Da bi preverili učinkovitost mikropouka v naših razmerah, smo v študijskem letu 1978/79 izvedli poskus v sodelovanju Filozofske fakultete in Pedagoške akademije v Ljubljani, ki je dala na voljo studio interne televizije[1]

Za vajo smo izbrali spretnost spraševanja, ker je v učni praksi široko uporabna, dela pa študentom in tudi pozneje učiteljem, kot so pokazale tudi naše izkušnje raziskave, precejšnje težave. Študentje — prostovoljci za poskus se je javilo 24 študentov Pedagoške akademije raznih, predvsem naravoslovnih predmetnih skupin) so opravili po tri poskuse mikropoučevanja; vsakdo je po 10 minut poučeval vsakokrat skupino 4 učencev 7. razreda (OŠ Tone Čufar) o izbrani temi, ki ni bila (zaradi kontroliranja predznanja) izbrana neposredno iz učnega načrta, ampak je imela splošnejšo informativno-vzgojno vrednost, npr. »šport in zdravje«, »varstvo okolja«, »odnos do starejših«.

S prvim poskusom smo ugotovili izhodiščno stanje — kako dobro že študent obvlada spretnost spraševanja. Nato so študentje predelali ustrezen priročnik in se lotili drugega poskusa. Temu je sledila video-povratna informacija z razpravljanjem v skupini štirih kolegov in s kritičnimi pripombami eksperimentatorja. Učinek tega postopka je pokazala tretji poskus.

Eksperimentatorji so vse 3 poskuse (delno na osnovi video-posnetkov) načrtno opazovali in razčlenjevali, s pomočjo modificiranega Flandersovega sistema analize razredne interakcije in posebej za to raziskavo razvitega »protokola strategije spraševanja«. Nato so podatke klasificirali in statistično obdelali glede na zastavljeni problem in posamezne hipoteze. Rezultate lahko tu prikažemo le v povzetku. Zanimivo je, da so bile vse hipoteze o učinku mikropouka na posamezne elemente spretnosti spraševanja potrjene, in sicer:

— delež vprašanj višje ravni (takih, ki miselno aktivirajo učence) se je povečal na račun vprašanj nižje ravni (ki terjajo pretežno spominsko reprodukcijo);

— znižalo se je število manj zaželenih vprašanj nižje ravni (predvsem sugestivnih);

— povečal se je delež vprašanj z ustrezno strategijo (doslednejše pozivanje učencev, enakomernejša razporeditev komunikacije med vse učence);

— povečal se je delež aktivne (razmišljujoče) tišine — učenci so dobili več časa za premislek,

— študentje so dosledneje in ustrezneje reagirali na odgovore učencev.

Edini nepričakovani rezultat je bil znižanje deleža (samo)iniciativnega govora učencev; učenci so bili vse manj pripravljeni spregovoriti spontano, brez neposredne »učiteljeve« pobude, verjetno zaradi doslednejšega pozivanja, miselno zahtevnejših vprašanj in manjše razgledanosti (poprečni uspeh učencev je bil v 3. poskusu nižji kot v 1.).

Z uvodno razlago, s priročnikom in s primernim vodenjem smo želeli študente vključiti kot čimbolj dejavne, enakopravne partnerje v celoten proces, v katerem naj ne bi bili le objekti avtomatične »vadbe«, kot se je to dogajalo v nekaterih zgodnejših ameriških preskusih mikropoučevanja. Z istim namenom smo se tudi odrekli prikazovanju zglednega modela, da ne bi študentov zavajali v pasivno posnemanje. Vsakdo je po dobljenih navodilih, oblikoval učni pogovor po svoji presoji.

Da so se nam prizadevanja vsaj deloma uresničila, kažejo odgovori študentov v sklepni anketi; skoraj vsi zatrjujejo, da je mikropouk koristen. Velika večina (83 %) jih meni, da je to dobra dopolnilna oblika praktičnega usposabljanja prihodnjih učiteljev, 91 % jih meni, da bi jo morali sprejeti kot stalno dopolnilno obliko. Seveda mikropouk ne more nadomestiti nobene od obstoječih oblik praktičnega usposabljanja, lahko pa se mednje učinkovito vključi, npr. kot priprava na prvi samostojni nastop. Predstavlja lahko tudi eno od stičišč splošnih psiholoških, didaktičnih, specialno-metodičnih in strokovnih znanj, če je npr. zasnovan kot serija »laboratorijskih vaj«, pri katerih pripravi in analizi sodelujejo psihologi, didaktiki in specialni metodiki.

Kako pa je s trajnostjo tako pridobljenih spretnosti in z njihovim transferom — prenosom iz »umetne«, poenostavljene, v pravo razredno situacijo? Tuje raziskave poročajo o zadovoljivi trajnosti (v obširni raziskavi npr. so učitelji še 3 leta po mikropoučevanju ohranili spretnost zastavljanja miselno zahtevnejših vprašanj). Transfer pa je bistveno odvisen od tega, koliko si študentje zavestno pridobijo spretnosti poučevanja pa tudi od stališč in ravnanja učiteljev — mentorjev in drugih učiteljev, med katere pride novinec po diplomi. Če učitelji sami obvladajo podobne spretnosti in novinca tudi spodbujajo pri delu, bo pridobljene spretnosti še izpopolnjeval. Kadar pa ima mentor drugače nazore o uspešnem poučevanju, dolgoročnejših transfernih učinkov ne moremo pričakovati. To kaže, da je potrebno nenehno dopolnjevati pedagoško-psihološko-metodična znanja mentorjev in da se morajo mentorji in matične šole za usposabljanje učiteljev čimbolj povezati.

Na tem mestu ni mogoče opisati vseh različic mikropouka in uporabe interne televizije pri usposabljanju učiteljev; gornji model je le eden od mnogih. Pomembno je, da so tovrstne »laboratorijske vaje«, demonstracije z video-povratno informacijo itd., namerjene na bistvene vidike in skrbno pripravljene, z vsemi spremnimi gradivi in navodili, potem pa so široko uporabne — v osnovnem in dopolnilnem usposabljanju učiteljev, v okvirih aktivov ali »formativnih« seminarjev in tudi za samoizobraževanje.

izr. prof. dr. B. MARENTIČ POŽARNIK
Filozofska fakulteta, Ljubljana

[1] Raziskovalno nalogo (nosilec: dr. B. Marentič Požarnik) je financirala Raziskovalna skupnost Slovenije, tehnično-organizacijsko delo v studiu interne TV je vodil inž. J. Tomše, zbiranje in obdelavo podatkov pa so opravile študentke pedagogike v okviru diplomskih nalog (I. Cerar, J. Klun, M. Ostrouška, M. Žorž, M. Bizjak)

Posvetovanje o družbeni in kulturni vlogi šole

Že dalj časa ugotavljamo, da je treba vsestransko osvetliti družbeno in kulturno vlogo šole, razčleniti in oceniti dosedanje izkušnje in teoretično začrtati poti nadaljnjega razvoja. Resolucija 10. kongresa ZKJ o samoupravni socialistični preobrazbi vzgoje in izobraževanja je poudarila, da je treba temeljito spremeniti šolo ter okrepiti njeno družbeno in kulturno vlogo in njen vpliv na družbeno okolje. Eden pomembnejših smotrov preobrazbe je usposobiti šolo, da bo kakovostno opravljala svoje samoupravne, kulturno-prosvetne, delovnotehnične in druge naloge. Šola opravlja že zdaj, bolj ali manj uspešno, svoje ožje vzgojnoizobraževalne naloge. Slabše je pri povezovanju dela in izobraževanja, izobraževanja in vzgajanja, šole in okolja. To so zahtevne naloge, ki jih lahko opravi šola samo z vsestranskim sodelovanjem učiteljev, staršev, združenega dela in krajevne skupnosti.

Dosedanjo preobrazbo vzgoje in izobraževanja je oviralo več dejavnikov: slaba organiziranost v šoli, krajevni skupnosti, v združenem delu, staro pojmovanje odnosa do šole, premajhna usposobljenost učiteljev in animatorjev za nekatere naloge itn.

Vse to kaže, da je problem resen. Zato sta zvezni odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture ter Sekcija prosvetnih glasil republik in pokrajin predlagala, da se organizira jugoslovansko posvetovanje na to temo. Predlog so podprli: sekcija zvezne konference SZDLJ za izobraževanje, znanost in kulturo, konferenca ZSMJ, Zveza kulturno-prosvetnih skupnosti Jugoslavije, Zveza pedagoških društev Jugoslavije in drugi. Pri organizaciji posvetovanja bodo sodelovali: svet za varstvo otrok, Zveza pionirjev Jugoslavije, Ljudska tehnika Jugoslavije, zveze glasbenih, likovnih in drugih pedagogov in številne organizacije iz republik in pokrajin. Predvidevajo, da bo posvetovanje letošnjega novembra. Pripravljalni odbor je že ustanovljen. Za posvetovanje se je treba prijaviti do 15. junija, prispevke pa poslati organizatorju, tj. zveznemu odboru Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture najkasneje do 15. oktobra.

Gradivo s posvetovanja bo objavljeno v posebni publikaciji, ki jo bo izdala sekcija prosvetnih glasil.

Uredništvo vsakega prosvetnega glasila naj v sodelovanju z eno mestno in eno podeželsko šolo pripravi za posvetovanje dvoje poročil. Predstavita naj dosežke šole pri opravljanju njene kulturne in družbene vloge. Glavni referat na posvetovanju bo imel dr. Stipe Šuvar, druge prispevke pa naj pripravijo zainteresirani strokovnjaki, javni in družbeni delavci in družbene organizacije. Prispevki naj obsegajo največ osem tipkanih strani. Pripravljalni odbor predlaga, naj bi obdelali predvsem tele teme: Delavci v šoli in njihovo usposabljanje za družbene in kulturne naloge, Proizvodno in družbeno koristno delo učencev in njegov pomen za razvoj mlade osebnosti, Vloga krajevne skupnosti in organizacij v njej, Pomen in vloga ZSMJ pri spodbujanju mladih za družbeno in kulturno življenje, Šola in združeno delo v razvoju družbenih in kulturnih dejavnosti, Samoupravne interesne skupnosti in njihove naloge pri uresničevanju družbene in kulturne vloge šole, Prispevek staršev k družbenemu in kulturnemu življenju šole, Učni načrti in razvijanje vrednot na posameznih področjih (telesna, glasbena, likovna vzgoja itn.), Prosti čas — družbena in kulturna vloga šole, Sistem vrednotenja in nagrajevanja za nadaljnje spodbujanje razvoja družbenega in kulturnega življenja šole.

Organizatorji posvetovanja vabijo prosvetne in druge delavce, da s svojimi prispevki in poročili pripomorejo k čim uspešnejšemu posvetovanju.

VASKO RAIČEVIČ

Bodo izkušnje dober kažipot?

Za študij na pedagoških akademijah v Ljubljani in Mariboru in na filozofski fakulteti se je v razpisanem roku, ki je potekel sredi aprila, prijavilo precej več kandidatov kot lani. Za redni študij na omenjenih visokošolskih organizacijah in na pedagoške smeri študija na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo in še nekaterih visokošolskih delovnih organizacij se je prijavilo skupaj 2240 kandidatov, za študij ob delu pa 635. Nasploh se je letos prijavilo več kandidatov kot lani (skupaj 9282 za redni študij in 5211 za študij ob delu), saj poteka zgodnejše prijavljanje letos že tretje leto in je obveščenost boljša. Za razredni pouk na ljubljanski pedagoški akademiji je rednih kandidatov 188, »izrednih« 41, na mariborski pa 169 za redni študij in 9 za študij ob delu. Za predmetni pouk se je v Ljubljani prijavilo za redni študij 372 kandidatov, za študij ob delu pa 183, v Mariboru pa 469 za redni študij in 138 za študij ob delu. Tudi specialnih pedagogov je precej več kot lani (82 za redni študij in 94 za študij ob delu). Na oddelkih za predmetni pouk so najpogostejše povezave med jezikovnimi skupinami in le-teh s knjižnjičarstvom, pa matematika — fizika, bilogija-kemija, biologija-gospodinjstvo, zgodovina-geografija, tehnična vzgoja-likovna vzgoja, precej pa je tudi kandidatov za glasbeno vzgojo in v Mariboru za telesno vzgojo. Na filozofsko fakulteto se je prijavilo za redni študij 698 kandidatov, za študij ob delu pa 90, največ na jezike in psihologijo. Najpogostejša povezava je še vedno angleščina-nemščina (38 kandidatov), nekoliko manj pa pedagogika-socialogija, zgodovina-geografija in angleščina-francoščina. Za psihologijo v zadnjih dveh letih, ko je bila v razpisu vpisa napovedana omejitev vpisa, niso imeli toliko prijav kot letos (133). Zaradi tolikšnega zanimanja, ki presega potrebe in zmogljivosti, na fakulteti razmišljajo o omejevanju vpisa na nekatere smeri.

Na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo se je prijavilo za redni študij pedagoške matematike 23 kandidatov, prav toliko za pedagoško fiziko, na kemijsko izobraževalni smeri pa je pet kandidatov. Lahko pričakujemo, da se bo za študij na pedagoških smereh kasneje odločilo še nekaj študentov. Za študij biologije na biotehniški fakulteti je 80 prijav. Omenimo naj, da se je za visoko šolo za telesno kulturo prijavilo 319 kandidatov, na glasbeno pedagogiko akademije za glasbo 8, za študij sociologije na FSPN jih je prijavljenih 82, medtem ko se za študij na pedagoških usmeritvah nekaterih drugih fakultet študenti odločajo šele v višjih letnikih.

Naj povemo še, da je Izobraževalna skupnost Slovenije za prihodnje študijsko leto predvidevala na pedagoških smereh za redni študij 1490 vpisnih mest, za študij ob delu pa le 115. Navedene številke so bile precej presežene. Lahko ugotovimo, da objava orientacijskega števila vpisnih mest na interesente ni vplivala tako, kot smo želeli. Naraščanje zanimanje za pedagoške smeri študija smo lahko zaznali v zadnjih letih iz anket, ki jih v zadnjih razredih srednjih šol izvaja skupnost za zaposlovanje. Tako se je na primer zanimanje gimnazijcev za pedagoške akademije v zadnjih petih letih skoraj podvojilo. Po drugi strani so ocene potreb po kadrih prav na pedagoškem področju precej različne. Tako je letos Izobraževalna skupnost Slovenije predvidela sorazmerno manj vpisnih mest na pedagoških akademijah, kot pa je bilo povpraševanja po teh kadrih njene ocene potrebnega priliva v visokošolske pedagoške smeri pa so večje od povpraševanja v zadnjih letih. Seveda nam za preobrazbo vzgoje in izobraževanja ne bodo zadostovale le ocene o potrebah po pedagoških kadrih. Dosledneje bo potrebno uveljaviti štipendiranje, študij ob delu in povezavo študentov pedagoških smeri z delom in problemi kraja in šol za katere se usposablja. Ob primerjavi prijav s predvidenimi vpisnimi mesti moramo upoštevati, da končuje letos pedagoške gimnazije več maturantov in da dve generaciji hkrati zapuščata vzgojiteljske šole. In kam gredo? Največ maturantov pedagoških gimnazij se odloča za pedagoški akademiji (skoraj 600), sto se jih je prijavilo za filozofsko fakulteto, precej manj pa jih je na FNT, VŠTK, VŠSD, EF in FSPN. Od 260 vzgojiteljic, ki so se prijavile za študij, to je skoraj tretjina od vseh, ki letos končujejo šolanje, se je večina prijavila na pedagoški akademiji, nekaj pa tudi na filozofsko fakulteto, VŠTK, VŠSD in višjo pravno šolo.

Regionalni izvor letošnjih brucev in zastopanost spolov nista dosti drugačna kot lani. Zanimivo je, da v nekaterih občinah (Lenart, Šmarje pri Jelšah, Šentjur pri Celju, Slovenske Konjice, Ravne) prevladujejo kandidati za pedagoške smeri. Po drugi strani kaže, da nekatere ljubljanske občine še vedno računajo na zaposlovanje absolventov iz drugih krajev. Oba spola sta med prijavami enako zastopana, vendar spadajo pedagoške smeri študija med tiste, na katerih so ženske enakopravnejše. Tako je med prijavljenimi na ljubljanski pedagoški akademiji 65 %, na filozofski fakulteti 70 %, na mariborski pedagoški akademiji pa 80 % kandidatk. Feminizacija pedagoških poklicev se bo torej še nekaj časa nadaljevala, kljub problemom z organizacijo dela v ženskih kolektivih in težavam pri vzgoji učencev za sožitje z nasprotnim spolom, saj moških v nekaterih šolah ni niti za vzorec... Koliko časa še se bo »tovariš« umikal sicer simpatičnejši »šici« v tehniko, upravo, vodenje in na druge pomembnejše in »donosnejše« katedre?

Zaostreno sooočanje dveh doslej uveljavljenih načinov »usmerjanja vpisa« v pedagoške šole — pospeševanje s širjenjem srednješolske mreže in zaviranje z omejevanjem prostih mest na pedagoških smereh študija — se bo letos kot kaže rešilo v različnih oblikah usmerjanja prijavljenih kandidatov. Na večini omenjenih smeri sprejemajo dodatne prijave zamudnikov le izjemoma, za kandidate bodo organizirali svetovalne in informativne pogovore, na pedagoških akademijah bodo lahko novinci na posebnih seminarjih pridobili manjkajoče pedagoško znanje, nekaj bodo vplivale tudi štipendije in prizadevanja srednjih šol in občinskih odborov za poklicno usmerjanje. Administrativno omejevanje vpisa in sprejemne izpite pričakujemo lahko le na posameznih smereh filozofske fakultete, seveda poleg posebnih preskusov na umetniških akademijah in visoki šoli za telesno kulturo.

Podatke in ugotovitve povzemamo po publikaciji: Prijave za vpis v začetni letnik visokošolskih delovnih organizacij v SRS v š. l. 1979/80 — prikaz in analiza prvih podatkov, Center za razvoj univerze, Ljubljana, maj 1979.

BOGOMIR MIHEVC

srečanja s spomini

Raziskovalka, ki hoče vzgajati

Prijazno bivališče Pedagoškega inštituta pri Univerzi v Ljubljani na Gerbičevi 62, skrito med zelenjem. Delovni mir. V prostoru, natrpanem s knjigami, zvezki, papirji, smo obiskali mag. Olgo KUNST-GNAMUŠEVO. Prijazno nas je sprejela. Ni raziskovalka, ki bi se zapirala pred ljudmi, pač pa v nenehnih stikih z njimi išče novo, verjetno še več, kakor pa izpoveduje v svojih strokovnih razpravah o jeziku. Le kako bi proučevala jezik, če bi se odtujevala ljudem!

»Zadovoljna?« je nekako zamišljeno povzela vprašanje. »Seveda, vendar...« Malce je zastala, kakor da je težko na hitro pritrditi. Znanstvena previdnost, dvom. Ne, šlo je pač za misel, da raziskovalec ne more nikoli biti zadovoljen. Srečen je večkrat, ob vsakem novem spoznanju, dosežku, toda tudi vztrajno, nenehno išče, ne da bi lahko dokončno našel.

K njej nas je napotila vest, da je opravila zanimivo študijo o vlogi jezika v spoznavnem razvoju šolskega otroka, v kateri proučuje odnos med socialno-kulturnim statusom, jezikovnim razvojem in spoznavnim razvojem otrok in šolskim uspehom. K temu delu jo je spodbudilo spoznanje, da je med socialno-kulturnim položajem družine in razvojem otrokovega govora, neverbalne inteligence in šolskega uspeha sistematična izkustvena povezanost. Pri tem pa ni bilo mogoče sklepati še o dejanskih vzročnih zvezah, zato je poskusila v tem pomenu spoznanje še poglobiti. Bistvo njene raziskave je, da se ukvarja zlasti s teoretičnim razčlenjevanjem mehanizma povezanosti med socialno-kulturnim položajem, jezikovnim in spoznavnim razvojem ter šolskim uspehom. Za nas je to še posebej zanimivo, ker je proučevala pojav v okolju slovenskega otroka v mestu in na vasi.

Ali je za otroka usodno, če živi v okolju, kjer je jezik sorazmerno siromašnejši?

Mogoče vprašanje ni bilo dobro, saj nismo strokovnjaki za jezik. Prijazno se je nasmehnila, nenadoma vstala in odločno stopila h knjižni polici. Ni hotela govoriti o svojem delu. Poglobiti se je bilo treba v strokovno oceno študije, ki jo je dobila. Vprašanje otrokovega jezikovnega ravzoja je zelo pomembno. Otrokov jezikovni razvoj je tisto vezno tkivo, ki spleta nekatere velike sociološke kategorije in individualni razvoj. Raziskovalka prepričljivo prikazuje posredni mehanizem med socialno-kulturnim položajem družine in šolskim uspehom, to pa je v vzgojno izobraževalnem delu treba upoštevati. Socialno-kulturne razmere namreč določajo vzroke jezikovnega izražanja odraslih, s tem pa tudi obseg otrokovega jezikovnega razvoja. Vse to pa zaradi intimne povezanosti jezikovnega in spoznavnega razvoja pomeni, da socialno-kulturni položaj družine posredno določa tudi otrokov intelektualni razvoj. Vzorčna razčlenitev pojava torej odpira široke možnosti za obravnavo pedagoških programov, da bi dosegli najboljše možnosti jezikovne vzgoje in s tem skušali pomagati zlasti otrokom iz socialno-kulturno manj razvitega okolja, da bi se laže in uspešneje uveljavljali v šolskem delu. Učenje uporabe zapletenih jezikovnih struktur je tisto temeljno, kar bo omogočilo, da se s programi za razvoj govora izboljša tudi spoznavni razvoj, a s tem, posredno in neposredno, tudi otrokov šolski uspeh. Dosežki te raziskave so uporabni za razumevanje tistih povezanih procesov, od katerih je odvisen šolski uspeh ali neuspeh, zato bi bilo treba nove pedagoške zasnove v tem pomenu preskusiti v eksperimentalnem programu. Prav v tem je študija še več vredna.

Raziskovalka, ki hočete vzgajati?

Spet se je nasmehnila, vendar odločno povedala, da bi rada nekaj storila za pedagoško prakso. In to je morda najpomembnejše! Raziskovalka posrečeno spleta ljubezen do jezika in do otrok, to pa je pogoj za ustvarjalno delo, ki plemeniti vzgojo. Njena odkritja niso pomembna le za slovensko okolje, saj so veljavna tako ali drugače za pojave vsakega jezikovnega okolja. Ni naključje, da želijo delo prevesti v srbohrvaščino, čeprav je šele v teh dneh izšlo pri Pedagoškem inštitutu.

Iskanja nikoli ni konec, vsaj za ustvarjalnega raziskovalca ne, zato je bilo čisto naravno, da smo vprašali:

Kaj pa zdaj? Kaj snujete? Pred vami je polno listkov, kar pomeni, že spet iščete nekaj novega?

V zadnji fazi je eksperimentalna raziskava »Oblikovanje in preverjanje učinkovitosti jezikovnega programa«. Program je namenjen otrokom, ki so govorno slabo razviti. Zato smo za eksperimentalno bazo izbrali Kozjansko, male skupine otrok kmetov in delavcev na Koroškem ter oddelek otrok enakega družbenega položaja v Kranju. Delamo torej z otroki, ki so zaradi nespodbudnega družbenega okolja govorno slabše razviti. Očitno je torej, da si nismo naložili lahkega dela. Kakovosti programa namreč ni težko dokazati, če delamo z nadpoprečno zmožnimi otroki.

Ukvarjamo se torej s t.i. kompenzacijsko jezikovno vzgojo. Naš program smo skušali vgraditi neposredno v pouk materinščine, kajti ta še vedno ni na taki metodični ravni, da bi ne imeli kaj dograjevati. S programom smo želeli dopolniti metodiko slovničnega pouka. Slovenski jezik je namreč predmet, kjer se jezikovni primanjkljaji izražajo najbolj boleče v velikem številu slabih učnih uspehov in v slabi opismenjenosti. Uspešni smo le pri otrocih, ki prihajajo že v šolo z visoko ravnijo jezikovne kulture. Nimamo sicer empirično potrjenih spoznanj, da kakovost jezikovnega pouka šepa. Toda to, da je pouk premalo didaktično in psihološko utemeljen, je dovolj razvidno iz dejstva, da nimamo metodike slovenskega jezika.

Vzrokov za učenčev neuspeh ne moremo iskati samo zunaj šole, ampak tudi znotraj nje, pri pouku. Pot za odpravljanje neuspeha je treba iskati najprej v učnem procesu, v kakovosti pouka in v takih metodah učenja, katerih učinkovitost bi potrdili z napredkom najslabših učencev. Zato smo program oblikovali na postavki, da bomo s spreminjanjem in razvijanjem učne prakse najučinkoviteje prispevali k jezikovni kompenzacijski vzgoji. Želeli smo oblikovati program, s katerim bi ne potrjevali samo raziskovalnih postavk, ampak bi ga bilo mogoče kot metodični koncept ali celo neposredno (vsaj nekatera poglavja) presaditi v razred. Seveda pa nam je bilo jasno, da ne bomo izrekli niti dokončne niti zadnje besede, ampak šele prvo. V tem smislu bo treba začeto razvijati, dograjevati in izpopolnjevati.

Ali lahko predstavite metodični koncept?

Ne usmerjam učiteljev, ampak neposredno vodim učenčevo dejavnost. Ves program temelji na učenčevi dejavnosti.

Katere jezikovne zmožnosti razvijate s to dejavnostjo?

Na to vprašanje je odgovorila raziskava »Vloga jezika v spoznavnem razvoju šolskega otroka«. Naša in druge sociolingvistične raziskave opozarjajo, da družbeno prikrajšani otroci zaostajajo najbolj v razvoju skladenjskih zmožnosti, to je zmožnosti razumevanja in uporabe zlasti zapletenih skladenjskih struktur. V raziskavah, v katerih so raziskovali razmerja med razvojem umskih operacij in jezikom, so ugotovili tesnejšo povezanost med razvojem mišljenja in razvojem otrokovih skladenjskih zmožnosti kot med razvojem besedišča in mišljenjem. Vsa naša skrb pa je bila usmerjena k besedišču (saj se verjetno še spomnite slovarčkov novih besed, ki smo jih delali, pa potem nikoli uporabljali zapisanih besed), o pomenu skladnje pa vemo vse premalo.

Kaj so zapletene skladenjske strukture, bi znali odgovor ponazoriti?

Da. Primer si bom izposodila kar iz matematičnega učbenika: poved (ki ima vlogo navodila). Iz papirja izreži kvadrate enakih stranic je zapletena, ker sta v njej strnjena dva stavka: Iz papirja izreži kvadrate. Imeti morajo enake stranice. Podobno je tudi poved Vsak od treh zvezkov stane 3 din nastala iz stavkov Zvezki so trije. Vsak stane 3 din. Tudi empirično smo potrdili, kakšne težave imajo otroci iz nespodbudnih družbenih razmer pri razumevanju zapletenih povedi.

Presenečen sem, da ste vzeli primer iz strokovnega besedila. Vajen sem bil namreč, da so slavisti jemali primere iz leposlovja. Je to naključje?

Nikakor. Prepričani smo, da bi moral ustrezno zastavljen pouk slovnice prispevati tudi k razumevanju matematičnih besedil. Mi smo si postavili to nalogo. Ob tem pa nočem zanikati, da je treba pri jezikovnem pouku skrbeti za to, da bi učenec sedmega razreda osnovne šole razumel npr. Prešerna, mojstra zapletenih povedi. Mnogo verzov, ki smo se jih učili na pamet v osnovni šoli, se mi je posrečilo razvozlati šele veliko kasneje. Mislim, da nisem edina.

Ali to pomeni, da moramo skladnjo učbenikov poenostaviti?

Nikakor. To bi bila podobna zmota, kot smo jo imeli priložnost opazovati takrat, ko so učenčeve govorne primanjkljaje in težave naprtili dejstvu, da otrok množico izobrazbenih vsebin osvaja v verbalni obliki. Zapletene povedi niso vedno nujne, včasih so prav nefunkcionalne, toda abstraktna misel brez njih preprosto ne more in se ob razvozlavanju pomenov tudi uri in oblikuje. Otroke moramo usposobiti, da bodo zmožni zapletene povedi razumeti in oblikovati. Saj otroci nekaterih družbenih slojev, predvsem izobražencev, to že zmorejo. Poskrbimo, da bodo dobili ustrezno jezikovno izobrazbo vsi starši, osvestimo jih o tem, kako je mogoče otroka govorno razvijati v družini, pocenimo otroške knjige, da ne bo več otrok, ki celo predšolsko obdobje ne vidijo cicibana, slikanic, medtem ko imajo drugi že cele knjižnice.

Temeljni smoter našega programa je uvajanje otroka v razumevanje in oblikovanje zapletenih povedi.

Kako ga uresničujete?

Ne izhajamo iz analize že oblikovanih stavkov, kot se to ponavadi počne, ampak ozaveščamo procese njihovega oblikovanja. Otroci povedi oblikujejo. Če vidimo izdelek, to še ne pomeni, da ga bomo znali tudi narediti. To velja tudi za jezikovni pouk: lahko preberemo veliko lepih povedi, a jih še vedno ne znamo oblikovati. Začeti je treba pri drugem koncu, pri dejavnosti z enostavčnimi in večstavčnimi povedmi.

Kaj pa vaš metodični koncept in sodobno slovensko jezikoslovje?

Sodoben znanstveni opis slovenskega jezika omogoča, da ga uresničimo. Težave so le pri iskanju metodičnih poti.

Ker se raziskava bliža koncu, lahko poveste tudi kaj o izidih?

Izidi empiričnega preskušanja so nadvse spodbudni. Dosegli smo lepe uspehe, poleg tega pa smo povečali zanimanje za predmet. Učenci eksperimentalnih šol imajo predmet rajši od učencev kontrolnih šol.

Kaj menijo o programu čitelji, ki ga uporabljajo?

Upam, da dobro. Vendar vprašanje ni naslovljeno na pravi naslov.

Kako ste zadovoljni s sodelovanjem z učitelji?

Vedno znova sem ganjena nad njihovo pripravljenostjo, da bi se strokovno in metodično izpopolnili in dvignili kakovost pouka.

RUDI LEŠNIK

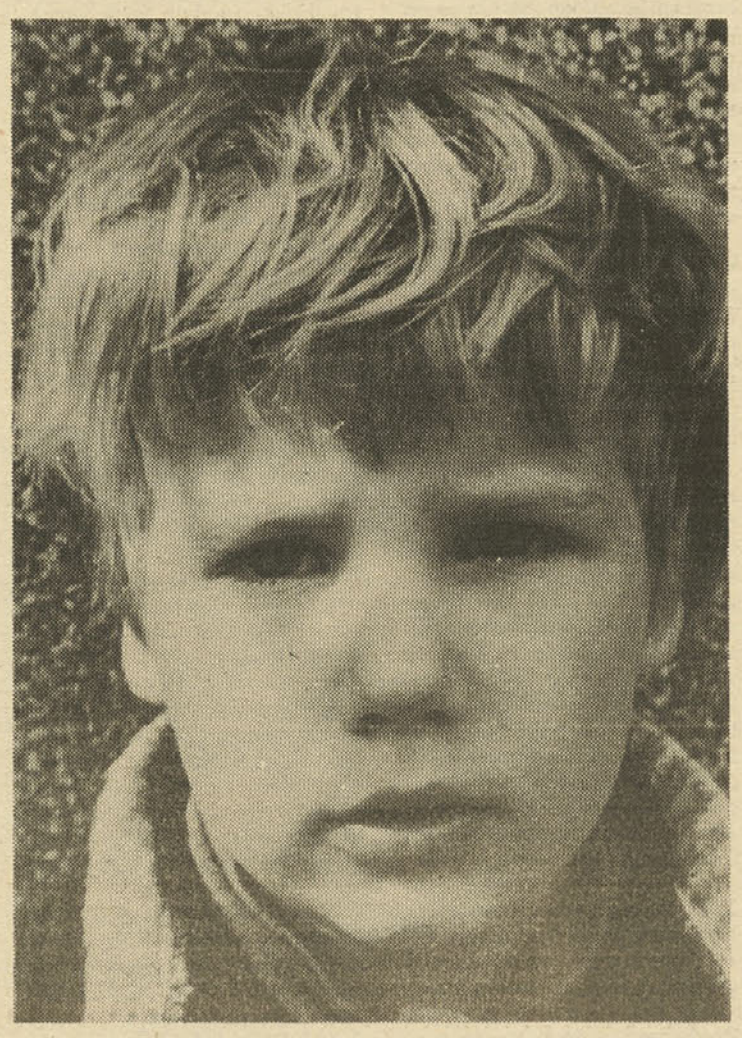

Blaž, 4 leta — Kaj bi kuštravci z glavnikom? (Foto: Metka Knafelj)

Včasih se zamisliš

Upokojena učiteljica Lija Apih iz Maribora se še danes živo spominja svojih učiteljskih let.

Prav prijetno se je pogovarjati s starejšimi učitelji, ki vedo povedati toliko zanimivega. Ja, lepo je bilo včasih, pravijo, še lepše pa je seveda danes. Spomini na težke in prijetne trenutke, ki so jih preživeli naši starejši učitelji so življenjska izpoved, iz katere lahko izvemo marsikaj zanimivega in koristnega. Čisto po naključju sem spoznal upokojeno učiteljico Lijo Apih iz Maribora, ki zbira in zapisuje anekdote svojih učencev. Obiskal sem jo na domu, v Smetanovi ulici v Mariboru.

Pogovarjala sva se o tem in onem.

»Svoje učence sem vedno sprejemala z odprtim srcem, vedno sem jih imela rada. Moja učiteljska kariera se je začela na Pohorju, natančneje na šoli Reka na Pohorju. Takrat, leta 1935, je bilo zares hudo. Otroci so živeli v težkih razmerah, peš so prihajali v šolo iz zelo oddaljenih pohorskih kmetij. Posebno težko je bilo jeseni in pozimi. In vendar je bilo takrat lepo. In če bi se danes še enkrat odločala za poklic, bi bila spet učiteljica. Mogoče je na mojo življenjsko odločitev vplivala tudi tradicija, saj so bili učitelji moj oče brat in še veliko ožjih sorodnikov. Najbolj srečna sem bila takrat, ko sem poučevala v prvem razredu osnovne šole. Ni večjega zadovoljstva kot to, če ob koncu šolskega leta ugotoviš, da znajo tvoji učenci pisati, računati in brati.«

In kako gledate na učiteljski poklic sedaj, ko so se razmere zelo zelo spremenile?

»Danes je mnogo lažje, učitelji imajo veliko učnih pripomočkov, zgradili smo številne nove šolske zgradbe, igrišča, telovadnice, včasih pa je bilo v eni učilnici kar 60 otrok. V tako velikih razredih je bil tudi učni uspeh nekoliko nižji. Nekaj časa sem poučevala tudi na posebni osnovni šoli v Ljutomeru. Tam sem bila še posebno srečna, ko sem videla da znajo moji učenci brati in pisati.« Že nekaj časa zbirate različne anekdote, ki ste jih tudi izdali v knjigi. Kaj vam pomeni takšno delo?

»Vse te anekdote, so hkrati tudi resnična izpoved takratnega mladega človeka, ki je moral preživeti veliko bridkih dni. Doživela sem veliko lepih trenutkov med svojimi učenci, ki so se znali tako kot današnji tudi šaliti. Da pa so nastale številne anekdote, smo bili delno krivi tudi učitelji sami, ker smo bili premalo nazorni. Nekatere pojme učitelji še dandanes premalo nazorno prikažejo. Zato ni čudno, da so nastale npr. tudi na račun pojma demokracije nekatere šaljive. Otroci so mi namreč zamenjali to besedo z besedo deogracija. Reči moram, da sem se prijetno nasmejala in ob tem tudi zamislila.«

Takšna je torej kratka pripoved upokojene učiteljice Lije Apih iz Maribora. Danes, ko je stara že več kot 60 let, se še vedno rada spominja svojih učiteljskih let. Zelo rada pa je tudi v družbi otrok, in ki ji sedaj, v teh letih osamljenosti krajšajo čas. Tudi mi ji želimo še veliko delovnih dni ob zbiranju anekdotic in šal, ki nastajajo v šolskih klopeh.

MARJAN TOŠ

Srečanje po tridesetih letih

V soboto, dne 24. marca so se na pobudo tov. Berte Staničeve zbrali v Ljubljani absolventi pedagoškega tečaja za učiteljske pripravnike, ki je bil na Koroški Beli od 1. oktobra do 14. januarja 1949.

Ker so tisti čas še prazne šole nujno potrebovale učitelje, so bili ti mladi ljudje takoj razmeščeni v odročne kraje po vsej Sloveniji. Tam jih je delo v šoli in zunaj nje tako zaposlilo, da ni bilo več časa za vzdrževanje stikov z nekdanjimi sošolci. Nekdanja zveza je bila pretrgana; tudi to je vzrok, da se je od 28 absolventov udeležilo jubilejnega sestanka komaj deset sošolcev. Mednje so z veseljem prihiteli tudi nekdanji njihovi učitelji Marica Doganova, Jože Kožuh in Drago Vončina.

Vseh deset, ki so se udeležili sestanka je bilo izredno srečnih in zadovoljnih s srečanjem po tolikih letih. Živahno pripovedovanje, kako so opravljali dopolnilne tečaje in izpite, učiteljsko maturo in strokovni izpit, nekaj jih je še naprej študiralo za predmetne učitelje, razredni pouk ali profesuro, je popestrilo lepo popoldne sestanka. Poudarjali so, da so srečni v svojem poklicu, četudi je v prvih povojnih letih primanjkovalo ustreznih šolskih prostorov, stanovanja in prehrane. Vse te žrtve so prenesli ob zadovoljstvu z delom z učenci, mladino in starši.

Sklenili so, da bodo sestanek ponovili. Želijo, da se ga udeležijo tudi tisti, ki so sedaj manjkali.

DRAGO VONČINA

Razvejena dejavnost

Ob 10-letnici Glasbene mladine Slovenije

Več kot 2000 koncertov, deset letnikov revije Glasbene mladine, trije dnevi Glasbene mladine v okviru mladinskih kulturnih tednov, pet jugoslovanskih glasbenih kvizov, glasbeni tabor v Vidmu pri Sčavnici in še kaj je le del desetletne dejavnosti Glasbene mladine Slovenije, ki je bila leta 1969 ustanovljena ob pet let starejši istoimenski organizaciji Ljubljane in takrat ravno tudi ob 15-letnici Glasbene mladine Jugoslavije.

Velika kulturna in družbena vloga Glasbene mladine je, kot so pojasnili njeni predstavniki, predvsem v seznanjanju mladih s kulturnimi dosežki na področju glasbene ustvarjalnosti in tudi pri spodbujanju lastne ustvarjalnosti mladih glasbenikov. In okrog 300.000 poslušalcev mnogih koncertov v preteklih 10 letih dokazuje, da omenjena organizacija kar najbolje izpolnjuje svojo vlogo in poslanstvo. Zanimivo je tudi, da njeno delovanje ni omejeno le na področje tako imenovane klasične glasbe, ampak posega v vse tokove in zvrsti glasbene ustvarjalnosti. Tako bo na primer tema letošnjega kviza Glasbene mladine Slovenije namenjena jazzu, ki mu v šolskih programih glasbene vzgoje sicer posvečamo zelo malo pozornosti. Kot gradivo za to prireditev, ki bo potekala od septembra do decembra, pa so izdelali tudi že posebno tematsko številko revije Glasbena mladina — GM, v kateri so trije domači avtorji — Urška Čop, Meta Župančič in Lado Jakša, upoštevaje starost tekmovalcev kviza (osmošolci osnovnih šol), v strnjeni obliki opisali razvoj jazzovske glasbe od prvih začetkov do danes. Revijo so opremili tudi s številnimi fotografijami znanih jazzovskih glasbenikov in z nekaj notnimi zapisi, na koncu pa je dopolnjena še s krajšim slovarčkom značilnih izrazov, ki so za razumevanje vsakega pisanja o jazzu še posebej pomembni.

Ob omenjeni in drugi dejavnosti Glasbene mladine Slovenije naj opozorimo še na novost v njenem letošnjem programu — knjižno izdajo spisa Kurta Pahlena »Poslušam in razumem glasbo«. Ker je pri nas na voljo zelo malo pubikacij s področja glasbe (res pa je tudi, da tudi piscev o tej temi ni veliko), bo omenjeno delo, ki je napisano poljudno, zanimivo, lahkotno, duhovito ter poučno kramljalo z bralcem o glasbi, kot je napisal v uvodu prevajalec dr. Primož Kuret, še toliko bolj dobrodošlo branje za različne rodove ljubiteljev glasbe. V knjigi, ki je bila prevedena že v 15 jezikov, pa pisec najprej pripoveduje o glasbilih v simfoničnem orkestru, nato o dirigentovem delu, o bogastvu koncertov in zborovske glasbe ter operi. Sledijo poglavja o tonih in tonovskih načinih, harmoniji in različnih glasbenih oblikah, med katerimi je omenjena tudi duhovna glasba. Zadnje strani knjige opisujejo tudi sodobno glasbo, skušajo odgovoriti na vprašanje, kaj človek išče v glasbi in na kratko spregovorijo še o največjih možeh klasične glasbe.

Avtor omenjenega dela, ki ga je Glasbena mladina Slovenije izdala v sodelovanju z Dopisno delavsko univerzo Univerzum, je sicer znan kot dirigent, glasbeni pedagog in pisec. Rojen je bil na Dunaju (1907), kjer je študiral in promoviral iz filozofije in muzikologije in potem do leta 1938 deloval kot dirigent. Nato se je pred nacizmom umaknil v Južno Ameriko, kjer je bil imenovan tudi za direktorja velikega Teatro Coln v Buenos Airesu.

M. G.

Mladinski pevski festival

Letošnji mladinski pevski festival — že trinajsti po vrsti — je bil posvečen mednarodnemu letu otroka ter jubilejem zveze komunistov in revolucionarnih sindikatov. Začel se je 31. maja 1979 z nastopom izbranih otroških pevskih zborov iz Šempetra v Savinjski dolini, Velenja, Oplotnice in Celja v veliki dvorani Narodnega doma v Celju. V naslednjih dneh je bilo v festivalskem programu zvezno tekmovanje mladinskih, dekliških in mešanih mladinskih zborov, mednarodno tekmovanje teh zborov, množično mednarodno srečanje pevske mladine v mestnem parku v Celju, dva mednarodna koncerta in sklepna prireditev na kateri so razglasili izid tekmovanja, in podelili festivalska odličja.

Zveznega tekmovanja 1. junija 1979 v Narodnem domu v Celju so se udeležili pevski zbori osnovne šole I. celjske čete, MPZ iz Gornje Radgone, MPZ RTV in osnovne šole Boris Ziherl iz Ljubljane, nastopili so še Prokuplje, zbor Razvigorče in zbor Osnovne šole J. A. Komensky iz Skopja, iz Zagreba, Zagorja ob Savi in MPZ iz Trsta. Popoldne istega dne so nadaljevali z zveznim tekmovanjem jugoslovanski zbori iz Beograda, Domžal, Majšperka, Maribora, Prokuplja, Skopja, Sremske Mitrovice, Tolmina in Velenja, zvečer pa mešani mladinski zbori iz Celja, Kopra, Prištine, Zagreba, Zrenjanina, sodeloval pa je tudi MMZ gimnazije za Slovence iz Celovca.

Drugi dan, to je v soboto, 2. junija 1979, so tekmovali mladinski pevski zbori: iz Prage, Vantaa in Maribora, dekliški zbori iz Heidenheima, Szegeda, Plovdiva, Krakova in Poznanja. Nastopili so tudi pevski zbori, ki so osvojili zlate medalje, in sicer mladinski pevski zbor osnovne šole Prve celjske čete iz Celja, mladinski pevski zbor Razvigorče iz Skopja, dekliški pevski zbor gimnazije iz Velenja, dekliški pevski zbor Kulturno-umetniškega društva Heribert Svetel iz Maribora, mešani mladinski zbor kulturno-umetniškega društva Moča Kolarov iz Zrenjanina ter mešani mladinski zbor gimnazije iz Celja.

Popoldne istega dne so nastopili na mednarodnem tekmovanju mešani mladinski zbori iz Hartepoola, Gradca, Roubaixa, Trnave ter zbori, ki so osvojili pri prejšnjih nastopih zlato odličje, in sicer: dekliški pevski zbor iz Szegeda na Madžarskem, dekliški zbor glasbene šole iz Krakova na Poljskem, zbor Glasbeno-pedagoškega inštituta iz Plovdiva v Bolgariji in mladinski pevski zbor iz Maribora. V skupini mešanih mladinskih zborov zlatega odličja niso podelili, srebrna pa so osvojili naslednji zbori: Pedagoške akademije iz Gradca, mladinski pevski zbor Trnava iz ČSSR in mešani mladinski zbor iz Celja.

V nedeljo, dne 3. junija dopoldne je bilo v mestnem celjskem parku mednarodno srečanje mladih pevcev. Nastopilo je do 2.000 otrok in mladostnikov.

Trinajsti festival, ki ga je začel po drugi svetovni vojni Jurče Vreže z množičnim nastopom mladih pevcev v Celju leta 1946, so sklenili popoldne zadnjega dne z mednarodnim koncertom s sodelovanjem najboljših tujih in jugoslovanskih zborov. Ob tej priložnosti so podelili tudi festivalska odličja.

Na 13. pevskem festivalu je nastopilo 76 mladinskih pevskih zborov z več kot 4000 pevci iz Jugoslavije in prijateljskih držav, iz Madžarske, Poljske, Bolgarije, Češkoslovaške, Finske, Francije, Avstrije, Anglije in Z. Nemčije. Mladi pevci so po končanem festivalu obiskali številne delovne organizacije v Celju in okolici ter imeli še 28 koncertov po Sloveniji. V Celju so ob tej priložnosti organizirali razstavo Glasbeni instrumenti v slovenski likovni umetnosti, v Muzeju NOB v Celju pa mednarodno razstavo novejše mladinske glasbene literature.

ALBIN PODJAVORŠEK

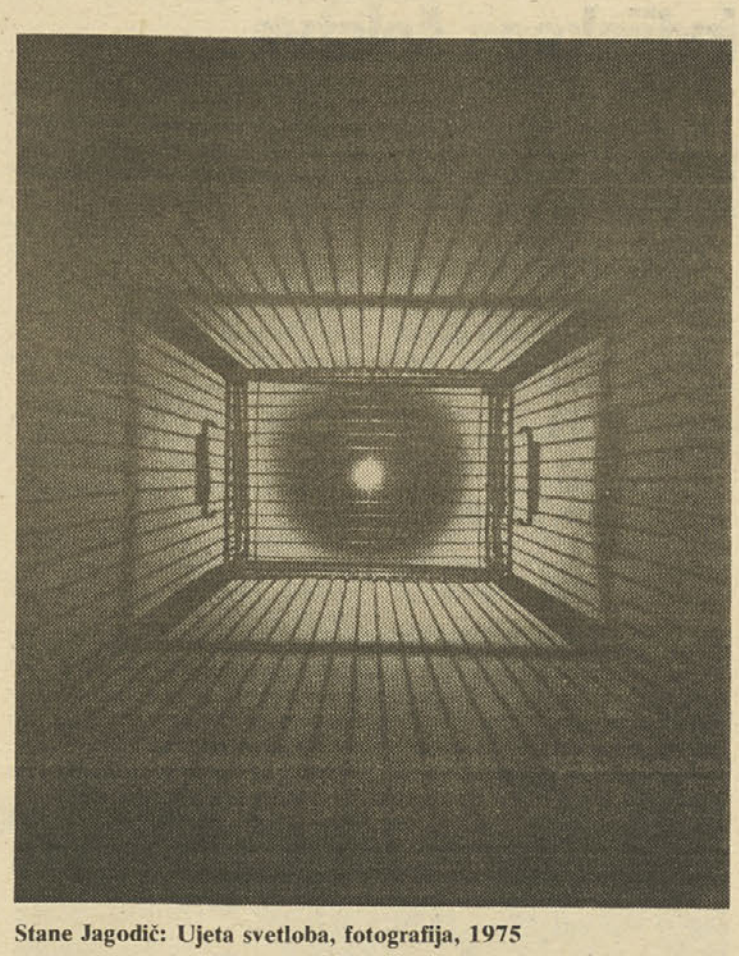

Stane Jagodič: Ujeta svetloba, fotografija, 1975

Iz iskre požar

V galeriji Emonska vrata pri Arhitekturnem muzeju v Ljubljani je bila ob dnevu mladosti (od 25. do 5. junija) odprta razstava umetniških del akademskega slikarja Staneta Jagodiča. Naslov razstave: Abstraktna videnja.

Pred nami se razgrne dvajsetletna ustvarjalna pot, tlakovana z nenehnim iskanjem. Številne nagrade in priznanja za dela, ki jih je prejel Stane Jagodič doma in po svetu; za karikaturo, grafiko, humoristično in satirično grafiko, satirično plastiko, za slikarstvo in fotosatiro, zgovorno dokazujejo umetnikovo izrazno moč na številnih področjih likovnega ustvarjanja.

Več kot 64 razstavljenih del in 200 fotografij malega formata iz fotoskicirke, ki jih je imenoval Na meji mikro in makrokozmosa, razkriva umetnikovo osebnost: nenehna otroška radovednost, ki ji botrujeta kritičnost in iskrenost, se presenetljivo lahkotno prelevi zdaj v ironijo, dobronamerno satiro ali prefinjen humor.

Zanimivo je, da umetnik pri vseh svojih delih izhaja iz konkretnega predmeta, poišče njegove likovne značilnosti in jih prenese v abstraktno podobo, ki postane abstraktni simbol. Lahko rečemo, da pred nami vedno znova zaživi »konkretna« abstrakcija. Na primer: »ujeto svetlobo« je izrazil s fotografirano ptičjo kletko, skozi katero riše svetloba temne sence. Konkretno postane nenadoma abstraktno in končno — simbol. Črno-bele fotografije je nato prenesel v izredno uspel sitotisk.

Značilnost pretežne večine del je angažiranost umetnika ob obravnavanih socialnih temah v delih Spomenik kmetu, Simbol eksistence, Blaginja in v drugih zaslišimo njegov opozorilni klic proti nasilju, v slednjih doživimo z njim vizijo vesolja (Pročelje fantastike, Kozmos, itn.).

Slikarjeva dela so največkrat kot iskre, ki v gledalcu nevsiljivo zanetijo požar — kritično razmišljanje o sebi in okolju.

TEA DOMINKO

Ivana Kobilca: Otroci v travi, 1892

Srečanje kiparjev

V Radljah so se letos še drugič srečali in skupaj kiparili otroci iz koroških osnovnih šol, njihovi likovni pedagogi in drugi priznani ustvarjalci z likovnega področja. Pravzaprav je to samo nadaljevanje tiste pred petimi leti v Dravogradu začete likovne kolonije, ki se je že lani v Radljah odločila za kiparsko smer; zato tudi ime »kiparsko srečanje«. To ni kolonija v klasičnem pomenu, temveč skupno delo otrok, njihovih mentorjev in priznanih likovnih delavcev. Med temi je letos deloval tudi akademski kipar Gabrijel Kolbič, ki se je dva dni trudil, da bi naučil otroke čimveč.

V tem ustvarjalnem delu so letos prvič sodelovali poleg Koroščev tudi otroci iz Velenja in kaj hitro našli pristne prijateljske in delovne stike s svojimi vrstniki. To je srečanje, znanja in dobrih zamisli. Udeleženci lahko od surovine pa do izdelka spremljajo in oblikujejo likovno stvaritev. Še posebej je treba omeniti, da je kipar Kolbič opozarjal učence, da mora biti izdelek uporaben in lepo oblikovan.

Tudi organizacija je bila izredno dobra. Material — glina, les, železo je bil pripravljen, dane so bile vse možnosti za dobro delo. Na koncu so udeleženci srečanja pripravili tudi zanimivo razstavo, ki bo še nekaj časa na ogled v avli radeljske osnovne šole.

KV

Pogovori o kulturi

Pred nedavnim se je mudil v Slovenskih Konjicah predsednik Izvršnega odbora Kulturne skupnosti Slovenije Ivo Tavčar. Pogovarjal se je z občinskimi družbenopolitičnimi delavci in s predstavniki kulturne skupnosti občine.

Razpravljali so predvsem o zgodovinskih spomenikih prve kategorije, ki jih v občini Slovenske Konjice ni malo. Med te spadata predvsem Žička Kartuzija in Stari grad v Slovenskih Konjicah. Za zaščito teh dveh objektov bodo poskušali zbrati letos več denarja. V ta namen bo treba spremeniti merila za sofinanciranje pri zaščiti teh kulturno zgodovinskih spomenikov. Po dosedanjih merilih je morala del denarja za restavratorska in zaščitna dela zbrati kulturna skupnost občine Slovenske Konjice, prav tolikšen delež pa je potem prispevala republiška kulturna skupnost. Takšno merilo (50:50) pa za občino Slovenske Konjice ni sprejemljivo.

Vse kaže, da bo v prihodnje republiška kulturna skupnost prispevala za zaščito teh spomenikov več denarja.

Na koncu so se s predsednikom izvršnega odbora Kulturne skupnosti Slovenije pogovarjali še o gradnji novega kulturnega doma v Slovenskih Konjicah.

FRANJO MAROŠEK

Pisana paleta

Retrospektivna razstava slikarke Ivane Kobilce sovpada z devetdesetletnico njenega prvega razstavnega nastopa v tedanji ljubljanski realki. Zdaj se nam v Narodni galeriji odpira kar se da celoten pregled nad njenim ustvarjanjem in daje možnost, da nadrobno spoznamo Kobilično slikarsko pot in posebnosti njene palete.

Ivana Kobilca spada v rod poznih realističnih slikarjev na Slovenskem, brez njenega deleža bi bila naša slikarska umetnost precej revnejša. Če upoštevamo, da sega njeno ustvarjanje konec 19. stoletja, in v začetku 20. stoletja, potem se zavemo, kako težavno pot je imela kot ženska, ki se je morala bojevati za svoj prostor pod soncem. Iz ljubezni do slikanja in lepega je vztrajala in si izbojevala ugledno mesto v naši umetnosti. Kot slikarka je rasla v neugodnih razmerah dunajskega konservativizma, in zato v bolj sproščenem in odprtem Münchnu. Že kot utrjena slikarka je spoznavala Pariz vse od Puvisa de Chavanesa pa do pleinairizma. Mnogokrat si je morala sama odločati stil in paleto. Provincialne razmere v Ljubljani ji niso prijale, zato je po svetu iskala svojo umetniško pot. Vse od Münchna, Pariza, Berlina; v Sarajevu se je počutila bolj domačo kot sredi meščanske majhnosti tedanje Ljubljane.

Realizem — tako neenovito pojmovan v Evropi — je neenovit tudi pri Ivani Kobilci. V njenih slikah, študijah, skicah čutimo napor iskanja. Umetnica se je v treh različnih obdobjih svojega ustvarjanja močno prizadevala, da bi slikarsko prečistila svoja umetniška vodila. Zdajšnja razstava nam bolj kot katera poprej daje pregled nad vsem, kar je protislovno v njeni ustvarjalni vnemi in njenih slikarskih dosežkih. Predvsem slikarskih, kajti risba in skica pri Ivani Kobilci nista toliko značilni in ne pogosti. Vendar pa je mnogo nedokončanih del dragocenih — ne le za spoznanje njenega slikarskega postopka, pač pa tudi kot dosežek. Današnjemu človeku, vajenemu moderne umetnosti in risarske poenostavitve, je morda to in ono nedokončano delo celo bližje. Gotovo je Ivana Kobilca vsaj z nekaterimi izrazitimi deli med tistimi, ki so pripravljali pot domačemu impresionizmu, ki je potlej zasenčil naše realiste. Tudi tedaj in kasneje je ostala zvesta realizmu, svojim slikarskim zmogljivostim in hotenjem.

Izmed njenih del sta prav gotovo najbolj priljubljeni Kofetarica in Poletje, dvoje slik s tako različnima motivoma in slogovnim radijem. Opozoriti je treba še Kmečko Kuhinjo, Likarice in še posebno Otroke v travi, na njen nedokončani Avtoportret, na Sarajevo pozimi, na Ani Župančič, na tihožitje s cvetjem in še na marsikatero sliko. Šele pregled celotne ustvarjalnosti Ivane Kobilce nas privede do spoznanja o njenih slikarskih dosežkih; to pa je pomembno tako za strokovnjaka kot tudi za ljubitelja umetnosti, ki želi dojeti umetničino sporočilo. Razstava je urejena tako skrbno, da najdemo med slikami tudi nedokončana dela, ker le-ta organsko povezujejo Kobiličin slikarski razvoj. Narodna galerija je znova poskrbela za eno tistih sistematičnih razstav, ki s priznanja vredno akribijo in strokovnostjo bogatijo naše likovno spoznanje preteklosti.

Opozorimo naj še na razstavni katalog, ki je študijsko urejen. Študijo o življenju in delu Ivane Kobilce je napisala Polonca Vrhunc in pri tem vidno upoštevala njena slikarska dela. Špelca Čopič pa je opisala Ivano Kobilco na slikarskem razpotju in na tem poprejšnjega in sedanjega podala strnjeno spoznanje z mnogimi dragocenimi navedbami. Posrečena je novost, da pridejo v katalog najpomembnejši zapisi o Ivani Kobilci kot ponatisi — od 1980 (avtor Vatroslav Holz) pa do 1972 ko sta za kranjsko razstavo napisala študijo Ljerka in Luc Menaše. Katalog vsebuje potrebno bibliografijo, črno-bele in barvne reprodukcije in resume v dveh tujih jezikih, da je katalog uporabljiv tudi za tuje obiskovalce. Katalog je na študijski ravni, a kljub temu po vsebini in jeziku dostopen širokemu krogu in bolj bogat kot ta in ona tako imenovana monografija o slovenskem umetniku. Razstava bo trajala do 15. julija. Nanjo je vredno opozoriti šole. Če šole sporočijo, kdaj bodo učenci obiskali razstavo lahko dobijo strokovno vodstvo. Razstava Ivane Kobilce spada med tiste razstavne dosežke, ki zlahka najdejo odmev pri občinstvu.

I.G.

Maturantske naloge pod ruševinami

Od 24 šol, kolikor jih je na območju obmorskih občin, tj. na 60.000 kv. metrih šolskega prostora, so po potresu nadaljevali pouk v 11 poslopjih matičnih šol (tri šole v Hercegnovem, dve v Kotoru, ena v Budvi in pet v Baru) in v 14 podružnicah. Ostalo je le 45 odstotkov uporabnega prostora, v podružničnih šolah pa 18 odstotkov. Od sedmih šol srednjega usmerjenega izobraževanja je uporabno le poslopje Šolskega centra Ivan Goran Kovačič v Hercegnovem. 74 odstotkov prostora, ki je bil namenjen srednjemu izobraževanju, je uničena. Zadeva je toliko resnejša, ker je veliko teh objektov porušenih ali pa predvidenih za rušenje.

Na hitro bo treba popraviti poškodovana poslopja in obnoviti stavbe, kjer je to mogoče. Ena od možnosti, da bi čimprej zagotovili potreben šolski prostor, je tudi gradnja objektov paviljonskega tipa. Ponekod je treba organizirati delo v več izmenah in poskrbeti za prevoz učencev do šol, v katerih je še mogoče delati. Posebno pozornost so namenili obnavljanju podružničnih šol. Hkrati s tem je treba obnavljati in izpopolnjevati tudi šolsko opremo.

Kakšna je bila temeljna usmeritev v novih razmerah?

— Na sestanku, ki je bil 20. aprila v Budvi, so se predstavniki družbenopolitičnih organizacij dogovorili, da je treba delo nadaljevati v varnih razmerah na prizadetem območju, se pravi, ne da bi selili učence in učitelje v druge kraje. Prevladovali so etični in čustveni motivi, zato smo se trudili, da ne bi ločili družin. Storili smo vse, da bi se lahko pouk nemoteno končal: skrčili smo učne načrte, zmanjšali število delovnih dni, uvedli družbeno koristno delo učencev v učnem procesu in pospešili oblike samoupravne organiziranosti — nam je povedal Branislav Kovačević, pomočnik republiškega sekretarja za izobraževanje, kulturo in znanost SR Črne gore.

Denar namesto za maturantski ples — v skladu solidarnosti

Na travnikih, nekaj kilometrov od Ulcinja, stoji šotorsko naselje za učence. Učilnice brez zidov so videti na travnikih kot majhni otoki otroških glav, zbranih okrog učiteljev.

Dve osnovni šoli — Boško Strugar (720 učencev) in Maršal Tito (987 učencev), ki sta imeli skupno 33 učilnic in sedem kabinetov, delata zdaj pod šotori. V istem šotoru so po dva ali trije oddelki. Samo petina vseh učencev stanuje v mestu, vsi drugi pa v šotorskem naselju na Veliki plaži.

Učenci se spominjajo svojih umrlih tovarišev Agena Goge in Pavla Mrekića.

Šolski center za usmerjeno izobraževanje Bratstvo-enotnost v Ulcinju ima prvo leto šolo po novem (ekonomsko, biološko, gostinsko in kulturniško smer) in zadnji rod gimnazijcev: 230 oddelkov (16 jih posluša pouk v albanskem, sedem pa v srbohrvaškem jeziku) s 765 učenci. Po petnajstdnevni prekinitvi je začela delati šola v dveh izmenah pod 12 šotori, razpetimi pod starimi borovci, ki nadomeščajo 13 učilnic, dva kabineta, knjižnico, telovadnico...

Učni proces so prilagodili razmeram: učni načrt je skrčen, glasbena, likovna in telesna vzgoja potekajo v obliki družbeno koristnega dela. Učitelji so imeli razumevanje za zadnji rod maturantov — gimnazijcev: podaljšali so roke za izdelavo maturantskih nalog, saj so mnoga začeta ali končana dela ostala pod ruševinami. Šola bo v svojih arhivih ohranila pretresljiv dokument — maturantska dela zadnjega rodu gimnazijcev, napisana z roko, pod šotorom.

Gimnazijci so se dogovorili, da bodo denar, namenjen za maturantski ples, dali v sklad solidarnosti. Od gimnazije se bodo poslovili skromno, pod šotorom.

Zgovorne barve

Potres je vzel barskim osnovnošolcem in srednješolcem ne samo domove, temveč tudi učilnice.

Od 22000 kvadratnih metrov prostora za osnovno šolstvo ga je 5500 kvadratnih metrov označenega rdeče (porušene stavbe ali tiste, ki so predvidene za rušenje), več kot 1000 rumeno (objekti, ki jih bo treba temeljito popraviti) in 5000 zeleno (za obnovo).

Pouk poteka samo v treh osnovnih šolah: Nikšić v Pečurcih, Jovan Tomašević v Virpazaru in Meksiko v Baru. Čeprav poškodovana, je sprejela Osnovna šola Meksiko pod svojo streho še eno šolo. Delajo od 7. do 19. ure, v štirih izmenah.

Od 22 podružnic jih je 18 porušenih ali pa predvidenih za rušenje. Vsi prosvetni delavci v Baru žive pod šotori.

Obe srednji šoli, Biotehniški izobraževalni center Dušan Vlahović in Šolski center Niko Rolović, sta poškodovani. Biotehniški center, ki je meril več kot 2500 kvadratnih metrov, je sprejel pod svojo streho vsak dan 2650 učencev, 40 učiteljev in 20 drugih delavcev. Ostali so samo zunanji zidovi.

Na vrata Osnovne šole Blaže Jakov Orlandić je potrkala nesreča tistega zgodnjega nedeljskega jutra prav tedaj, ko so prišli prvi delavci, da bi pripravili prostore za proslavo dneva šole. Namesto veselja je prišla žalost: pod ruševinami so se znašle nove, svetle učilnice in kabineti, prah je prekril sodobno in skrbno ohranjeno opremo, namesto veselega čebljanja otrok sta 2500 kvadratnih metrov prostora preplavila molk in groza.

Z rdečo barvo so zaznamovani objekti treh osnovnih šol v Kotoru (zgrajenih z denarjem, zbranim s samoprispevkom). Od 18 podružnic je ohranjena samo ena in še to bo treba obnoviti

Pomorska šola, ki je stara več kot 140 let in je veliko prispevala k razvoju Jugooceanije, šola kadre ladjedelniške, mornariške in strojne smeri. Povečini se zaposlujejo v Jugooceaniji. Delavce te šole je posebno prizadelo uničenje kabineta za navtiko in strojništvo. Pričakovali bi, da jim bodo najprej pomagale sorodne srednje šole, videti pa je, da se Skupnost pomorskih šol še vedno ni zganila. Za zdaj jim pomagajo samo gimnazije iz Lazarevca, Makarske in Sjenice.

MOMČILO PARAUŠIĆ

Naselje pod šotori

doma drugod

Križarska vojna indijskega šolstva

Samo 5 odstotkov otrok v starosti 3 do 6 let dobi nekaj predšolske izobrazbe — 80 odstotkov otrok v starosti 6 do 11 let, 37 odstotkov od 11 do 14 let in 20 odstotkov od 14 do 17 let vpisanih v šolo, koliko pa jih obiskuje pouk, je posebno vprašanje.

Menda v Indiji še nikoli doslej ni bilo izrečenih toliko lepih besed o otroku kot v letošnjem letu. Članki, ki bi radi spravili solze v oči in prebudili srce, se vrstijo v časopisih, odmevajo govori, polni čustev, razpisana so tekmovanja in nagrade, vse v prid otrok. Ni kaj: otrok je v letu devetinsedemdesetem postal heroj, opevan in povzdigovan v nebo. Tak bo ostal vse do konca tega leta; tedaj se bo čez noč spremenil v čisto navadnega zemljana — ali pa celo manj.

Indija je, kot se zdi, dežela majhnih otrok. Na vsaki ulici so, na vsakem koraku iztegujejo svojo drobno dlan za rupijo ali manj, ponujajo svoje majhne storitve za pest drobiža, tekajo za turisti. Statistika ne skriva pretresljivih številk o revščini, v kateri živi več kot 40 odstotkov otrok, ne more skriti velikega prepada med tistimi, ki uživajo radost otroštva, in drugimi, za katere je to en sam pekel. A tudi brez oči statistike tega ni mogoče spregledati. Na dolžini nekaj korakov ga ujameš, oceniš brez uradnih podatkov, ki za nameček niti niso natančni.

Poudarjajo, da ima vsak otrok pravico do osnovnošolske izobrazbe. Toda ta pravica ostaja zgolj na papirju, v praksi odpove pri milijonih otrok. Ustava pravi med drugim: »Država si bo prizadevala, da bo v desetih letih od uveljavitve ustave zagotovila možnosti za brezplačno obvezno šolanje vseh otrok do štirinajstega leta starosti.«

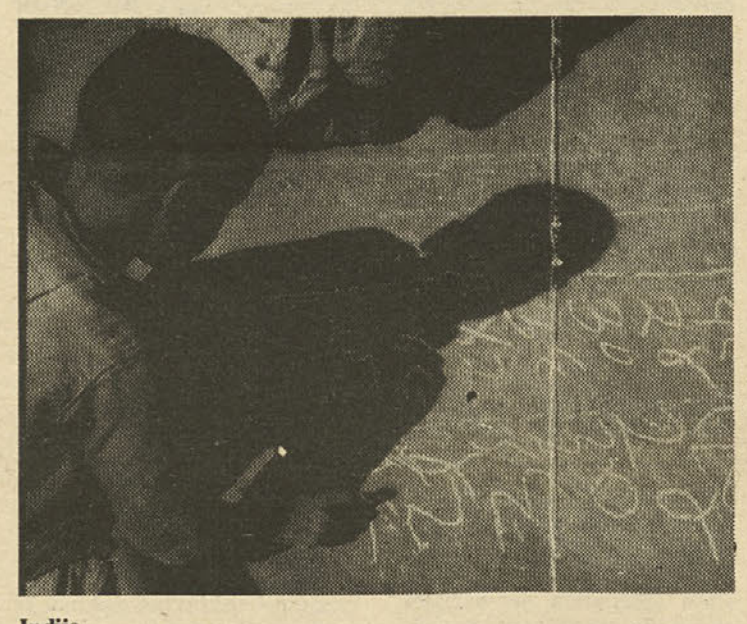

Indija

Prof. Marko Aljančič nam je s svojega strokovnega potovanja po Kitajski prinesel fotografije bežnih srečanj, med njimi tudi portrete otrok. Enega od teh objavljamo.

Zdaj je preteklo že trikrat deset let od uveljavitve ustave — obvezno in brezplačno šolanje pa še vedno ostaja lepa sanja; možnostipa še zdaleč niso ustvarjene. In tako smo še dalje priča globokemu prepadu, ki zija med besedami in dejanji, med obljubami in stvarnostjo. Samo 4,5 milijonov otrok (5 odstotkov) v starosti 3 do 6 let dobi nekaj predšolske izobrazbe, pa še ti so zvečine iz premožnejših družin. Le 80 odstotkov otrok v starosti 6 do 11 let, 37 odstotkov od 11 do 14 let in 20 odstotkov od 14 do 17 let je vpisanih v šolo — koliko pa jih v resnici obiskuje pouk, je posebno vprašanje.

To je že dolgo rana indijskega šolstva. Najrazličnejše študije so bile narejene o vzrokih tako nezadovoljivega števila šolarjev. Predvsem na podeželju so si prizadevali, da bi spravili več otrok pod šolsko streho, uspehi so bili v najboljšem primeru le začasni. Tudi poskus z brezplačnimi šolskimi malicami se ni obnesel: tam, kjer so jih uvedli, se je sicer res povečal obisk, a brž, ko so malice ukinili, se je zmanjšal.

Večina pedagogov ocenjuje nedavne spremembe v politiki izobraževanja kot rdečo luč za usmerjeno izobraževanje. Ravnatelj neke podeželske šole je dejal: »V deželi, ki jo tako zelo pestita revščina in beda, ni mogoče pričakovati, da se bodo ljudje izobraževali zgolj zaradi izobraževanja. Treba ga je narediti vrednega truda, ki se obrestuje.«

Indijsko šolstvo se spopada z neštetimi problemi. Vsako leto se rodi 23 milijonov otrok, ki jih je treba vključiti v šole. Ni dovolj učiteljev ni dosti šol. Križarska vojna se nadaljuje. Tudi s starši, ki mislijo, da je pouk zapravljanje časa, da bi otroci medtem lahko koristno delali okrog hiše in na polju. Otroci pa radi hodijo v šolo: tam se igrajo in učitelj zna pripovedovati toliko zanimivih stvari...

Vlada je pripravila osnutek novega zakona o šolstvu. Njegov cilj je med drugim, da bi v šolskem letu 1982/83 vključili v šole 90 odstotkov otrok v starosti od 6 do 14 let.

Mnogi s pesimizmom gledajo na take načrte. Vse preveč je namreč otrok, ki lepim besedam navkljub dobe edino znanje v težki šoli življenja.

MARJANA VONČINA

Posvetovanje v Modincih

Gradiščanska deželna vlada je letos organizirala že X. mednarodni kulturnozgodovinski simpozij, na katerem sodelujejo panonske dežele. Tokrat bodo obravnavali politični in gospodarski razvoj dežel v panonskem prostoru med obema vojnama. Simpozij bo od 2. do 6. julija 1979 v Modincih in v Jennersdorfu. Pri organiziranju sodeluje tudi Univerza v Mariboru.

Prvi simpozij so pripravili pred desetimi leti v Modincih o Avstriji in Turkih in še dve leti zapored o Avstriji in južnih Slovanih in o narodnostnih problemih v panonskem prostoru. Potem so pripravili posvet Madžari v Köszegu o razvoju in pomenu mest in trgov v panonskem prostoru od XVI. do XX. stoletja. Prvič je bil simpozij v Mariboru 1973 o položaju kmeta in kmečkih uporov od petnajstega do devetnajstega stoletja. Sledilo je posvetovanje o delavskih gibanjih od začetkov do konca prve svetovne vojne v Sisku, o šolstvu in izobraževanju v panonskem prostoru do leta 1918 in še posebej o nižjem šolstvu v Modincih, o šolstvu in izobraževanju v panonskem prostoru do leta 1918, zlasti o višjem šolstvu v Köszegu, o razvoju prometnih zvez v panonskem prostoru do 1918. leta v Radencih in lani o družbenih, ekonomskih in kulturnih posledicah industrializacije v panonskem prostoru med dvema krizama 1873 in 1929 v Osijeku. Prihodnje leto bo posvetovanje spet na Madžarskem.

Obrad Lužanin, direktor Vulkana v Osnovni šoli »29. november« v Čokotu

Uspešno sodelovanje šole in tovarne

OZD Energomont — pokroviteljica kluba mladih tehnikov

Osnovna šola 29. november v Čokotu pri Nišu in delovna organizacija Vulkan, članica SOZD Sava Kranj, sta pred šestimi leti podpisali samoupravni sporazum o sodelovanju. To je bil prvi tak sporazum pri nas, po katerem lahko učenci osmega razreda z obiski in večdnevno proizvodno prakso v tovarnah spoznavajo proizvodno tehnološki proces. Tako povezovanje šole in tovarne je rodilo uspehe, saj se učenci iz šole v Čokotu pripravljajo za delo v gumarski stroki. Lani sta dva oddelka učencev iz Čokota končala šolanje v Izobraževalnem šolskem centru Sava Kranj, vsi absolventi pa so se zaposlili v Savi. Učenci oddelka, ki so končali svoje šolanje v Nišu, so se zaposlili v Vulkanu. To pa pomeni, da je sporazum segel čez republiške meje.

Ob poslovnem sodelovanju Vulkana iz Niša in Save iz Kranja se je tej skupnosti pridružila tudi šola iz Čokota. Učitelji te šole so obiskali kranjsko Savo in ob tem navezali bratsko in prijateljsko sodelovanje z Osnovno šolo Stanko Mlakar iz Šenčurja pri Kranju. Učenci in učitelji Osnovne šole 29. november iz Čokota so nasadili okrog sedem hektarov območja tovarne Vulkan. Starši učencev so s svojimi traktorji preorali zemljo, predviden za nasade. V delu tovarniškega območja so zasadili pridne roke otrok iz Čokota zimzeleno drevje in okrasno grmičevje.

Vulakn in šola uspešno sodelujeta tudi na področju samoupravljanja (izmed učencev in učiteljev delegirajo člane delavskega sveta Vulkana, delavci tega kombinata pa so člani sveta šole), pri urejanju šolske okolice, kulturno-zabavnem in športnem življenju, skupno pa uresničujejo tudi dopolnilni program iz gumarske stroke (inženirji in drugi strokovnjaki te tovarne predavajo učencem, ti pa uporabljajo proizvodne prostore in laboratorije Vulkana za svoje prakso).

Letos so obogatili sodelovanje z novimi oblikami dela. V šoli so ustanovili klub mladih tehnikov, njegov pokrovitelj je TOZD Energomont, ki je v sestavu Vulkana. Gradivo za delo kluba in sekcije je zagotovila delovna organizacija, njuno delo pa so vodili strokovnjaki Energomonta.

TUGOMIR KOSTIĆ

IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST SLOVENIJE
LJUBLJANA, Aškerčeva 9

ponovno vabi k sodelovanju
UČITELJE, ki želijo poučevati v slovenskem dopolnilnem pouku otroke naših delavcev na začasnem delu v
- Avstriji
- Franciji
- ZR Nemčiji

Kandidati morajo izpolnjevati tele pogoje:
- **UČITELJ ALI PREDMETNI UČITELJ** razrednega pouka ali slovenskega jezika, zgodovine in geografije
- **PROFESOR** slovenskega jezika, zgodovine ali geografije
- strokovni izpit in najmanj pet let delovnih izkušenj
- vsaj pasivno znanje nemškega ali francoskega jezika
- sposobnost in veselje za delo na kulturnem področju
- moralna neoporečnost in družbena aktivnost

Kandidati naj pošljejo prijavo s kratkim življenjepisom in dokazili o izobrazbi v 15 dneh po objavi tega razpisa na naslov:

Izobraževalna skupnost Slovenije
Ljubljana, Aškerčeva 9

OSNOVNOŠOLSKI VZGOJNOIZOBRAŽEVALNI ZAVOD MURSKA SOBOTA, Trstenjakova 73/R

razpisuje prosta delovna opravila:

na razredni stopnji: (PRU ali U razrednega pouka)
- **učitelja v 1. razredu na osnovni šoli Dane Šumenjak**
- **učitelja za delo v oddelku PB v 2. razredu na osnovni šoli K. D. Kajuh**
- **učitelja za delo v oddelku PB v 1. razredu na III. osnovni šoli**
- **učitelja za delo v oddelku PB v 2. razredu na III. osnovni šoli**
- **učitelja za delo v oddelku PB v 3. in 4. razredu (izmenoma) na III. osnovni šoli**

Kandidati za delo v oddelkih podaljšanega bivanja morajo imeti še dodatne sposobnosti za interesne dejavnosti, zlasti za telesno in politehnično vzgojo. Delo je celodnevno.

na predmetni stopnji: (PRU ali P)
- **učitelja za likovno-tehnično vzgojo na OŠ K. D. Kajuh**
- **učitelja za gospodinjsko vzgojo na III. osnovni šoli**
- **šolskega psihologa.**

Razpis traja 15 dni po objavi.

Odbor za delovna razmerja
OSNOVNE ŠOLE MAREZIGE, KOPER

razpisuje dela in naloge:

- **učitelja slovenskega in srbohrvaškega jezika za nedoločen čas**

Prijave z dokazili o strokovnosti sprejemamo do 15 dni po objavi.
Na voljo je družinsko stanovanje.
Dobre avtobusne zveze s Koprom.

Popravek tiskarskih napak

V gradivu osnutek samoupravnega sporazuma o ustanovitvi samoupravne interesne skupnosti za vzgojo in izobraževanje pedagoških kadrov, objavljenem v prilogi letošnje 9. številke Prosvetnega delavca, so poleg manjših tiskarskih napak, kjer bralec lahko sam presodi pravi pomen, tudi takšne:

— v 13. členu osnutka je izpadla vrstica

Določba pod 3c) se pravilno glasi:

»c) da oblikujejo sredstva rezerv v višini, predpisani z zakonom, upoštevaje tisti del dohodka, ki je ustvarjen z realizacijo storitve«.

— Drugi odstavek 15. člena se pravilno začne:

»Višino amortizacijskih **stroškov...**« (in ne: storitev).

— V tretjem odstavku 38. člena je izpadla vrstica. Del tega odstavka za podpičjem se pravilno glasi:

»Zanjo določi čas najmanj 30 dni. Na podlagi obravnave osnutka določi predlog samoupravnega sporazuma in ga predloži v sprejem vsem udeležencem samoupravnega sporazumevanja«.

— Vrstica je izpadla tudi v zadnjem stavku obrazložitve pod II.

Pravilno se ta stavek glasi:

»V takšnih pogojih je materialne in amortizacijske stroške pa tudi del dohodka mogoče vračunati v ceno posameznih storitev le po vnaprej dogovorjenih normativih«.

— Članica iniciativnega odbora je Marjana (in ne Marjeta) Šmuc.

Za zdrav dopust

Bližajo se počitnice, zato objavljamo prgišče nasvetov, ki vam bodo pomagali, da boste zdravo porjaveli in tako res uživali na dopustu.

Najprej ugotovite, kakšno kožo imate. Pri nas so najpogostejše tele tri vrste kože:

— svetla, nežno rožnata koža;

— svetla, bleda in nekoliko temnejša koža;

— rahlo temna, rjavkasta koža, ki na soncu zelo potemni;

To je seveda le splošna delitev, obstajajo pa tudi izjeme.

Zapomnite si tole pravilo: **čim močnejše je sonce, tem močnejša mora biti zaščita!**

Nekateri enačijo moč sončnih žarkov s sončno toploto. Toda bodite previdni! Ultravijolični žarki, ali krajše UV žarki, so tako imenovani »hladni« žarki, ki povzročajo opekline »eritem«. Ti žarki ne delujejo samo, kadar je huda vročina; celo oblaki jih prepuščajo približno 40 odstotkov. UV žarki pa se lahko še okrepijo, če se odbijajo od vodne gladine, od zasneženih poljan in ledenikov, od svetlega morskega peska in celo od megle. To potrjujejo tudi številke: svetli morski pesek okrepi žarke do 80 %, sneg do 93 %, komaj vidne mikroskopsko drobne vodne kapljice meglene zavese pa celo do 160 %.

Zato se ne zanašajte preveč na zaščitno delovanje sence. Voda, svetel pesek ali stavbe vedno odbijajo toliko UV žarkov, da morate kožo pred njim zaščititi. Torej uporabljajte tudi v senci dobro zaščitno sredstvo!

Zaščitni faktor — ključ za brezskrbno sončenje

Zaščitna sredstva vsebujejo snov, ki služi kot filter in ščiti kožo pred premočnimi UV B žarki. Moč delovanja filtra v zaščitnem sredstvu za sončenje imenujemo zaščitni faktor. Zato si zapomnite še eno pravilo:

močnejša zaščita pred soncem — višja številka ZF

manjša zaščita pred soncem — nižja številka ZF.

Faktor zaščite pred soncem je »faktor podaljševanja sončnih kopeli«. To število pove, kolikokrat dlje se lahko sončite z zaščiteno kot z nezaščiteno kožo. Če lahko ostanete na soncu 15 minut, ne da bi vam koža pordela, lahko z zaščitnim sredstvom, ki ima zaščitni faktor 4, čas sončenja štirikrat podaljšate.

Razpon zaščitnih faktorjev se giblje od 2 do 6:

zaščitni faktor 2 — blaga zaščita

zaščitni faktor 4 — srednja zaščita

zaščitni faktor 6 — močna zaščita.

Zaščita pred soncem ni pomembna samo med sončenjem

Pri športu, med potovanjem, vožnjo s čolnom, pri delu ali na prostem človek navadno ne misli mnogo na zaščito pred soncem — vi pa se nanjo spomnite!

Zaščitno sredstvo nanesete pravočasno

Sredstvo za zaščito pred soncem nanesite, še preden odidete na plažo, na vožnjo s čolnom ali na potovanje. Prav tako tudi pred vožnjo v odprtem ali zaprtem avtomobilu, kajti UV žarki prodirajo tudi skozi steklo avtomobila.

Pogosteje nanašajte sredstva za zaščito pred soncem

Zaščitnega sredstva, ki bi se obdržalo ves dan, ni. Zato se morate pogosteje mazati s sredstvom za sončenje, obvezno pa po plavanju ali tuširanju.

Vaša koža potrebuje nego tudi, kadar ste že lepo porjaveli

Zagorela koža si je že ustvarila svojo zaščito, torej potrebuje le še preparat z nižjim zaščitnim faktorjem. Toda ne pozabite! Tudi porjavela koža potrebuje nego, da bi ostala gladka in mehka.

Popravek

V članku »Ustrezno pozornost usmerjenemu izobraževanju absolventov zavodov za usposabljanje«, objavljenem v 9. številki Prosvetnega delavca z dne 25. maja 1979, str. 13, popravljamo tiskarsko napako v 7. vrsti predzadnjega odstavka takole: »Tega šolstva ne smemo **rušiti** (ne »rešiti«)...«

Zbornik za vzgojitelje

Pedagoška akademija za izobraževanje vzgojiteljev predšolskih ustanov v Beogradu je izdala drugo knjigo (na 290 straneh) pod naslovom Zbornik radova nastavnika PA za vaspitače. Kmalu bo izšel tudi tretji del. Knjiga je namenjena študentom ob delu in rednim študentom pedagoških akademij, vzgojiteljem v vzgojnovarstvenih organizacijah in vsem, ki se ukvarjajo s tovrstno problematiko. V njej so objavljena dela o naravoslovju in matematiki, predšolski vzgoji in pouku ter dela učencev in študentov.

B. A.

VZGOJNO IZOBRAŽEVALNI ZAVOD ZAGORJE OB SAVI

razpisuje prosta dela in naloge:

TOZD OSNOVNA ŠOLA IVAN SKVARČA ZAGORJE OB SAVI:
- **učitelja matematike za določen čas (1. 9. do 30. 11. 1979)**
- **učitelja telesne vzgoje za določen čas (moški)**

TOZD OSNOVNA ŠOLA TONE OKROGAR ZAGORJE OB SAVI:
- **učitelja telesne vzgoje (ženska)**
- **učitelja tehnične vzgoje**
- **dva učitelja razrednega pouka z znanjem MOM za PB**
- **učitelja za delo v oddelkih PB — višji razredi**

TOZD OSNOVNA ŠOLA DR. SLAVKA GRUMA:
- **učitelja za likovni pouk z diferencialnim izpitom s področja specialne pedagogike**

TOZD OTROŠKO VZGOJNO VARSTVO ZAGORJE OB SAVI:
- **vzgojiteljico za določen čas od 1. 10. 1979 naprej za čas porodniškega dopusta**

TOZD GLASBENA ŠOLA ZAGORJE OB SAVI:
- **učitelja klavirja, P ali PRU**
- **učitelja violine, P ali PRU**
- **učitelja harmonike, STU**
- **učitelja kitare, STU**
- **učitelja pihal, P ali PRU**

DELOVNA SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB:
- **logopedinje od 1. 10. 1979 za določen čas v času porodniškega dopusta**

Kandidati naj pošljejo prošnje na posamezne TOZD v 15 dneh po objavi razpisa.

Komisija za medsebojna delovna razmerja
OSNOVNE ŠOLE OSKARJA KOVAČIČA-ŠKOFIJE

razpisuje prosta dela in naloge:

- **učitelja likovne vzgoje — PRU, P ali abs. PA — za nedoločen ali učitelja razrednega pouka za določen čas.**
- **učitelja glasbene vzgoje — PRU, P — za nedoločen ali učitelja razrednega pouka za določen čas.**
- **učitelja razrednega pouka za določen čas**
- **učitelja matematike — PRU, P ali abs. PA, FF — za določen čas**

Razpisana prosta dela in naloge obsegajo pouk in druge obveznosti v COŠ.
Stanovanje po dogovoru.
Prijave z dokazili o strokovnosti sprejemamo 15 dni po objavi.
Začetek dela: 1. 9. 1979

Komisija za delovna razmerja pri osnovni šoli
MATIJE BLEJCA-MATEVŽA MENGEŠ

razpisuje dela in naloge:

- **učitelja v OPB za nedoločen čas, učitelj razrednega ali predmetnega pouka**
- **učitelja v OPB za določen čas (od 1. 9. 1979 do 30. 3. 1980), učitelj razrednega ali predmetnega pouka**
- **učitelja matematike in fizike za določen čas (od 1. 9. 1979 do 30. 3. 1980), učitelj matematike in fizike.**

Rok za prijave je 15 dni od dneva objave razpisa.

ŠOLA ZA MEDICINSKE SESTRE — BABICE
V LJUBLJANI, Šlajmarjeva 3a

razpisuje prosta dela in naloge:

- **učiteljice praktičnega pouka**

Pogoji:
- diploma višje šole za medicinske sestre s strokovnim izpitom iz zdravstvene stroke,
- moralnopolitične lastnosti, potrebne za opravljanje pedagoškega dela.

Prednost imajo kandidatke z delovnimi izkušnjami na internističnem oddelku.
Prošnje z ustrezno dokumentacijo pošljite v 14 dneh po objavi na naslov: Šola za medicinske sestre — babice, Ljubljana, Šlajmerjeva 3a.

lesnina 30 let

TISTI, KI GRADITE...

Ustrezno zgrajene in prenovljene vzgojnovarstvene organizacije, šole ter domovi za učence in študente so pogoj za uspešno vzgojnoizobraževalno delo mladine.

Vemo, da imate prav pri opremljanju prostorov veliko težav. Problemi nastajajo pri izbiri ustrezne in kakovostne opreme, pri dobavnih rokih in cenah.

Prav pri tem vam lahko pomaga LESNINA! LESNINA projektira, izdeluje in namešča kompletno opremo po sodobnih načelih opremljanja objektov, ki jih gradite ali preurejate.

V sektorju za opremo in inženiring ima LESNINA poseben oddelek za opremo vzgojnovarstvenih organizacij, šolskih učilnic in domov za učence in študente. Delavci, ki se poklicno ukvarjajo z načrtovanjem in izdelavo opreme za tovrstne objekte, imajo dolgoletne izkušnje in pregled o izdelovalcih sodobne šolske opreme.

SKRB ZA OPREMO VAŠIH OBJEKTOV PREPUSTITE LESNINI!

lesnina LJUBLJANA
Sektor za opremo
in inženiring
Oddelek za opremo šol
Telefon: 061 314-893

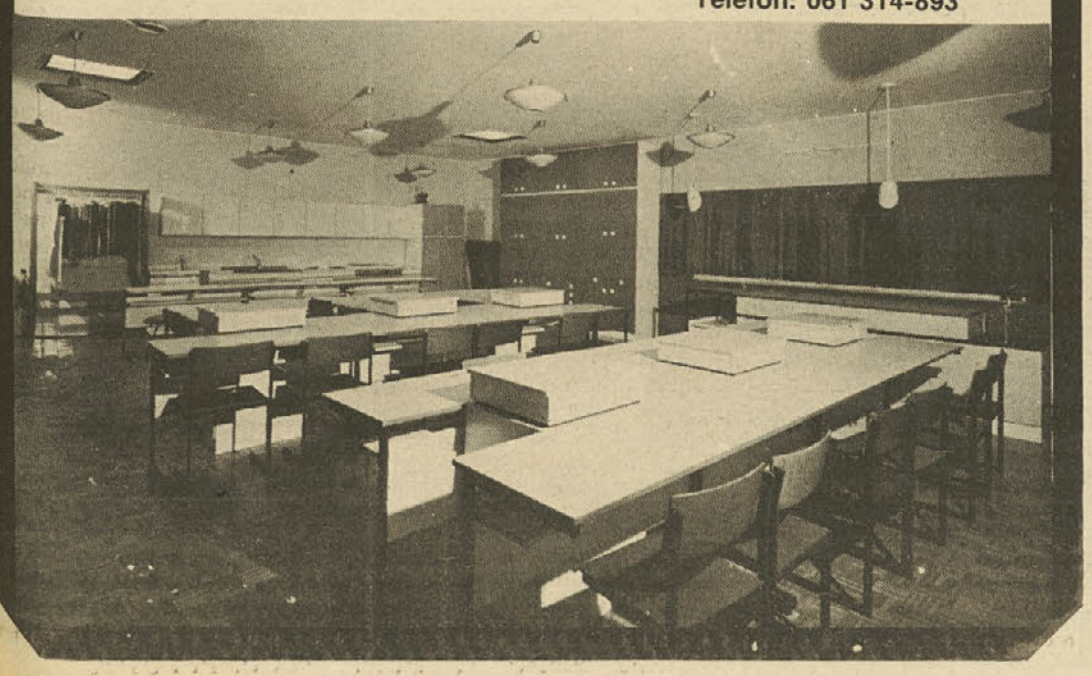

ELEKTROTEHNA n. sol. o.
trgovsko, izvozno, uvozno in proizvodno podjetje
61001 LJUBLJANA, Titova c. 51
telefon: (061) 320 241; telex: 31184 YU ETEHNA

Kako žive otroci po svetu — Odarpi

S to oddajo se bomo preselili na Grenland, v majhno vasico, pomaknjeno čisto na sever. Pred desetletji so tam še živeli ljudje tako, kot sta jih doživela in opisala poljska raziskovalca Alina in Czeslaw Centikewicz. V polarni ekspediciji na večno ledenem Medvedjem otoku sta živela tako kot domačini. Spoznavala sta njihove navade, izročilo in tesno povezanost z naravo. Napisala sta več knjig o Eskimih, najbolj priljuben pa je roman o Odarpiju, ki je doživel več ponatisov.

Za oddajo smo pripravili dramatizacijo iz prvega dela romana: Odarpi se ob očetu uči, kako je mogoče preživeti v takem surovem podnebju. Spremlja ga na lov in se ne pritožuje, če mu določijo najslabše mesto za lov. Ob vsakem uspehu, ki ga doseže, mu zraste samozavest. V oddaji ga bomo spremljali na lovu na tjulnje, medvede in na ptice. Skozi celotno pripoved pa teče nit ljudskih vraž, povesti in pesmi. Roman je prevedla Katarina Salamun Bederzycka.

Preberimo odlomek iz oddaje:

Čas je čas, oditi na lov,
debela obloga ledu se tali,
ledena plošča, ki jo veter podi,
se igra svobodno z valovi,
plavajoč na odprto morje;
čas je, čas oditi na lov...

Prip: Lahke sani urno drčijo po uležanem snegu, ki se ne lepi na krivine tako kot pozimi. Na čelu vprege teče najstarejši izkušen pes. Za prvo vprego drsi druga, potem tretja.

Oče: Oh! Glejte! Glejte.

Odarpi: Majhne črne pike.

Oče: To so tjulnji, ki se grejejo na soncu.

Glas: Dosti, dosti tjulnjev!

Glas II: Več kot dve roki, več kot dve roki in dve nogi skupaj.

Oče: Za vse bo dovolj! Te bodo zate Tekri, tiste pa zame.

Odarpi: Kaj pa zame?

Oče: Zate bodo oni za ledenimi nasipi.

Odarpi: Kako? Tisti pod soncem? Tako daleč? Saj mi sploh ne bodo dovolili, da bi se jim približal!

Oče: Moraš pokazati, kaj znaš! In ne pozabi Odarpi, da gredo živali na roko tistim, ki so njihovi prijatelji. Ne pozabi na zarotitev!

Odarpi: Prav. Najslabše mesto imam. Jim bom že pokazal, da sem pravi lovec in da se znajdem tudi v najslabšem!

Vidim: zraven temnega bleščečega tjuljna se na snegu premika bela kepica. To je mladič. Podoben je majhnemu psičku, medvedku, vsemu, le mami ne. Mama tjulenj vzame svojega sinčka, ki se suši na soncu pod plavut, nežno ga suva s smrčkom in spet zaspano položi glavo. Tjulenjček se počasi pomirja in zaspano pripira svoje velike oči. Iz belo puhaste kepice se črni samo še nosek.

NIŽJA STOPNJA

15. junija Moj dnevnik
22. junija Odarpi

SREDNJA STOPNJA

12. junija Slovenska narečja in pokrajinski pogovorni jezik
19. junija Ljudski plesi jugoslovanskih narodov

VIŠJA STOPNJA

14. junija Kaj vemo o ljubezni
21. junija Mama, sem v knjižnici

ZA SREDNJE ŠOLE

16. junija F. Puntar »A«
23. junija M. Kmecl »Intervju«
30. junija V. Kocjančič »En dan Denisa Ivanoviča«
11. junija Sociološki vidiki množične kulture
18. junija Vprašanja kulturne ustvarjalnosti in kulturne politike v samoupravni družbi
13. junija Dogovori — odločitve
20. junija Dogovori — odločitve

ODDAJE SO NA III. RADIJSKEM PROGRAMU ob 10.40 in ponovitve ob 16.00

K tebi grem,
jaz, Odarpi
prijatelj tjulnjev.
K tebi grem,
ker te imam rad,
ker si lep,
bodi dober,
ne hodi v luknjo,
počakaj me!

Zdi se mi, da si se že premaknil,
zdi se mi, da se že bojiš,
zdi se mi, da si že hud.

Počakaj še trenutek,
počakaj na Odarpija, ki te bo ubil,
počakaj na prijatelja tjulnjev.
(Odarpi krikne)

Imam ju! Oba imam! Pravi lovec sem! Znal sem se prikrasti celo s soncem pred sabo!

Ja, ja, ja,
kako si rdeč,
kako dosti imaš krvi,
jaz sem te ubil,
jaz — prijatelj tjulnjev.
Sonce te ni obvarovalo,
veter te opozoril,
ker sem jaz prišel,
jaz, Odarpi, prijatelj tjulnjev.

Prip: Ves prevzet od zmage, deček ne vidi, da je sneg pred njim nenadoma začel postajati vedno bolj vlažen in da se je pojavil temen pas vode, vedno širši in širši. Toda nagonsko je prekinil delo ob ulovljenih živalih in dvignil glavo. Iz prsi se mu je utrgal krik, poln groze. Zagledal je, da ne stoji več na trdnem ledu, ampak na majhni plošči, ki se je nepričakovano odtrgala od ledenega polja in jo je zdaj veter naglo gnal na odprto morje.

Deček odločno odvrže dragoceni plen in hitro skače s plošče na ploščo, da bi se čimprej znašel na trdem obalnem ledu. Pri te je miren, ve, da bi bil dovolj sam nepreviden skok na neg tovo ploščo, ki bi se lahko razt pila pod nogami — in bilo bi njem. Ko teče zelo pazi, kakš pot naj ubere, po barvi ledu ali bo vzdržal njegovo težo. K vidi zelo tanek led, se usta umakne, leže na trebuh in se pr vidno plazi, vendar pa ves čas izpusti iz oči smeri, ki vodi v reš tev. Še trenutek — in!

Odarpi: Rešen sem. Tjulnja sta ostala tam. Mogoče nise dovolj previdno izgovarjal bese zarotitve. Vseeno, pravi lov sem. Nisem izgubil glave na gib ljivem ledu. Ni me odneslo odprto morje. Tu sem, živ sem Vprega me čaka. Hitro, hit domov! Vsi so že odšli!

Prip: V naselju so pripravi odpravo na medveda. To je teža lov, ampak lovci se niso bali na porov, želja po mesu in kožuh je bila močnejša. Vse so privla čevale dolge poti, neznane ne varnosti, nove kože za obleke obilica hrane. Starec Fekri spet brundal staro eskimsk pesem:

Tekri: Samo duhovi lahko ved kaj me čaka za prvim gričem. Pa kaj zato! Kaj zato! Vodi svoje pse
vedno naprej!
Vedno naprej!

Odarpi: Čim više na seve gremo, tem globlji je sneg. N sledu o življenju.

Oče: Če hočeš postati dobe lovec, poslušaj svojo vprego. Ps zavohajo divjačino mnogo pre kot najbolj izkušen lovec.

Tekri: Tudi medved izvoh plen celo dva metra pod sne gom, kamor tjuljni skrijejo svoje mladiče.

Lajež psov.

Moč, znanje, tovarištvo

Sončna Vipavska dolina je bila nekaj dni prizorišče 34. športnega prvenstva ljubljanskega armadnega območja in drugega pregleda kulturno-zabavnih dejavnosti vojakov. V Vipavi in Ajdovščini, kjer so potekala tekmovanja, so ljudje prisrčno pozdravili več kot 700 vojakov-športnikov. Prišli so pomerit svoje športne moči in znanje, dosegli lepe uspehe, v nekaterih panogah pa so celo presenetili. Na prvenstvu so sodelovale ekipe iz Postojne, Maribora, Ajdovščine, Kranja, Ljubljane, Vrhnike in Novega mesta. Prvenstvo so slovesno začeli 30. maja na novih športnih igriščih v Vipavi, ki so jih zgradili v rekordnem času. Domačini so prišli iz vseh krajev Vipavske doline in bodrili vojake-športnike. Pred začetkom prvenstva so ekipe obiskale svoje pokrovitelje. Vojaki in starešine ljubljanske ekipe so bili gostje SGP Primorje, Mariborčani so bili v Tekstini, Postojnčani so bili gostje Lipe, Fruktal-Alko je gostil vojake in starešine iz Kranja, Splošno kovinsko podjetje Vrhničane, Mlinotest pa je bil pokrovitelj domače ekipe. Pokroviteljstvo nad vodstvom tekmovanja in »središčem za tisk«, kjer je delalo več kot 20 novinarjev, je prevzel Kmetijski kombinat Vipava. Vojake in starešine so povsod prisrčno sprejeli, jim razkazali proizvodni program in proces ter jih seznanili s sistemom samoupravljanja v delovnih organizacijah. Za športna tekmovanja je bilo izredno veliko zanimanja. Lahko zapišemo, da bosta doslej največja športna prireditev v ajdovski občini in novo športno središče v Vipavi veliko prispevala k nadaljnjemu razvoju športa in telesne kulture v tem delu Slovenije. Po drugi strani pa je letošnje športno prvenstvo ljubljanskega armadnega območja preseglo vse okvire vrhunskega športnega tekmovanja in pomeni veliko manifestacijo: srečanje mladosti, prijateljstva, bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti. Letos sta prvenstvo in drugi pregled kulturnih dosežkov vojakov ljubljanskega armadnega območja potekala v počastitev jubilejev Zveze komunistov, SKOJ in delavskih sindikatov. Temeljne značilnosti prvenstva in kulturnega pregleda — velika množičnost, visoka kakovost tekmovalcev in uspehi — bodo lahko trdni temelji za vrhunske športne dosežke. Tekmovanje najboljših vojakov-športnikov so odlikovali športna borba, športni duh in prijateljstvo, ki je pognalo globoke korenine. Poln smisel je na tem prvenstvu dobilo znano olimpijsko geslo »Pomembno je sodelovati, a ne zmagati«. Poudarjamo ga tudi zato, ker so na prvenstvu nastopili mladi, še ne dovolj izkušeni tekmovalci, ki jim je bilo to prvo športno srečanje takšne vrste. Dosegli so lepe uspehe, ki zgovorno povedo, da na prvenstvo niso prišli zgolj z željo po dobrem uspehu, temveč tudi z željo, da se naučijo kaj novega, da se z ramo ob rami borijo s starimi, izkušenimi športniki-vojaki.

Tako kot je bilo slovesno na začetku, tako je bilo tudi ob koncu prvenstva. Ob prisotnosti številnih družbenopolitičnih delavcev, starešin JLA, med njimi je bil tudi komandant ljubljanskega armadnega območja general-polkovnik Franc Tavčar, in izredno velikega števila domačinov, so zmagovalnim ekipam podelili pokale, nagrade in priznanja. Poveljnik LJAO, general pokovnikov Franc Tavčar je predal pokal za zmagovito ekipo iz Ajdovščine starešini Milovanu Buliču. Drugo mesto na letošnjem 34. športnem prvenstvu je dosegla ekipa Postojne, na tretje mesto pa so se uvrstili vojaki in starešine ekipe Kranja. Poglejmo končni vrstni red vseh ekip in število osvojenih točk: 1. Ajdovščina 53,5 točke, 2. Postojna 51,, 3. 3. Kranj 40, 4. Ljubljana 37,5, 5. Vrhnika 32,6, 6. Maribor 26 točk.

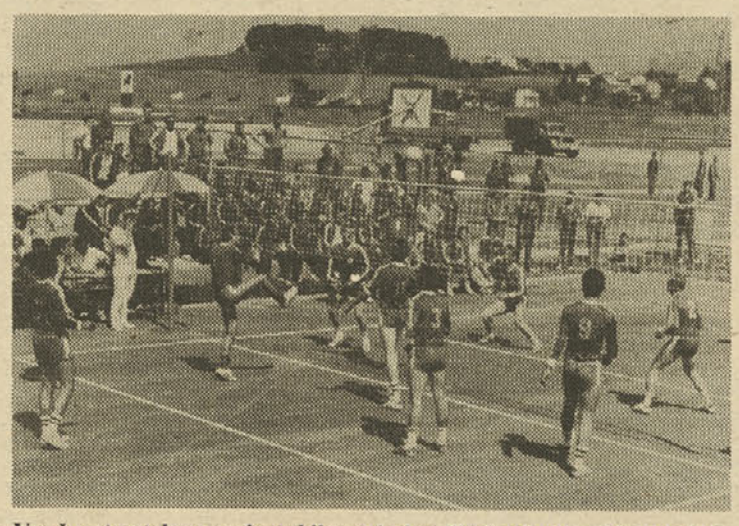

Vsa športna tekmovanja so bila zanimiva. Tudi odbojko si je ogledalo veliko obiskovalcev (Foto: Borčič)

Najbolj zanimiva športna disciplina je bil vojaški mnogoboj. Slavili so domačini, ki so osvojili 2027 točk, kar je nov rekord prvenstev LJAO. Druga je bila Postojna — za skoraj 400 točk manj. Ajdovci so imeli izredno homogeno ekipo. Dosegli so vse zmage, razen metanja bombe v cilj, kjer so bili boljši Ljubljančani. Največji junak prvenstva je skupni zmagovalec vojaškega mnogoboja strugar Djordje Subotič iz Novega Sada. V skoku z vojaškimi čevlji in obleko je skočil v daljavo kar 620 centimetrov in dosegel nov rekord prvenstev LJAO. Tudi na drugo mesto se je uvrstil tekmovalec domače ekipe; dosegel ga je magister telesne kulture iz Beograda Franc Pejič. To je samo nekaj rezultatov. Vsi boji v vojaškem mnogoboju so bili zanimivi, tekmovalci pa so pokazali odlično pripravljenost, kar smo lahko opazili še posebno pri obvladovanju vojaških preprek. Skratka, odlični rezultati, ki so zagotovilo za še uspešnejše delo v prihodnje.

Vzporedno z 34. športnim p venstvom je potekal drugi p gled kulturno-zabavnih aktivn sti vojakov. Namen pregleda razvijanje amaterizma in ustv jalnih sposobnosti vojakov vseh področjih. Posebno me imajo v tem procesu voja klubi, ki so se v zadnjem č izredno hitro razvili in predst ljajo bogato vsebino dela in ž ljenja. Seveda vse možnosti niso izkoriščene, prav zaradi te bo v prihodnje treba narediti marsikaj. Kulturni amateriz bo treba obogatiti, da bodo javnosti še bolj kakovostne. N sploh pa velja ugotovitev, da kultura med pripadniki naše made nepogrešljiva, saj je stavni del vsestranskega razv mladega človeka-pripadn JLA. Bogati kulturni progra ki so jih v Vipavi in Ajdovšč predstavili vojaški klubi, z vorno dokazujejo, da lahko p padniki JLA skupaj z mladi tudi na kulturnem področju liko ustvarijo. Imeli smo pril nost videti, kaj vse so voj ustvarili v pesmi, besedi, sliki na drugih področjih. Pokazali kaj vse zmorejo. To je ve uspeh, ki je hkrati obveznost nove napore. Skratka, preg kulturnih aktivnosti in športno prvenstvo LJAO uspela v vseh pogledih, bila dobro organizirana, dala odli rezultate. To pa je bil t namen.

Pripravil:
MARJAN TOŠ

Odbor za medsebojna delovna razmerja
VZGOJNEGA ZAVODA »JANKA PREMRLA-VOJKA« VIPAVA

razpisuje dela in naloge:

- **2 specialnih pedagogov — učiteljev za nedoločen čas**
- **specialnega pedagoga — učitelja za določen čas**
- **2 specialnih pedagogov vzgojiteljev za nedoločen čas**
- **specialnega pedagoga — vzgojitelja za določen čas**

Prijave sprejemamo 15 dni po objavi.
Začetek dela: 1. 9. 1979

SKUPŠČINA OBČINE IDRIJA
Komisija za volitve in imenovanja

razpisuje dela in naloge ravnatelja osnovne šole Jožeta Mihevca v Idriji

Poleg drugih zakonskih pogojev morajo kandidati izpolnjevati še naslednje:
- **da so profesorji, predmetni učitelji ali učitelji z opravljenim strokovnim izpitom;**
- **da imajo 5 let delovnih izkušenj na ustreznih opravilih in nalogah;**
- **da so družbenopolitično aktivni in da pri svojem delu uveljavljajo načela socialističnih samoupravnih odnosov.**

Kandidati naj pošljejo prošnje z ustreznimi dokazili oddelku za kadre in družbene službe skupščine občine Idrija v 15 dneh od javne objave tega razpisa.
Ravnatelja bodo imenovali na julijski seji občinske skupščine.

IZVRŠNI SVET
Skupščine občine Kranj

ponovno razpisuje prosta dela in naloge

DIREKTORJA
Tekstilnega in obutvenega šolskega centra Kranj

Pogoji: učitelj srednje šole z dokončano visoko izobrazbo, 5 let vzgojno-izobraževalne prakse in opravljen strokovni izpit.

Kandidati morajo imeti ustrezne moralnopolitične lastnosti ter organizacijske in vodstvene sposobnosti.
Rok za prijavo je 15 dni po objavi.
Kandidati naj vložijo prošnjo, priložijo življenjepis, dokazila o izobrazbi, strokovnem izpitu ter potrdilo o delovnih izkušnjah na naslov: Komisija za kadrovanje in zaposlovanje pri izvršnem svetu skupščine občine Kranj, Trg revolucije 1, 64000 Kranj.

OSNOVNA ŠOLA »SIMON KOS«
Podbrdo

razpisuje za šolsko leto 1979/80 prosta dela in naloge:

- **predmetnega učitelja slovenskega jezika, PRU ali P za nedoločen čas**
- **učitelja za delo v oddelku podaljšanega bivanja za nedoločen čas**

Začetek dela: 1. 9. 1979
Samske sobe.
Rok prijav: 15 dni po objavi razpisa

Komisija za medsebojna razmerja delavcev
VZGOJNOVARSTVENE ORGANIZACIJE KOSEZE
LJUBLJANA, Levičnikova 11

razpisuje prosta dela in naloge:

ZA VVO KOSEZE, LEVIČNIKOVA 11
- **vodje predšolskih oddelkov s posebnimi pooblastili**
  Pogoj: končana SVŠ, opravljen strokovni izpit in najmanj 5 let delovnih izkušenj

ZA ENOTO BIJEDIČEVA
- **šestih vzgojiteljic**
  Pogoj: končana SVŠ
- **šestih varuhinj**
  Pogoj: končana osemletka, veselje do dela z otroki
- **snažilke**

Delo se združuje za nedoločen čas. Začetek dela takoj ali s 1. 9. 1979.

ZA ENOTO KOSEZE — E niz
- **treh vzgojiteljic**
  Pogoj: končana SVŠ

Delo se združuje za nedoločen čas. Začetek dela 1. 9. 1979.

ZA ENOTO DRAVELJSKA GMAJNA
- **desetih vzgojiteljic**
  Pogoj: končana SVŠ

Delo se združuje za nedoločen čas. Začetek dela 1. 9. 1979.

Kandidati naj vložijo vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku 15 dni po objavi na naslov:
Vzgojnovarstvena organizacija — Koseze, Ljubljana, Levičnikova 11 — Komisija za medsebojna razmerja delavcev.

KOMPAS JUGOSLAVIJA

VAS VABI

NIL večna reka, reka življenja — 9 dni. 20/10, izlet v Abu Simbel, cena 9426 din.

new york
8 dni, 30/6, cena 12.370 din

NORDKAP
12 dni, 31/7, cena 18.000 din

pariz-normandija-bretagna-dolina loire
8 dni, 30/6, cena 7.900 din

PARIZ 6 dni, 24/6 cena 6.500 din

london-stradford/a
5 dni, 29/6, cena 5.350 din

firence-rim-neapelj-capri
9 dni, 25/8, cena 5.050 din

portugalska-LIZBONA 6 dni, 31/8, cena 8.500 din

POLETNI TEČAJI ANGLEŠČINE

International Hospitality v Southamptonu, 8/7 in 29/7 Anglo Continental v Bournemouthu, 2/7, 30/7, 6/8 Anglo World v Oxfordu, 1/7, 29/7 in Cambridgeu St. Clare's Hall v Oxfordu, 21/7, in 11/8 Regent school v Londonu, 9/7

---

ljubljanska banka

OBJAVA REZULTATOV — MEDŠOLSKEGA TEKMOVANJA ZA NAJBOLJŠE LITERARNO, LIKOVNO IN FOTOGRAFSKO DELO

ŽIRIJA

Prispela dela sta ocenjevali dve žiriji. V žiriji za ocenjevanje literarnih del so sodelovali:
- Slavko Pregl, mladinski pisatelj
- Vitan Mal, mladinski pisatelj
- Alenka Puhar, urednica mladinskega glasila
- Svetlana Ristin, slavistka

V žiriji za ocenjevanje likovnih in fotografskih del so sodelovali:
- Lado Pengov, akademski slikar
- Franc Belec, pedagog
- Božidar Srdič, pedagog
- Marjana Bizilj, oblikovalka
- Vlastja Simončič, mojster fotografije

NAGRAJENA LITERARNA DELA

OŠ Vuk Karadžić, Beograd
avtor: NENIĆ BILJANA
pedagog: L. Vujović
OŠ Vladimir Nazor, Priština
avtor: DENIS RAŠITI, 4. raz.
pedagog: S. Ajdini

OŠ Radoje Domanović, Kragujevac
avtor: JELENA SREĆKOVIĆ, 4. raz.
pedagog: M. Petrović
I osnovna škola, Čakovec
avtor: GRULA SPOMENKA, 7. b
pedagog: M. Vinković

Srednjoškolski centar V. Marinković, Ivanjica
avtor: DRAGOMIR MILUTINOVIĆ, 1. raz.
pedagog: D. Aleksić

Gimnazija, Jesenice
avtor: ČRV MATEJA, 3. a

NAGRAJENA LIKOVNA DELA

VVZ Tončke Čečeve, Trbovlje
avtor: skupinsko delo
vzgojiteljica: M. Tkalčič
VVZ Prule, Ljubljana
avtor: MAJA PRIMC, TINA TARTER
vzgojiteljica: M. Brulc
VVZ Andersen, Ljubljana
avtor: MARJETKA MUHIČ
vzgojiteljica: J. Demirovič

OŠ Ivana Brlić-Mažuranić, Slavonski Brod
avtor: LIKOVNI KROŽEK
pedagog: D. Klagoš
OŠ Revirski borci, Trbovlje
avtor: LIKOVNI KROŽEK
pedagog: J. Knez
OŠ Velimir Škorpik, Zadar
avtor: LIKOVNI KROŽEK
pedagog: M. Višić
OŠ Jovan Mikić, Vodice, Subotica
avtor: LIKOVNI KROŽEK
pedagog: B. Djerdj
OŠ Ludvika Pliberška, Maribor
avtor: LIKOVNI KROŽEK
pedagog: Mirković
OŠ Simon Jenko, Kranj
avtor: LIKOVNI KROŽEK
pedagog: J. Pibernik
Vzgojni zavod Fran Milčinski, Smlednik
avtor: LIKOVNI KROŽEK
pedagog: S. Zupan

Pedagoška gimnazija Trbovlje
avtor: LIKOVNI KROŽEK
pedagog: L. Hočevar

NAGRAJENA FOTOGRAFSKA DELA

OŠ Koroška Bela
avtor: MEJAČ PRIMOŽ, 8. a
mentor: A. Malenšek
OŠ Josip Broz Tito, Predoslje
avtor: RAFAEL ŠENK, 8. raz.
mentor: D. Fišer
OŠ Jovan Mikić, Subotica
avtor: VESNA VASOVIĆ
Foto klub

Ekonomska srednja šola, Ljubljana
avtor: MARJAN PENCA, 3. a
Foto klub, Vevče

NAGRAJENCEM ISKRENO ČESTITAMO. Zahvaljujemo se za sodelovanje vsem, ki so se odzvali na razpis, posebno OŠ I. B. Mažuranić, Savski Marof, OŠ Maršal Tito, Kumrovec, OŠ I. G. Kovačić, Osijek, OŠ Bratstvo – jedinstvo, Split, OŠ Heroj Mraović-Simić, Bovič, OŠ Sestre Ilić, Valjevo, OŠ Peter Kavčič, Škofja Loka, gimnaziji Vide Janežič, Ljubljana, OVOO Dragica Pravica, Zrenjanin, OŠ Col, OŠ Helene Puhar, Kranj, OŠ Nada Dragosavljević, Okučani, OŠ Josip Račić, Zagreb.

Kaj je najlepše, kaj imam najrajši

Razstava likovnih del predšolskih in šolskih otrok v Kliničnem centru v Ljubljani.

Dolge in neizhojene so poti od srca do srca. Velikokrat se zarastejo zaradi malomarnosti, ravnodušja… Še posebno dolga in težavna je pot do duševnosti bolnega otroka, zazidanega v samoto. Kako jo najti?

Kot kaže, so to težavno nalogo uspešno rešile vzgojiteljice in učiteljice, ki delajo v Kliničnem centru. Zgovoren dokaz je izredno zanimiva razstava izdelkov predšolskih in šolskih otrok, ki bi jo lahko poimnovali »Darilo mojemu pedagogu, ki me je rešil samote«.

Obiskovalci so si lahko ogledali pregledno in estetsko urejeno razstavo v prostorih Kliničnega centra od 24. do 31. maja. V uvodnem delu je zajela zgodovinski razvoj pedagoške dejavnosti vse od šolskega leta 1951/52, ko je bil na pobudo zdravstvenih delavcev ustanovljen prvi šolski oddelek v Mestni otroški bolnišnici, pa do danes. Razgibane fotografije in razpredelnice s podatki o hospitaliziranih otrocih so dopolnile celoto, popestrile pa so jo izdelane otroške lutke, lepljenke, živali, maske…

Sledil je prikaz pedagoške dejavnosti v Kliničnem centru in vzgojnovarstvene organizacije Kliničnega centra, ki je prispevala največ izdelkov. Ogledali smo si domiselne male plastike iz gline, ki so jih naredili otroci različnih klinik, pediatričnega oddelka kirurških strok in Mestne otroške bolnišnice. Občudovali smo risbe, podobne pisanim cvetovom, ki pričajo o vedrem počutju otrok — oblikovali so jih otroci VVO Kliničnega centra; spremljali smo otrokov psihični razvoj od tretjega do sedmega leta starosti od prvih grafičnih izdelkov — začetne, negotove linije, prek sklenjene linije in vse do izrazitejše likovne govorice ter si ogledali razgibane fotografije z različnih področij dejavnosti.

Povedati je treba, da je ob prisrčni slovesnosti ob odprtju razstave Izvršni svet skupščine mesta Ljubljane dodelil plaketo Ilegalca z listino, skupini pedagogov: vzgojiteljicam in učiteljicam, ki delajo v Kliničnem centru. To priznanje za izvirno dejavnost na področju predšolske in šolske vzgoje bolnih otrok v Kliničnem centru je izročil podpredsednik Skupščine mesta Ljubljane Janez Železnik.

Kaj pomeni učencem, ki preživijo dolgo časa v bolnišnici, če jim omogočijo s šolskim delom redno napredovanje, kaj pomeni nenehna dejavnost otroškega vrtca Kliničnega centra za bolne otroke, ni treba posebej poudariti. Povejmo še to, da je po mnenju tujih strokovnjakov, ki so obiskali Klinični center, redkokje, celo v svetovnem merilu, tako dobra, strokovno poglobljena in široko razvejana vzgojnoizobraževalna dejavnost kot v Kliničnem centru.

Požrtvovalnost in ljubezen vzgojiteljic in učiteljic do bolnih otrok pa je lahko zgled in spodbuda vsem nam. V odnosu do človeka, še posebno do otroka. Da ne bo več zaraščenih poti, da ne bo več samote.

TEA DOMINKO

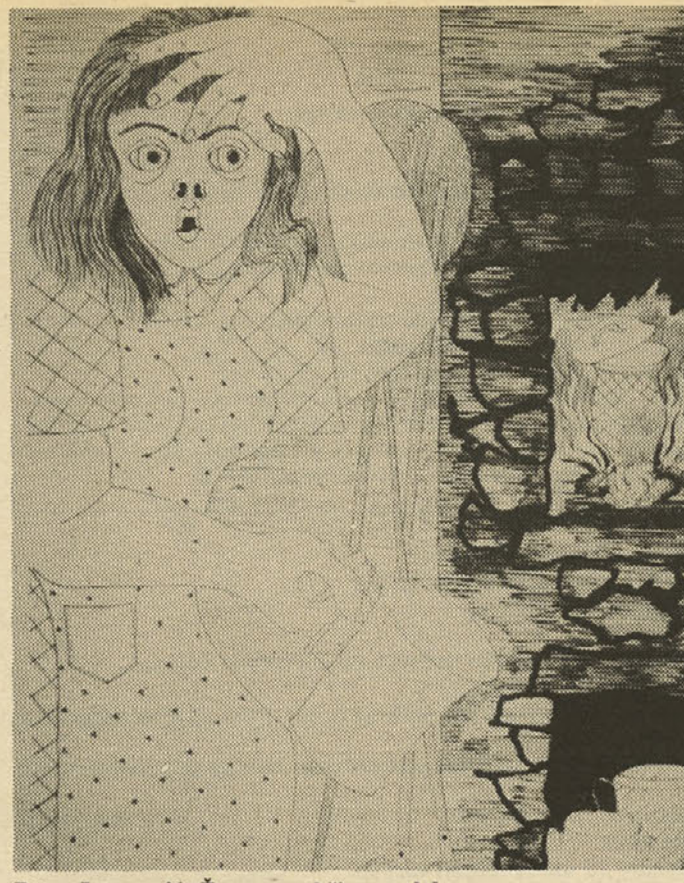

Peter Jovanović: Županova hči vre mleko

Deset slik za novo šolo

Septembra 1978 so se v novo posebno osnovno šolo zavoda Janeza Levca na Dečkovi ulici za Bežigradom vselili učenci in delavci šole. S tem je dobila Ljubljana še sno stavbo, namenjeno usposabljanju lažje umsko manj razvitih učencev. Stavba je bila grajena z denarjem, zbranim s prvim samoprispevkom. Vsi delavci šole pa tudi učenci se trudimo, da bi nam bilo bivanje v novi stavbi prijetno. Zato postopoma urejamo zunanje površine, igrišče in šolski vrt. Notranjost šole opremljamo z izdelki učencev. Tako želimo polepšati prostore, v katerih prebijejo učenci večji del dneva, zunanjim obiskovalcem pa predstaviti naše delo.

Ob letu otroka se nas je spomnil umetnik, ki ga pozna javnost predvsem po njegovih velikih in malih lesenih skulpturah, ki jih je že več kot 60. Ena največjih stoji na Gospodarskem razstavišču. Nekatere izmed njih so postavljene v maršalovi rezidenci na Brdu. Samorasli umetnik PETER JOVANOVIĆ se nam je predstavil po slikovni strani. Novi šoli je daroval deset slik. Vsaka slika predstavlja zgodbo o Butalcih. S tem darilom je naše prostore obogatil, naš dan, pa ob pogledu na slike, naredil bolj vesel.

TEREZA ŽERDIN

Dober dan, poletje! (Foto: Darko Butinar)

Nova pedagoška šola v Ljubljani

Na zadnji seji Izobraževalne skupnosti Slovenije so med drugim razpravljali tudi o financiranju gradnje pedagoške šole v Ljubljani. Razveseljivo je, da je zbran ves potreben denar za gradnjo nove pedagoške šole. Graditi jo bo začelo SGP Gorupje v začetku letošnjega junija, študente pa bo lahko sprejela predvidoma v marcu 1981.

Ker zbrani denar komaj zadošča namenu, si bo gradbeni odbor prizadeval, da ne bi bil okrnjen program gradnje.

Pred skupščino na Bledu

V Beogradu se je sestal sekretariat sekcije prosvetnih časnikov jugoslovanskih republik in pokrajin in obravnaval priprave na V. skupščino novinarjev tega področja, ki bo od 27. do 30. junija v hotelu Golf na Bledu. Ob tej priložnosti bo tudi seminar za novinarje, na katerem bodo obravnavali družbeno vlogo prosvetnih časnikov, preobrazbo vzgoje in izobraževanja in ustvarjalno vlogo strokovnega novinarstva. Dogovorili so se tudi o strokovnem posvetovanju o družbeni in kulturni funkciji šole, ki ga spodbuja zvezni odbor Sindikata delavcev v dejavnosti vzgoje in izobraževanja, znanosti in kulture, ki bo sredi novembra. Sklenili so izdati tudi monografijo prosvetnih časnikov, ki bo prikazalo razvoj in pomen tega tiska v našem družbenem življenju.

Vabilo

Maturanti 4. a in c letnika 1949 učiteljišča v Ljubljani bomo praznovali 30-letnico v soboto, dne 23. junija ob 17. uri v prostorih hotela »Transturist« v Škofji Loki.

Na srečanje vabimo tudi profesorje in maturante »b« letnika. Prijave pošljite na naslov: Julka Bernik 64220 Škofja Loka Osnovna šola »Blaž Ostrovrhar« Podlubnik št. 1.

Obvestilo

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeleže krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist Rdečega križa, odgovoren za krvodajalstvo.

Kri je nenadomestljivo zdravilo. Človek lahko s krvjo vedno pomaga. Dajanje krvi je dokaz človečnosti in eno izmed meril naše zavednosti in solidarnosti do sebe in drugih.

JUNIJ 1979
SEVNICA 11., 12., 13.
LAŠKO 14., 15.
ČRNA NA KOROŠKEM 18.
MEŽICA 19.
RAVNE 20., 21.
RADLJE OB DRAVI 22.
VUZENICA 23.
KOSTANJEVICA 26.
LESKOVEC 27.
KRŠKO 28.
SENOVO 29.
RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

prosvetni delavec

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Leopold Kejžar, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Milan Marušič, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, tehnična urednica, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Rudi Lešnik, direktor in glavni urednik, Marjan Toš, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28, tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/I, telefon: 22-284, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 5 din. Letna naročnina 100 din za posameznike, za delovne organizacije 160 din, za študente 60 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

»Nikdar se nisem uklonil…«

(Dr. Anton Fister — pedagog, vzgojitelj)

Na radovljiškem znanstvenem simpoziju o dr. A. Fistru je bilo namenjeno precej pozornosti njegovim pogledom na vprašanja vzgoje, njegovi pedagoški dejavnosti.

Dr. Anton Fister je v svojem osnovnem pedagoškem delu »Mentorju študirajočega mladeniča« (Mentor des studirenden Jünglings) zapisal, »da je izobraževati, vzgajati ljudi najbolj vzvišen in veličasten poklic na tem svetu«. Svoj prvi korak na svoji pedagoški poti je napravil v Ljubljani kot dijak petega razreda gimnazije (poetike) leta 1825, ko je na normalki z odličnimi ocenami opravil preparandni kurz za podeželskega učitelja. Za ta poklic se je pripravljal in poglabljal tudi med svojim študijem na ljubljanskem liceju.

Potem ko je absolviral študij teologije, je postal Fistru — pedagog pomožnega kateheta na ljubljanski nedeljski šoli, julija 1832 pa ga je deželni gubernij imenoval za pomočnika študijskega prefekta teoloških študij ljubljanskega liceja. Čeprav nimamo na voljo podrobnejših podatkov o tej prvi fazi Fistrovega pedagoškega delovanja, pa lahko na temelju njegovih spominov trdimo, da si je že v tem mladostnem razdobju širil in poglabljal obzorje o demokratičnejših — tudi pedagoških nazorih s prebiranjem del svobodomiselnih piscev in filozofov.

Leta 1839 se mu je z dobrimi priporočili nadrejenih posrečilo pridobiti izpraznjeno stolico za veroslovje in splošno pedagogiko na Filozofskem učnem zavodu v Gorici. Tu je preživel osem let. Svoje delo je opravljal zelo tenkočutno in skrbno, prosti čas pa je izrabil za poglabljanje filozofskega (pedagoškega) znanja. Goriški škof F. K. Lušin je o njem zapisal, da ima odlične govorniške sposobnosti. Njegova predavanja so bila živahna, jezik čist, nastop primeren. Mladina ga je zelo rada poslušala, užival je izreden ugled. Njegova predavanja, v katerih je poleg cerkvenih filozofov obravnaval tudi Aristotela, Platona, Leibnitza, Hegla in Börneja, so njegovi kolegi »s presenečenjem vzeli na znanje«, zelo pa so presenetila »pobožnjakarsko popovsko mesto Gorica«. Oktobra 1843 je Fister promoviral na Dunaju za doktorja filozofije.

Septembra 1847 je postal profesor veroznanstva in splošne pedagogike na dunajski univerzi, s čimer se je začelo najpomembnejše obdobje njegovega pedagoškega, vzgojeslovnega delovanja. Svojo univerzitetno kariero je začel v času, ko so avstrijske univerze »slovele« po svoji zaostalosti, omejevanju svobode znanstvene kritike in silovitem policijskem nadzoru med profesorji in študenti. Zaradi prevelike preobremenjenosti ni mogel predavati pedagogike. Kljub tem okoliščinam si je pridobil v kratkem času sloves dobrega pridigarja in uglednega profesorja veroznanstva.

V prvih mesecih na Dunaju je dokončal tudi svoje že omenjeno delo Mentor študirajočega mladeniča. Navodilo k samoizobraževanju. Delo je posvetil z zmago okronani, plemeniti dunajski akademski legiji v znak zvestobe in hvaležnosti kot nje… vojaški duhovnik. Rabilo naj … študentom kot vodnik, svetov… lec na poti samoizobraževanj… vzgajanja samega sebe. Avtor … razdelil delo na štiri poglavja: fi… zično, intelektualno (duhovno)… nravstveno in državljansko s… moizobraževanje. Pri njegov… opisih izobraževalnega in vzgo… nega dela se čutijo vplivi prosve… ljenske pedagogike in pedago… ških idej novega humanizma.

Z izbruhom marčne revoluci… se je Fistrova pedagoško… vzgojna dejavnost bistven… spremenila. Predavanj na un… verzi skoraj ni bilo več, v ospr… dje zanimanja študentov je st… pila obramba priborjenih usta… nih svoboščin. Fister je že v pr… dneh vso svojo usodo tesno p… vezal z akademsko legijo, legio… narji; dejavno je sodeloval v ra… pravah za modernizacijo visoke… šolskega študija.

Razvoj marčne revolucije … zmaga reakcije, suspenz opra… ljati duhovniško službo ter e… skomunikacija so bistveno vp… vali k poglobitvi Fistrovih dot… danjih pedagoških pogledo… Dokončen prelom v tem pogle… pa pomeni srečanje z ZDA. Pr… v emigraciji je Fister razvil svo… poglede na vzgojo.

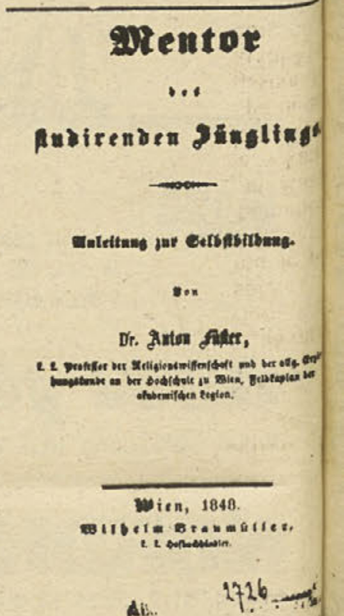

Mentor
des
studirenden Jünglings.
Anleitung zur Selbstbildung.
Von
Dr. Anton Füster,
k. k. Professor der Religionswissenschaft und der allg. Erziehungskunde an der Hochschule zu Wien, Feldkaplan der akademischen Legion.
Wien, 1848.
Wilhelm Braumüller,
k. k. Hofbuchhändler.

V New Yorku se je ukvar… samo s pedagoškim delom, vo… je svobodno nemško šolo.

Smoter izobrazbe mu je p… stala humanost. Menil je naj… otrok vsrkaval načela humano… že od začetka s poukom. Raz… je sistem moderne šole, v kat… bi veroznanstvo nadomest… moralna vzgoja, pouk pa bi o… stili fevdalnega mračnjaštva. … stra je navdušil ameriški šolski … stem, ki pa ga ni sprejemal sle… in nekritično.

Ko se je po 28 letih pregna… stva vrnil v Avstrijo, je ugot… ljal, da uživa ameriška mlad… pri 13 letih večjo samostojn… kot 20-letniki v večini evrops… držav. Pisal je, da je notra… izobrazba moralnega člove… slabša kot je bilo nekoč. Lju… nimajo niti časa niti vese… zanjo. Prepuščajo jo esketo… menihom in svetohlincem, … nemarjajo srčno kulturo in m… ralnost. Vsa njihova dejavnost … usmerjena navzven, k materi… nemu.

Rešitev pa je vendarle vide… izobrazbi ljudi. Izobrazba je b… zanj največja sila pri prema… vanju barbarstva. Prijatelje lju… stva je pozval, naj se prizadev… lotijo vzgoje, ki je najboljše … gotovilo za prihodnost narod…

JOŽE CIPERLE

Ne le za osnovne šole

Pogostokrat so mislili, da je Prosvetni delavec namenjen predvsem delavcem v osnovnih šolah. Naše glasilo je gotovo namenjeno delavcem na vseh področjih vzgoje in izobraževanja, le-to pa je vedno bolj razvejeno od otroštva do starosti. Zadnje čase opažamo, da naročajo naše glasilo tudi drugi: Dom učencev Štore, Skupnost otroškega varstva v Slovenski Bistrici in v Celju, Center za usmerjeno izobraževanje v Žalcu, Poklicna železničarsko kovinarska šola v Ljubljani Izobraževalni center SG Stavbenik v Kopru in zdr… stvena šola Piran. Upamo da … še bolj prodrl med visokošol… delavce.

Prihodnjič bo izšla pril… sekcije pedagogike prost… časa, namenjena pregledu … zvoja organiziranega prost… časa pri nas, razmišljanju o p… stem času v počitnicah in še d… gim vprašanjem vzgoje in p… stega časa. Prav je, da se vsi, k… za to področje zanimajo, pra… časno naročijo na časnik, … pozneje izvodov ne bo na zal…